Radu Mihai CRIŞAN
doctor în economie – specializarea *Istoria gândirii economice*

EMINESCUL POLITIC

Editura TIBO
BUCUREŞTI
2007

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
CRIŞAN, RADU MIHAI.
Eminescul politic / Radu Mihai Crişan. - Bucureşti: TIBO, 2007
Bibliogr.
ISBN 978-973-87392-5-3

821.135.1.09 Eminescu, M.:32(498)

Toate drepturile de multiplicare, traducere, adaptare şi difuzare a acestei lucrări sunt absolut libere (gratuite şi neîngrădite), atât pentru România cât şi pentru fiecare dintre celelalte ţări ale lumii.

ISBN 978-973-87392-5-3

Experiența însă a dovedit că introducerea de forme lipsite de cuprins este departe de a prezenta o compensațiune exactă a sacrificiilor pe cari le cere înființarea [lor], că poporul sărăceşte prin risipa de muncă, cu totul disproporționată cu foloasele ce le poate culege din aceste inovațiuni.(;)

Ar trebui în sfârşit să se dea un atac eroic cauzelor cari produc degenerescența şi diminuarea populațiunilor, ar trebui ca interesul general să nu ni se pară o utopie, o acțiune zadarnică sau o idee nerealizabilă.

Nepotrivite vor fi fost pentru noi înaintatele forme ale civilizațiunii pripite, introduse ca o plantă exotică pe pământul nostru, dar cu încetul şi cu stăruință cultura se va aclimatiza şi, din cosmopolită, va deveni națională.

Mihai Eminescu,
Formă şi fond, 11 decembrie 1888, Fântâna Blanduziei, în Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XIII, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1985, pag. 331, 332

CINE ESTE *MIHAI EMINESCU*

Cine *este* Mihai Eminescu?

„Disprețul pentru *uzurparea* conducerii de puținii care nu s-au ridicat măcar prin inteligența, cultura şi munca lor”.

Cine *este* Mihai Eminescu?

„*Evlavia pentru* timpurile de *cinste*, bărbăție şi măsură”.

Cine *este* Mihai Eminescu?

„*Afirmarea unității româneşti eterne*, groaza de cotropirea străină, care ucide o conştiință, împiedică o desfăşurare, sfarmă un viitor, lasă fără îngrijire un trecut, pentru a da în loc jaf şi corupție, oricare ar fi numele cotropitorului, al celui dintâi dintre neamurile de cultură ori a celei din urmă plebi asiatice”.

Nicolae Iorga

Trei extrase din cuvântarea ținută la 16 octombrie 1911, cu prilejul dezvelirii statuii lui Mihai Eminescu în Galați

Găsiți textul integral al cuvântării în volumul: Nicolae Iorga, *Eminescu*, Ediție îngrijită, studiu introductiv, note şi bibliografie de Nicolae Iliu, Editura *Junimea*, Iaşi, 1981, pag. 112, 113

CUPRINS

Singur Doamne, doar Tu eşti fără de păcat.....6

TESTAMENTUL POLITIC AL LUI MIHAI EMINESCU…….....7

CÂT DE "RETROGRAD" ESTE MIHAI EMINESCU? 7 răspunsuri unui procuror ……45

DA! SUNT REACŢIONAR! Învierea Neamului întru Mihai Eminescu ……63

Bibliografie ……111

Singur Doamne, doar Tu eşti fără de păcat

După părerea mea, nu sunt nici antisemit şi nici filosemit; nici xenofob şi nici xenofil; nici şovin şi nici renegat.

Mărturisesc, alături de apostoli, că «singur Doamne, doar Tu eşti fără de păcat» şi îmi repugnă organic atât să ridic în slăvi, cât şi să arunc anatema.

Şi-aceasta cu-atât mai mult când este vorba de personalităţi şi de evenimente istorice asupra cărora am deplina conştiinţă a nedesăvârşirii cunoaşterii mele.

Cred nestrămutat în partea sublimă a sufletului fiecăruia dintre noi şi în sfinţenia datoriei omeneşti de a căuta Adevărul pentru El însuşi – căci este unul şi acelaşi cu Dumnezeu. Credinţa aceasta este primul şi ultimul gând care m-a îndemnat să redactez această restituire morală.

Firește, fiece căutare întreprinsă dincolo de pojghița subțire a tabuurilor politice și istorice înfățișează privilegiatului ei autor priveliștea unor tainice icoane spirituale. Icoane amprentate, în situații precum cea de față, inclusiv de contactul cu aspecte extrem de sensibile.

Așadar, se-nțelege de la sine: pertinența oricărei străduințe cognitive în domeniu este condiționată de integrarea respectivelor aspecte în demersul investigativ. Bineînțeles, cu onestitate și cuviincioșie, nepătimaș și fără nici cea mai mică idee preconceptă.

Este tocmai ceea ce m-am străduit din răsputeri să fac, este miza prezenței în lucrare a unor citate nici pe departe comode.

Amin.

Înmulțirea claselor consumatoare şi scăderea claselor productive, iată răul organic, în contra căruia o organizare bună trebuie să găsească remedii.

Mihai Eminescu, *După cum se poate prevedea*…, Timpul, 2 octombrie 1879, în Opere, vol. X, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1989, pag. 323

TESTAMENTUL POLITIC AL LUI MIHAI EMINESCU

(Textul integral al anexei omonime din lucrarea: Radu Mihai Crişan, *SPRE EMINESCU. Răspuns românesc la ameninţările prezentului şi la provocările viitorului*, ediția a III-a revizuită, Editura Cartea Universitară, Bucureşti, 2005, pag. 287-312)

Nu voim să trăim într-un stat poliglot, unde aşa numita patrie este deasupra naționalității.

Singura rațiune de a fi a acestui stat, pentru noi, este naționalitatea lui românească. Dacă e vorba ca acest stat să înceteze de-a fi românesc, atunci o spunem drept că ne este cumplit de indiferentă soarta pământului lui.

Voim şi sperăm *nu* o întoarcere la un sistem feudal, *ce nici n-a existat cândva în țara noastră*, ci ***o mişcare de îndreptare a vieții noastre publice, o mişcare al cărei punct de vedere să fie ideea de stat şi de naționalitate.***

Mult-iubitul şi prea-pătimitul meu neam românesc,

„Românii nu sunt nicăieri colonişti, venitúri, oamenii nimănui; ci, pretutindenea unde locuiesc, sunt autohtoni, populație mai veche decât toți conlocuitorii lor”[1]. „Rasa istorică formatoare a acestei țări este „acel neam de oameni, acel tip etnic care, revărsându-se de o parte din Maramureş, de alta din Ardeal, a pus temelia statelor române în secolele al XIII-lea şi al XIV-lea, şi care, prin caracterul lui înnăscut[2], a determinat

[1] Mihai Eminescu, *Se vorbeşte că în Consiliul*…, Curierul de Iaşi, 17, 19, 21, 26, 28 noiembrie 1876, în Mihai Eminescu, Opere, vol. IX, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1980, pag. 253

[2] de „om a cărui trăsătură distinctivă e adevărul: inteligent fără viclenie, rău – dacă e rău – fără făţărnicie, bun fără slăbiciune, n-are o cocoaşă intelectuală sau fizică ce caută a o ascunde, nu are apucăturile omului slab; îi lipseşte acel iz de slăbiciune care precumpăneşte în fenomenele vieţii noastre publice sub forma linsă a bizantinismului şi a espedientelor…Toate figurile acelea făţarnice şi rele, viclene, fără inteligenţă, toate acelea câte ascund o duplicitate în espresie, ceva hibrid, nu încap în cadrul noţiunii *român*. Poate, aşadar, că acei oameni n-au avut timp să se asimileze, poate apoi ca să fie din rase prea vechi, prea osificate, prea staţionare, pentru ca, prin încrucişare, să mai poţi scoate ceva bun din ele*”.*, idem, *Adeseori, o lege oarecare*…, Timpul, 15 martie 1880, în Opere, vol. XI, Ed. cit., Bucureşti, 1984, pag. 77

soarta acestor țări, de la [anul] 1200 şi până la [anul] 1700”[3]. „Nu există nici o deosebire între *rasa română* din Muntenia, Moldova, din cea mai considerabilă parte a Ardealului şi a Țării Ungureşti. E absolut aceeaşi rasă, cu absolut aceleaşi înclinări şi aptitudini[4]”[5].

---

[3] idem, *Adevărul doare. Pe la 3 martie*…, Timpul, 1 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, Ed. cit., Bucureşti, 1985, pag. 121

[4] „Există multe indicii, atât în numirile localităţilor şi râurilor, precum şi în alte împrejurări, care denotă o unitate a neamului românesc *preexistentă* formaţiunii (preexistentă *formării* n.n.) statelor noastre. În adevăr, pe când găsim în Ţara Românească Argeşul, găsim tocmai în nordul Daciei un pârâu numit Argestrul, care se varsă din stânga în Bistriţa, râu ce izvorăşte din Maramureş. Pe când în Ţara Românească aflăm Câmpulungul ca ţinut şi descălecătoare, aflăm în Bucovina, în creierul munţilor, un Câmpulung tot ca ţinut şi descălecătoare. Înainte sau imediat după formarea statelor române, vedem românii de sub Coroana Ungariei pretinzând să se judece între ei după dreptul lor propriu, *jus Olachale* sau *Olachorum*; o cerere analogă fac moldovenii ce pribegiseră în Polonia, să se judece după dreptul românesc. Şi aceasta când? Pe la 1380. Care-a fost acest drept consuetudinar la care ei ţineau cu sfinţenie, fie sub coroana Ungariei, fie sub a Poloniei? El n-a fost scris niciodată; era atât de viu în conştiinţa poporului, atât de necontestat de nimenea, încât nici unul din vechii noştri Domni, n-a găsit de cuviinţă să-l codifice. În fine, unitatea actuală a limbei vorbite, deşi e în parte un merit special al lui Matei Basarab, dovedeşte totuşi că, şi în această privire, erau elemente cu totul omogene, preexistente limbei bisericeşti, care înclinau a căpăta o singură formă scrisă. Organografic vorbind limba era aceeaşi; numai termenii, materialul de vorbe, difereau pe ici pe colo. O unitate atât de pronunţată a limbei dovedeşte o unitate de origini etnice. E indiferentă cestiunea dacă elementele ce compuneau acest sâmbure de popor modern erau tracice şi latine sau latine şi ilirice, destul numai că, în al VI-lea secol după Hristos, la năvălirea avarilor în Tracia, anul 579, oastea condusă de Martin şi Comenţiol e compusă din oameni care vorbesc româneşte. Tot acest neam apare în Dacia, iar asupra originii lui se ceartă până azi învăţaţii.

Sigur e că, deşi au multe elemente slavone în limbă, nu sunt slavi. Motivul pentru care nu sunt şi nu pot fi slavi este lingvistic. Legile după care cuvintele latine s-au prefăcut în cuvinte româneşti şi-au sfârşit demult evoluţiunea lor; în momentul în care românii au primit cuvinte slavone, limba lor era formată de secole deja, încât, deşi cuvintele slavone sunt vechi, ele nu s-au asimilat nici până în ziua de azi cu limba noastră, excepţie făcând vreo patru sau cinci vocabule care privesc păstoria. E incontestabil că un popor care, sute de ani, n-a avut nevoie de drept scris, deşi a avut epoci de bogăţie şi de glorie, a fost un popor tânăr, sănătos, bine întemeiat. Etnograful Hoffman scrie, în secolul al XVIII-lea, că dezvoltarea craniului la rasa română e admirabilă, că sunt cranii care merită a fi în fruntea civilizaţiei. În sfârşit Wirchow, naturalist celebru, dă craniului albanez rangul întâi între toate craniile de rasă din vechiul Imperiu al Răsăritului, şi cel albanez e identic cu cel al rasei române, cu al mocanilor noştri de azi”., idem, *Adevărul doare. Pe la 3 martie*…, Timpul, 1 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 122

Mai mult, „Miron Costin, în suta a şaptusprezecea, constată unitatea de limbă, de datine juridice, religioase şi de viaţă familială. El descrie curăţenia şi frumuseţea limbei vorbite în Maramureş şi viaţa neatârnată a românilor de acolo, ne dă legenda fondării Moldovei şi Ţării Româneşti, constată identitatea de origine şi limbă a poporului. În acelaşi timp, cărţile bisericeşti, tipărite în Ardeal, în Moldova, în Ţara Românească, opresc procesul de diversificare şi de dialectizare a graiului viu; acesta primeşte, prin cărţi, o normă unitară în rostire şi în scriere, căci, printr-un instinct fericit, traducătorii şi scriitorii originali aleg ca model dialectul cel mai arhaic al românilor, cel vorbit în Ţara Românească şi într-o parte a Ardealului, întrucât la cel mai vechi din toate se puteau reduce, ca la un prototip, dialectele ce încercau a se forma pe atunci. Poate să fi fost un instinct de adevăr, poate c-a fost chiar cunoştinţa limbei latine care i-a îndemnat la aceasta. Alături cu limba există, ca element de unitate, literatura populară, a cărei răspândire uniformă nu e de tăgăduit. Aceleaşi balade ce s-au cules în munţii Moldovei sau ai Ardealului s-au aflat, în variante, în Dobrogea, încât se constată că amintitele piese de literatură populară aveau tendinţa de-a se răspândi la toţi românii”., idem, *De câte ori «Românul» era în opoziţie*…, Timpul, 14 august 1882, în Opere, vol. XIII, Ed. cit., Bucureşti, 1985, pag. 168

„Un popor, oricare ar fi el, are dreptul a-şi legiui trebuinţele şi tranzacţiunile ce rezultă neapărat din acele trebuinţe, reciprocitatea relaţiunilor sale: într-un cuvânt: legile unui popor, drepturile sale, nu pot purcede decât din el însuşi; condiţiunea de viaţă a unei legi, garanţia stabilităţii (garanţia legitimităţii n.n.) sale e ca ea să fie un rezultat, o expresiune fidelă a trebuinţelor acelui popor; legislaţiunea trebui pusă în aplicarea celei mai înaintate idei de drept, pusă în raport cu trebuinţele poporului, astfel încât explicarea ori aplicarea drepturilor prin lege să nu contrazică spiritul acestora. Industria trebuie să fie a naţiunii aceleia şi păzită de concurenţă iar purtătorul ei, comerţul, s-o schimbe pe aur, dar aurul, punga ce hrăneşte pe industriaş şi îmbracă pe agricultor, trebuie, de asemenea, să fie în mâinile aceleiaşi naţiuni. Ştiinţele, afară de ceea ce e domeniu public, trebui să prezinte lucruri proprii naţiunii, prin care ea să fi contribuit la luminarea şi înaintarea omenirii; artele şi literatura frumoasă (beletristica n.n.) trebui să fie oglinzi de aur ale realităţii în care se mişcă poporul, o coardă nouă, originală, potrivită pentru binele cel mare al lumii”[6].

„Peste noapte şi prin surprindere”[7], „am admis legiuiri străine”[8], „legi străine în toată puterea cuvântului, care substituie, pretutindenea şi pururea, în locul noţiunilor naţie, ţară, român, noţiunea *om*, cetăţean al universului, fie din Berber, Nigritania, China sau(;) Galiţia?”[9]… „Ei, bine, nu le-am admis pentru

---

[5] idem, *«Românul» a contractat năravul*…, Timpul, 29 iulie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 266

[6] idem, *Ecuilibrul*, Federaţiunea, 22 aprilie, 4 mai 1870, în Opere, vol. IX, pag. 93, 92

[7] idem, *De câte ori «Românul» era în opoziţie*…, Timpul, 14 august 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 168

[8] idem, *Paralele economice*, Timpul, 13 decembrie 1877, în Opere, vol. X, Ed. cit., Bucureşti, 1989, pag. 20

[9] idem, *De ceea ce ne temem*…, Timpul, 27 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 259

român, cu interesele căruia nu se potriveau, ci pentru elemente economice cu care se potriveau şi care ştiu a se folosi de dânsele. Am creat o atmosferă publică pentru plante exotice, de care (din cauza cărora n.n.) planta autohtonă moare… Azi avem cele mai înaintate instituții liberale. Control, suveranitatea poporului, codice franțuzeşti, consilii județene şi comunale. Stăm mai bine pentru aceasta? Nu, de zece ori mai rău, căci instituțiile noi nu se potriveau (şi nu se potrivesc n.n.) cu starea noastră de cultură, cu suma puterilor muncitoare de care dispunem, cu calitatea muncii noastre, încât trebuie să le sleim pe acestea pentru a întreține aparatul costisitor şi netrebnic al statului modern”[10].

„E într-adevăr ciudat (simptomatic n.n.) de-a vedea un popor eminamente plugar ca al nostru si a cărui rațiune de-a fi este tocmai originea lui traco-romană, cum, din chiar senin şi într-o singură noapte, erige teoria de *om şi om* teorie absolută de stat şi face din banul internațional şi din posesiunea acestuia singura măsurătoare pentru a deosebi înrâurirea unui om de a celuilalt în viața statului. Nici [nu] e lesne de înțeles cum un popor de plugari, ba încă unul care s-a lăsat de păstorie de ieri-alaltăieri şi s-a apucat de plug înainte de abia [cu] cincizeci de ani, putea să se creadă îndestul de bogat pentru a introduce, la el, forme de civilizație şi instituții pe care țările apusene, bogate prin industrie şi printr-o dezvoltare economică de sute de ani, abia le pot plăti. Cea mai superficială socoteală din lume ar dovedi, îndestul, că puterea productivă a nației româneşti n-a crescut, n-a putut să crească în raport cu groaza de cheltuieli pe care le-au impus formele de civilizație străină, introduse cu grămada în țara noastră… Înzecitu-s-au şi însutitu-s-au oare averea

[10] idem, *Paralele economice*, Timpul, 13 decembrie 1877, în Opere, vol. X, pag. 20

românului şi veniturile lui pentru a plăti instituțiile de o sută de ori mai scumpe? Desigur că nu. Clasele productive au dat îndărăt; proprietarii mari şi țăranii au sărăcit; industria de casă şi meşteşugurile s-au stins cu desăvârşire – iar clasele improductive, proletarii condeiului, cenuşerii, oamenii ce încurcă două buchi pe hârtie şi aspiră a deveni deputați şi miniştri, advocații, s-au înmulțit cu asupră de măsură, dau tonul, conduc opinia publică, fericesc nația în fiecare zi, pe hârtie”[11].

„Astfel, statul român nu mai este un produs al geniului rasei române, ci un text franțuzesc aplicat asupra unui popor ce nu-l înțelege”[12] şi nu-l va înțelege niciodată. „Peste tot aceeaşi idee: să dau străinilor ce-mi cer; cât pentru români, puțin îmi pasă!”[13] „Constituția noastră, punând greutatea pe o clasă de mijloc, parte străină, parte neexistentă, a dat loc la o declasare generală din cele mai dezastruase[14]. Nu mai există o altă deosebire între oameni, decât cea pe care o stabileşte banul, oricum ar fi câştigat”[15].

„Un sistem reprezentativ, întins ca o rețea asupra întregii țări, influențat însă, întotdeauna, în mod absolut,

---

[11] idem, *Ieri domnul deputat Giani*…, Timpul, 22 februarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 193

[12] idem, *De câte ori «Românul» era în opoziție*…, Timpul, 14 august 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 168

[13] idem, *Dar dulci, nobili şi politicoşi*…, Timpul, 23 mai 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 123

[14] „Fiecare constiţutie, ca legea fundamentală a unui stat, are drept corelat o clasă mai cu samă, pe care se întemeiază. Corelatul constituţiilor statelor apusene este o clasă de mijloc, bogată, cultă, o clasă de patriciani, de fabricanţi, industriaşi care văd în constituţie mijlocul de a-şi reprezenta interesele în mod adecvat cu însemnătatea lor. La noi, legea fundamentală nu însemnează decât egalitatea pentru toţi scribii de-a ajunge la funcţiile cele mai înalte ale statului”., idem, *Influența austriacă asupra românilor din Principate*, Convorbiri literare, 1 august 1876, în Opere, vol. IX, pag. 173

[15] idem, *Economiştii observă*…, Timpul, 10 iulie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 237

de guvernul central, şi-a format în fiecare părticică organele sale, sub formă de consilii județene, consilii comunale, consilii de instrucțiune, consilii de sus şi de jos, care nici nu ştiu ce să consilieze, nici nu au ce reprezenta (nici nu reprezintă n.n.) decât pe persoanele din care sunt compuse[16»17].

Astfel, „teoria de *om şi om*, o teorie curat filantropică şi un rezultat al compătimirii ce omul o are nu numai pentru semenul său, ci chiar pentru animale, devine o stupiditate erijându-se în teorie de stat, căci preface țara moştenită, apărată cu vărsare de sânge şi cu privațiuni, într-o mlaştină pentru scurgerea elementelor nesănătoase din alte țări – introducând într-un stat eminamente național un sistem de instituții cosmopolite”[18].

Urmare aplicării ei vom „avea de-acum înainte dominația banului internațional, o domnie străină, impusă de străini; libertatea de muncă şi tranzacțiuni; teoria de luptă pe picior *în aparență* egal, *în realitate* inegal. Şi, în această luptă, nu învinge cine-i tare, nobil, sau eroic; învinge cel pentru care orice mijloc de câştig

---

[16] În ele, „toate numirile în funcţiuni nu se fac după merit, ci după cum ordonă deputaţii - parlamentarii n.n. -, care, la rândul lor, atârnă de comitetele de politicieni de profesie, formate în fiece centru de judeţ. Aceste comitete îşi împart toate în familie. Ele creează, din banii judeţelor, burse pentru copiii «patrioţilor» trimişi în străinătate să numere pietrele de pe bulevarde, ele decid a se face drumuri judeţene pe unde «patrioţii» au câte un petec de moşie, încât toată munca publică, fie sub forma de contribuţie, fie sub cea de prestaţiune, se scurge, direct ori indirect, în buzunarul unui «patriot»”., idem, *Abstracție făcând*…, Timpul, 20-21 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 14

[17] idem, *De ceea ce ne temem*…, Timpul, 27 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 259

[18] idem, *Între multele neplăceri ale vieții*…, Timpul, 22 martie 1879, în Opere, vol. X, pag. 209

e bun, cel fără scrupul față de concetățenii săi, cel pentru care orice apărare a muncii e o piedică pe care va tinde a o răsturna, pe cale legiuită sau pe cale piezişă”[19].

Urmare ei, „capitalul, care ar trebui să fie şi să rămână ceea ce este prin natura lui, adică un rezultat al muncii şi, totodată, un instrument al ei, e, adesea, ca posesiune individuală, rezultatul unor uneltiri vinovate, a exploatării publicului prin întreprinderi hazardate şi fără trăinicie, a jocului de bursă, a minciunii. Elemente economice nesănătoase, uzurari şi jucători la bursă, cavaleri de industrie şi întreprinzători şarlatani, se urcă, cu repejune, în clasele superioare ale societății omeneşti, în locurile care, înainte, erau rezervate naşterii ilustre, averii seculare, inteligenței celei mai dezvoltate, caracterului celui mai drept şi mai statornic…Peste tot credințele vechi mor, un materialism brutal le ia locul, cultura secolului, mână-n mână cu sărăcia claselor lucrătoare, amenință toată clădirea măreață a civilizației creştine. Shakespeare cedează bufoneriilor şi dramelor de incest şi adulteriu, cancanul alungă pe Beethoven, ideile mari asfințesc, zeii mor”[20]… „Mita e-n stare să pătrunză orişiunde în țara aceasta, pentru mită capetele cele mai de sus ale administrației vând sângele şi averea unei generații”[21]… „Oameni care au comis crime grave rămân somități, se plimbă pe strade, ocupă funcțiuni înalte, în loc de a-şi petrece viața la puşcărie”[22]… „Ne mulțumim dacă actele guvernanților de azi nu sunt de-a dreptul de înaltă trădare, abstracție făcând de toate

[19] idem, *Trei zile de-a rândul*…, Timpul, 20 februarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 191, 192
[20] idem, *Alaltăieri, luni dimineața*…, Timpul, 5 aprilie 1879, în Opere, vol. X, pag. 214
[21] idem, *Domnul Simeon Mihălescu publică*…, Timpul, 18 aprilie 1879, în Opere, vol. X, pag. 223
[22] idem, *«Românul» în ajunul alegerilor*…, Timpul, 3 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 229

celelalte defecte ale lor, precum mărginirea intelectuală, slăbiciunea de caracter, lipsa unui adevărat şi autentic sentiment patriotic"[23]… „Trădătorii devin oameni mari şi respectați, bârfitorii de cafenele – literatori, ignoranții şi proştii – administratori ai statului român[24]"[25].

---

[23] idem, *Nu încape îndoială*…, Timpul, 8 august 1880, în Opere, vol. XI, pag. 291

[24] „*Favoarea şi interesul electoral* singure prezidează la alegerea amploaiaţilor statului, cu toate că cine nu ştie că, integritatea, capacitatea, experienţa, şi probitatea factorilor însărcinaţi de-a aplica legile şi regulamentele sunt condiţiuni esenţiale ale mersului regulat al unei bune administraţii, a garanţiei drepturilor şi apărării intereselor fiecăruia [dintre cetăţeni], şi, prin urmare, a bunului trai şi liniştei publice? Dar, sub regimul actual, interesul personal, convenienţele de coterie, primează faţă de interesul general şi binele public. Necesitatea de-a conserva o majoritate compactă şi devotată în Adunări trece peste orice alte consideraţii. Pentru a dobândi glasurile deputăţiilor trebuie exigenţele - pretenţiile n.n. - lor satisfăcute, se încredinţează funcţiunile delicate de prefecţi şi subprefecţi creaturilor deputaţilor - protejaţilor parlamentarilor n.n. -, care, sub numele - protecţia n.n. - lor administrează districtele după plac şi dispun, fără nici o responsabilitate, de interesele, de averea şi de onoarea cetăţenilor. Funcţiunile publice sunt, adesea, în mâinile unor oameni stricaţi, loviţi de sentinţe judecătoreşti; astfel *muncitorii de pământ* - sintagma, de fapt, îi desemnează pe toţi truditorii n.n. - sunt supuşi la vexaţiuni, la acte arbitrare, adevărate cauze care [le] aduc mizeria. Justiţia, subordonată politicii, a devenit o ficţiune şi nu mai există nici o garanţie pentru cele mai preţioase interese ale societăţii"., idem, *Într-un lung articol*…, Timpul, 27 ianuarie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 43

Spre exemplu: „Un om e implicat într-o mare afacere pe cât se poate de scandaloasă, care se denunţă - care este dată în vileag n.n. -. Acest om este menţinut în funcţie; dirijază [el] însuşi cercetările făcute contra sa; partidul ţine morţiş a-l reabilita, alegându-l în Senat. Aici el însuşi denunţă că există această scabroasă afacere, dar maturul corp trece la ordinea zilei, lăsând să recază colţul vălului ce se ridicase"., idem, *Am discutat cu nepărtinire*…, Timpul, 10 decembrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 439

Şi, întrucât, „se-înțelege [de la sine] că în judecarea diferitelor partide politice trebuie să deosebim pe cele sincer politice de cele pretinse sau pretextate politice”[26], suntem datori să spunem că, „partidele, la noi, nu sunt partide de principii, ci de interese personale”[27] – care, „păstrând numai coaja legilor şi goala aparență, calcă făgăduielile făcute nației în ajunul alegerilor, fac tocmai contrariul de ceea ce au promis mandanților lor şi trec, totuşi, drept reprezentanți ai voinței legale şi sincere a țării”[28]… În cadrul lor, „organizarea nu înseamnă decât disciplina oarbă a unei societăți de esploatație sub comunii şefi de bandă. Cauza acestei organizări stricte[29] e interesul bănesc, nu comunitatea de idei, organizare egală cu aceea a partidei ilustre Mafia şi Camorra, care miroase de departe a puşcărie”[30]. Singura deosebire între ele „este foarte mică şi e întemeiată pe o cultură individuală mai mult sau mai puțin îngrijită. Fiecare se reprezentează mai mult pe sine decât [pe] o clasă socială oarecare, şi lucrul principal e forma, mai mult sau mai puțin corectă, în care cineva caută a face plauzibile aşa-numitele sale principii”[31].

„Cât despre aluatul protoplasmatic care formează, la noi, un stat în stat, aşezat asupra instituțiilor şi a poporului avem puține de adaos (de adăugat n.n.). Trăind din politică şi prin politică, şi neavând nici un

---

[25] idem, *Lucru de care trebuie*…, Timpul, 15 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 234
[26] idem, *Între variile acuzări*, Timpul, 23 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 43
[27] idem, Manuscrisul *În genere toată societatea*…, în Opere, vol. IX, pag. 465
[28] idem, *N-ar fi greu de polemizat*…, Timpul, 23 februarie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 38

[29] „ținute la un loc prin complicitate de interese”, idem, *«Românul» promițându-ne programul nou*…, Timpul, 10 februarie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 51

[30] idem, *Toți ştiu*…, Timpul, 27 aprilie 1879, în Opere, vol. X, pag. 227
[31] idem, Manuscrisul *Înainte de câteva zile*…, în Opere, vol. IX, pag. 481

alt soi de resurse materiale sau de putință de a-şi câştiga existența, el e capabil de-a falsifica totul: şi liste electorale, şi alegeri, şi forme parlamentare şi idei economice, şi ştiință, şi literatură. De aceea, nu ne mirăm dacă vedem acest proteu al unui universalism incapabil şi ambițios, îmbrăcând toate formele posibile: miniştri, financiari, întreprinzători de lucrări publice, deputați (parlamentari n.n.), administratori, membri la primărie, soldați, actori, totul în fine… Aluatul din care se frământă guvernanții noştri e acea categorie de ființe fără ştiință de carte şi consistență de caracter, acei proletari ai condeiului, dintre care mulți abia ştiu scrie şi citi, acei paraziți cărora nestabilitatea dezvoltării noastre interne, defectele instrucției publice şi golurile create în ramurile administrației publice, prin introducerea nesocotită a tuturor formelor civilizației străine, le-au dat existență şi teren de înmulțire; aluatul e o populație flotantă a cărei patrie întâmplătoare e România, şi care, repetând fraze cosmopolite din gazete străine, susține, cu o caracteristică lipsă de respect pentru tot ce e într-adevăr românesc, că aceste clişeuri stereotipe egalitare, liberschimbiste, liberale şi umanitare, acest bagaj al literaților lucrativi de mâna a treia, aceste sforăitoare nimicuri, sunt cultură națională sau civilizație adevărată”[32]. „Acei ce compun grosul acestei armate de flibustieri politici sunt bugetofagii, cumularzii, gheşeftarii de toată mâna, care, în schimbul foloaselor lor individuale, dau conducătorilor lor o supunere mai mult decât oarbă. Acei ce conduc nu sunt decât străini, străini prin origine, prin moravuri, prin educație – interesele străinilor dar, şi numai aceste interese, sunt deziderатul «patrioticului guvern» (persoanelor aflate la cârma țării

[32] idem, *Am văzut cu înlesnire*…, Timpul, 24 februarie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 31, 30

n.n.)"[33]… „Pretutindeni, în administrație, în finanțe, în universități, la Academie, în corpurile de *selfgovernment*, pe jețurile de miniştri, nu întâlnim, în mare majoritate, decât, iarăşi şi iarăşi, acele fatale fizionomii nespecializate, aceeaşi protoplasmă de postulanți, de reputații uzurpate, care se grămădeşte înainte în toate şi care tratează c-o egală suficiență toate ramurile administrației publice"[34]. Şi-aceasta, în timp ce „patru din cinci părți ale poporului nostru, nu iau parte la viața publică, ale cărei sarcini le poartă, însă, mai greu decât oricine altul"[35], iar „miile de funcții administrative şi sutele de funcții judecătoreşti, sunt puse în mişcare într-un singur scop, pentru a le stoarce voturile[36»37].

---

[33] idem, *Faceți interesele*, Timpul, 17 ianuarie 1880, în Opere, vol. X, pag. 390
[34] idem, *E clar că un stat*…, Timpul, 12 noiembrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 400
[35] idem, *În numărul său de azi*…, Timpul, 20 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 75

[36] „Administraţia, în mare şi în mic, nu e decât o unealtă pentru falsificarea alegerilor"., idem, *De pe când se discută*…, Timpul, 10 iulie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 242

„Se înţelege [de la sine] că fiecare alegător îşi are interesele sale materiale. Fiecare din aceste interese atârnă de un fir al maşinii administrative. De-o zice alegătorul *nu*, curentul electric al acesteia îl izbeşte în acel interes şi-i ucide sâmburele vital, de-o zice *da*, îşi poate vedea în linişte de treabă"., idem, *În numărul său de azi*…, Timpul, 20 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 75

„Abia o avere foarte întemeiată, care să nu poată atârna în nici un chip de iubirea sau ura administraţiei, îl poate face pe om capabil, în România, de-a se opune făţiş guvernului. Dar, acei care, într-un chip ori într-altul, caută să muncească pentru a se ţine deasupra apei nu-şi vor creea, de bună voie, piedici zilnice intereselor lor, piedici personificate în subprefecţi vicioşi, maiori cocoşaţi de gardă civică, şi alţi monştri din regnul organic al celor ce n-au nimic de pierdut, ci totul de câştigat"., ibidem, pag. 75, 76

Mai mult, „statul dispune de atâtea funcţii şi favoruri, pe câţi oameni sunt în ţară care ştiu a scrie şi citi".(idem, *Apropiindu-se alegerile*…, Timpul, 6 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 20); „Cu bugetul în

„La noi mizeria e produsă, în mod artificial, prin introducerea unei organizații şi a unor legi străine, nepotrivite cu stadiul de dezvoltare economică a țării, organizație care costă prea scump şi nu produce nimic”[38].

---

mână, mai ales atunci când este augmentabil la infinit, ţii majoritatea în mână şi sistemul constituţional, sistemul controlului, se reduce la o iluzie copilărească”., idem, *Am văzut cu înlesnire*…, Timpul, 24 februarie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 28

„Această stare de lucruri e prefăcută în sistem de organizare, de guvernământ. Pe de-o parte libertate, mare libertate, pentru ca cei nemulţumiţi să poată răsturna cu uşurinţă orice guvern, pe de alta centralizare, extremă centralizare, care să facă a atârna miile şi iarăşi miile de izvoraşe ale bugetelor şi averii publice de victoria, pretinsă politică, din centru”., idem, *Dacă polemica noastră*…, Timpul, 21 decembrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 451

Aşa se face că „administraţia nu consistă în muncă, în servicii echivalente cu sumele bugetului, ci în precupeţire de voturi”. (idem, *Apropiindu-se alegerile*…, Timpul, 6 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 20); „Cine oferă o leafă bună şi un tain află oricând o armată numeroasă de mercenari politici, fie cauza lui cea mai nedreaptă din lume”., idem, *Locke, filosoful englez*…, Timpul, 6 iulie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 132

Şi, deşi „naţia, care nu numeşte nici funcţionari, nici miniştri, şi care nu-i în stare a-i controla şi a-i trage la răspundere direct, îşi alege mandatarii pe care-i însărcinează cu această afacere importantă, sub presupunerea, *bona fide*, cumcă aceşti mandatari formează într-adevăr un corp deosebit - distinct n.n. - de puterea executivă, aceştia se dovedesc a fi o companie de controlori cumpăraţi de către cei controlabili şi înţelegându-se cu ei pe sub mână pentru a face treburi împreună; iar inconvenientul cel mare este că Adunările nu pot fi făcute răspunzătoare de voturile şi de actele lor, şi că naţia, singurul lor judecător, nu e-n stare direct a face altceva decât a alege alţi oameni, atunci când actele şi voturile rele sunt consumate de mult”., idem, *Tot în numărul nostru din 20 decembrie*…, Timpul, 18 ianuarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 173

[37] idem, *În numărul său de azi*…, Timpul, 20 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 75
[38] idem, *Fraţii Nădejde*…Timpul, 18 iunie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 212

„Există două națiuni deosebite (distincte n.n.) în această țară: una stoarsă şi sărăcită, de producători, alta îmbuibată, de miljocitori (spoliatori n.n.)[39»40]… „Averea se urcă (creşte n.n.) numai în oraşe şi, chiar şi aici, nu în populațiunea română, ci în cea străină[41]. Nu se intervertesc factorii ecuațiunii sociale, ci devin cu totul alții. Avem a calcula astăzi cu factori care, înainte, în vechea noastră organizație lipseau cu totul, avem pe străin cu puterea strivitoare a capitalului bănesc, față cu românul care amenință a cădea în robia celui dintâi, a deveni o simplă unealtă pentru fructificarea capitalului lui[42»43]…„Rasa *determinantă* a sorții acestei țări nu mai este cea românească, ci străinii românizați - veneticii care-au

[39] „Avem de-o parte rasa română, cu trecutul ei, identică în toate ţările - ţinuturile n.n. - pe care le locuieşte, popor cinstit, inimos, capabil de adevăr şi de patriotism. Avem apoi, deasupra acestui popor, o pătură superpusă, un fel de sediment de pungaşi şi cocote, răsărită din amestecul scursurilor orientale şi a celor occidentale, incapabilă de adevăr şi patriotism”., idem, *«Românul» a contractat năravul*…, Timpul, 29 iulie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 267

[40] idem, *Națiunea perindând acuzările*…, Timpul, 3 iulie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 130

[41] „Nu contestăm, de asemenea, că averile s-au înmulţit în România - numai că nu în mâinile românilor; nu contestăm că există multe palate şi zidiri mari în oraşele noastre – numai că nu ale indigenilor. Suma averilor e aşa repărţită, încât prea puţin din ea e în mâini indigene”., idem, *Câteodată ne cuprinde*…, Timpul, 25 septembrie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 193

[42] „În evul nostru mediu străinii de altă lege erau opriţi de-a avea moşii, iar domnii expropriau cu bani din vistierie chiar pe străinii ortodocşi”(idem, *Deşi cestiunea Dunării*…, Timpul, 1 decembrie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 425), „pentru ca nu străinii să fie proprietari în ţară”., idem, *Nenorocitele astea de țări*…, Timpul, 22 ianuarie 1880, în Opere, vol. X, pag. 394

[43] idem, *Deşi cestiunea Dunării*…, Timpul, 1 decembrie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 425

obținut cetățenia română n.n. - de ieri-alaltăieri”[44], iar autoapărarea împotriva lor e „disproporționat de grea, de vreme ce aceşti oameni au sprijin pe străini, pârghiile care-i ridică sunt aşezate în afară, pe când înlăuntru n-avem decât poporul nostru propriu, scăzând numeric şi fără o conştiință limpede de ceea ce trebuie să facă”[45].

„Poporul a pierdut de mult încrederea că lucrurile se pot schimba în bine şi, cu acel fatalism al raselor nefericite, duce nepăsător greul unei vieți fără bucurie şi fără tihnă”[46]… „Cârciumile sunt localuri de îndobitocire şi de prostituție sufletească”[47]… Mai mult, „a fost natural ca, în urma acestei extenuațiuni de putere, multe rele endemice, şi altele de caracter endemic, să se ivească şi să decimeze populațiile. Astfel, rasa română[48] scade[49] şi străinii sporesc. Numărul infirmilor la recrutație a crescut an de an, țara a fost bântuită de pelagră, de intoxicațiune palustră, de anghină, vărsat, toate astea în urma influenței pernicioase ce o exercită asupra sănătății mlaştinile, locuințele insalubre şi neaerate, hrana neîndestulătoare şi munca excesivă”[50], „sărăcia şi urmările ei morale - adică asupra moralului precum şi

[44] idem, *Adevărul doare. Pe la 3 martie*…, Timpul, 1 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 121

[45] idem, *«Românul» a contractat nărăvul*…, Timpul, 29 iulie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 267

[46] idem, *La propunerea noastră*…, Timpul, 31 august 1878, în Opere, vol. X, pag. 104

[47] idem, *Camerele actuale de revizuire*…, Timpul, 17 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 301

[48] „însuşi sâmburul naţionalităţii”, idem, *Nu vom discuta cu «Românul» principii*…, Timpul, 8 mai 1881, în Opere, vol. XII, pag. 163

[49] „în proporţii înspăimântătoare”, ibidem

[50] idem, *Formă şi fond*, Fântâna Blanduziei, 11 decembrie 1888, în Opere, vol. XIII, pag. 331

asupra moralei n.n. -, decăderea vieții de familie”[51]… „Populația autohtonă scade şi sărăceşte; cărți nu se citesc; pătura dominantă, superpusă rasei române, n-are nici sete de cunoştinți, nici capacitate de a pricepe adevărul. Dacă acest sediment învață, o face de silă, gonind după o funcție. Încolo leagă cartea de gard. Şi, pentru a avea o funcție, trebuie să fii înrudit cu ei”[52]… „Statul a devenit, din partea unei societăți de esploatare, obiectul unei spoliațiuni continue şi aceşti oameni nu urcă scările ierarhiei sociale prin muncă şi merit, ci prin abuzul culpabil al puterii politice, câştigate prin frustrarea statului cu sume însemnate. Aceşti dezmoşteniți, departe de-a-şi câştiga o moştenire proprie pe Pământ pe singura cale a muncii onorabile, fură moştenirea altora, alterează mersul natural al societății, se substituie, prin vicleşug şi apucături, meritului adevărat al muncii adevărate, sunt o reeditare, în formă politică, a hoților de codru, instituind codri guvernamentali şi parlamentari”[53]… „Clasa de mijloc a devenit un adevărat proletariat de postulanți care primejduieşte existența țării; şi în care guvernele străine, care au interese în Orient, vor găsi, totdeauna, un manipul gata de a se pune la dispoziția lor”[54].

„Față c-o asemenea privelişte, în care virtutea se consideră, de unii, ca o nerozie, se taxează, de alții, ca o crimă, în care inteligența şi ştiința, privite ca lucruri de prisos, sunt expuse invidiei nulităților şi batjocurii caracterelor uşoare, în care cuminție se numeşte arta de-a parveni sau de-a trăi, fără compensație, din munca

[51] idem, *Nu vom discuta cu «Românul» principii*…, Timpul, 8 mai 1881, în Opere, vol. XII, pag. 163
[52] idem, *Urmând discuțiunea*…, Timpul, 30 iulie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 269
[53] idem, *Ni se pare că vorbim*…, Timpul, 17 august 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 172
[54] idem, *Nu încurajăm fanteziile politice*…, Timpul, 26 octombrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 382

altora, spiritul cel mai onest ajunge la momentul fatal, de cumpănă, în care înclină a crede că, în asemenea vreme şi-n aşa generație, însuşirile *rele* ale oamenilor sunt titluri de recomandație”[55]… Astfel, „trădătorul numindu-se geniu, plagiatorul erou, pungaşul mare financiar, panglicarul om politic, cămătarul negustor, speculantul de idei om cu principii şi speculanta de sineşi femeie onestă, judecata poporului nostru s-a falsificat din ce în ce şi, la formarea sferelor sale ideale, el a pierdut pretutindenea punctul de plecare sănătos”[56], „că fiecărui drept îi corespunde o datorie”[57] şi că „secretul vieții lungi a unui stat este păstrarea ierarhiei meritului”[58]… „Acela ce cutează a se revolta față cu această stare de lucruri, acela care îndrăzneşte să arate că formele poleite învelesc un trup putred, că «progresul» nostru ne duce la pierzare, că elementele sănătoase trebuie să se conjure şi să facă o luptă supremă pentru mântuirea acestei țări este denunțat (prezentat n.n.) *opiniei publice* de către negustorii de principii liberal-umanitare ca barbar, ca antinațional, ca reacționar”[59].

„Răul esențial care amenință vitalitatea poporului nostru este demagogia”[60], căci „demagogii neştiind nimic, neavând nimic, vor să se ridice deasupra tuturor şi să trăiască din obolul nemeritat al săracului. Ei se întemeiază pe nevoile – din nefericire veşnice – şi pe lesnea crezare a mulțimii; şi, fiindcă, în genere, sunt înzestrați în loc de minte cu vicleşug numai, stăpânirea lor înseamnă domnia brutalității, a viciilor şi a

[55] idem, *Dacă polemica noastră*…, Timpul, 21 decembrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 451
[56] idem, *Dacă vorbim de adunătura*…, Timpul, 26 mai 1883, în Opere, vol. XIII, pag. 304
[57] idem, *Ziarul «Presa» în revista sa*…, Timpul, 20 martie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 86
[58] idem, *Ni se pare că vorbim*…, Timpul, 17 august 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 172
[59] idem, *Cu cât trec una după alta zilele*…, Timpul, 23 iunie 1879, în Opere, vol. X, pag. 276
[60] idem, *Pseudo-Românul ne cere*…, Timpul, 16 mai 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 119

uşurinței”[61]…„Meşteşugul absolutismului demagogic constă în regula(;) de a păstra aparențele, dar de-a călca cuprinsul, de-a păzi litera, dar de-a ocoli spiritul Constituției”[62]… „De câte ori vom deschide istoria, vom vedea că statele scad şi mor prin demagogie, sau prin despotism[63]”[64]…„În teorie nimic mai frumos decât sufrajul universal, dar, în practică, nu este decât opresiunea mulțimei, a ignoranței, a pasiunilor măgulite şi linguşite de demagogi. Când ştie cineva că toată civilizația şi cultura omenească e neapărat (e, din păcate, n.n.) mărginită la cercurile acelea care au îndestul timp şi destulă neatârnare pentru a le învăța şi pricepe, când ştie că nimicind capul unui învățat[65] ai nimicit învățătura lui, care era poate rezultatul unei dezvoltări de sute de ani[66], când ştie apoi că nulitatea demagogică nu suferă nici un merit adevărat lângă sine şi că, ea şi cu semenii ei, voieşte a fi tot, atuncea vede lesne că radicalismul şi demagogia, sub scutul sufrajului universal şi al

---

[61] idem, *Credem că destul am vorbit*…, Timpul, 9 ianuarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 169

[62] idem, Manuscrisul *Deci, traducând această comparație*…, în Opere, vol. XI, pag. 463

[63] „Nu există în adevăr decât două forme ale tiraniei şi ale decadenței unui stat omenesc: despotismul şi demagogia. Şi despotismul egalizează pe oameni, supuindu-i unuia singur, lăsând să se degenereze cele mai nobile facultăți ale lor, patimile bune şi inteligența; precum şi demagogia are acelaşi fatal efect, prin indiferentismul care-l inspiră naturilor deschise şi mari, văzând în faţă-le biruința constantă a mediocrității şi a şiretlicului”., idem, *Discuția iscată*…, Timpul, 14 ianuarie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 32

[64] idem, *A discuta cu ignoranța*…, Timpul, 26 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 150

[65] spre exemplu împiedicându-l, permanent, pe acesta din urmă, prin obstrucțiuni legislative, economice, sociale etc., să-şi câştige, din muncă cinstită şi prestată în domeniul competenței sale cultural-ştiințifice, un trai zilnic măcar decent; şi supunându-l astfel la tot cortegiul de prejudicii psiho-fizice care decurg din înfometare şi din umilință (n.n.)

[66] rodul transmiterii şi îmbogățirii intergenerații a zestrei cognitiv-axiologice (n.n.)

principiilor liberale – de care ştiu a se servi cu mare succes, mulțumită credulității maselor şi slăbiciunii sau sentimentalismului oamenilor luminați – demagogii conduc lumea la distrugerea civilizațiunii, la haos”[67]… „Cum se-aseamănă demagogia pretutindenea! Pe când statele liberale (statele netotalitare n.n.) în care nu domneşte platitudinea uliței se diversifică după geniul lor național, după instinctele înnăscute, ajungând, pe rând, unul la glorie militară, altul la înflorire în ştiințe şi arte, un al treilea la dominațiunea mărilor prin comerț şi industrie; demagogia, stearpă ca idee, improductivă, lipsită de simț istoric, amenință a aduce, până şi statele cele mai fericite prin inteligența şi iubirea de muncă a poporului lor, la o platitudine, la o vânătoare de posturi, o meschinărie personală care ascunde în sine decadența şi descompunerea”[68].

„Eşti «patriot» de meserie, postulant, consumi numai, te bucuri de partea cu soare a vieții, adăpostit de eterna lesniciune de a îmbăta o nație, parte incultă, parte pe jumătate cultă, cu vorbe late şi cu apă rece”[69]… „Din momentul în care luptele de partid au degenerat în România în lupta pentru existența zilnică, din momentul în care mii de interese private sunt legate de finanțe sau de căderea unui partid, nu mai poate fi vorba de neatârnarea politică a diferitelor grupuri care-şi dispută puterea statului. Din momentul în care interesul material de-a ajunge la putere precumpăneşte, o spunem cu părere de rău: lupta egală (votul universal n.n.), în țară şi în Parlament, nu mai e decât manipulul unor ambiții personale, al unor apetituri, pe cât de

[67] Mihai Eminescu, *Credem că destul am vorbit*…, Timpul, 9 ianuarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 169, 170
[68] idem, *Politica de stat şi politica de partid*, Timpul, 14 august 1880, în Opere, vol. XI, pag. 297, 298
[69] idem, *The Times şi Timpul, iată tema*…, Timpul, 20 mai 1881, în Opere, vol. XII, pag. 178

nesățioase, pe atât de vrednice de condamnat”[70]… „Sistemul demagogic, care din politică face o speculă, din sufragiul claselor amăgite o scară de înaintare în economia, nu politică, ci privată, a membrilor societății de exploatație”[71], „mănâncă venitul țării, mănâncă pe datorie pâinea a trei generațiuni viitoare, căci tot luxul ce-l face azi, mâine va fi mizerie. Deficit lângă deficit, împrumut lângă împrumut, datorie lângă datorie, până ce finanțele României nu vor fi, curând, decât, o gaură mare”[72]. Iar „poporul, mânat la alegeri de baioneta civico-electorală, suportă plebea aceasta, fără a pricepe. Încurcat în paragrafi şi articoli traduşi din franțuzeşte, nemaiştiind a distinge alb de negru şi adevăr de minciună, cu mintea uimită de fraze fără cuprins, de un întreg lexicon de termeni care n-au nici o realitate îndărătul lor, e pe punctul de a-şi pierde până şi limba şi bunul simț, vestit odinioară”[73]… „Toate puterile sufleteşti ale generațiunii sunt absorbite de lupte de partide şi, la rândul lor, toate partidele nu sunt decât de amploaiați, după *chiverniseală* (*foloase necuvenite* n.n.) e deviza tuturor partidelor, a tuturor purtătorilor de stindard cum s-ar zice – căci, la urma urmelor, fiecare e în stare să moară pentru stindard şi pentru…chiverniseală”[74]…Căci, „poate să fie un partid demagogic altceva decât esploatatorul intereselor publice? Mulțimea asta de oameni fără învățătură, care

[70] idem, *Ni se anunță din Viena*…, Timpul, 19 septembrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 337
[71] idem, *«Românul», după ce parafrazează*…, Timpul, 28 septembrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 349
[72] idem, Manuscrisul *Articoli nepoliticoşi. Proză politică – Proză limbistică*, în Opere, vol. IX, pag. 448
[73] idem, *Cu timpul au început a se recunoaşte*…, Timpul, 11 octombrie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 366
[74] idem, Manuscrisul *Articoli nepoliticoşi. Proză politică – Proză limbistică*, în Opere, vol. IX, pag. 448

şi-a făcut din politică o speculă, poate ea să trateze negoțul ei cu fraze, altfel decât oricare precupeț?”[75]

„Pentru cel ce înțelege, un țânțar sună ca o trâmbiță, iar pentru cel ce nu înțelege, tobele şi surlele sunt în zadar; şi, în orice caz, lumina nu se aprinde decât pentru cei ce văd, nu pentru orbi”[76]… „Trebuie ca, cu toții, să ne dăm seama de cauzele ce turbură societatea, de elementele ce impiedică redobândirea echilibrului pierdut, şi să le combatem cu curaj şi stăruință: Dintr-un principiu tutelar, principiul egalității înaintea legii, s-a făcut o armă de război între clase; toate condițiunile sociale s-au surpat şi s-au amestecat într-un fel de promiscuitate; spiritul public a luat o direcțiune foarte periculoasă; tradițiunile țării s-au uitat cu totul; o clasă nouă, guvernantă, s-a ridicat, fără tradițiuni şi fără autoritate, încât țara cea mare, temeiul şi baza naționalității noastre, nu-şi găseşte conştiința raporturilor politice cu cei ce o guvernează; drepturile politice au devenit un instrument de ambițiune, de îndestulare a intereselor particulare; în locul sentimentului public dezinteresat avem pasiuni politice, în loc de opiniuni avem rivalități de ambiții; toleranța pentru toate interesele cele mai vulgare şi cele mai de jos este morala ce distinge astăzi lumea politică de la noi”[77]; „atât trebuințele statului cât şi ale particularilor - ale plebei de sus cum zicem noi - sunt cu mult mai mari decât veniturile lor; balanța comercială - fără importanță pentru o țară industrială, dar importantă pentru una agricolă - ne este defavorabilă”[78].

„Tinerețea unei rase nu atârnă de secolii pe care i-a trăit pe Pământ. Orice popor care n-a ajuns, încă, la

[75] idem, *Fără a avea darul*…, Timpul, 10 iunie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 203
[76] idem, *Ieri s-a citit*…, Timpul, 24 martie 1879, în Opere, vol. X, pag. 210
[77] idem, *Patologia societății noastre*, Timpul, 4 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag.15
[78] idem, *Privind la politica noastră*…, Timpul, 15 iulie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 248

o deplină dezvoltare, care n-a trecut încă prin corupția şi mizeriile ce le aduce cu sine o civilizație înaltă, dar în decadență, e un popor tânăr. La popoarele tinere se va constata un fel de identitate organică: craniile sunt cu totul asemănătoare în privința formațiunii şi mărimii, statura este cam aceeaşi, precum un stejar nu este decât reproducțiunea unui alt stejar. Din această asemănare de formațiune rezultă o mare asemănare de aptitudini şi înclinări, care se manifestă în caracterul unitar al naționalității. Din asemănarea de aptitudini rezultă o extremă putere şi energie vitală a colectivității. În acest stadiu de dezvoltare, al nediversificării, omul face atât de mult parte din totalitate, încât nu el, ci abia totalitatea formează un singur individ. O încrucişare cu o altă rasă, asemenea tânără, dă un rezultat nou, în care aptitudinile amundurora se împreună într-o formă nouă, vitală. Amestecul, însă, dintre o rasă îmbătrânită şi una tânără dă aceleaşi rezultate pe care le dă căsătoria între moşnegi şi femei tinere: copii închirciți, mărginiți, predispuşi spre morbiditate. Iar ceea ce este fizic adevărat e [şi] intelectual şi moraliceşte adevărat. Spiritele sunt morbide: de-acolo substituția a orice activitate intelectuală adevărată prin viclenie, tertip şi minciună”[79].

„Elemente străine, îmbătrânite şi sterpe, s-au amestecat în poporul nostru şi joacă comedia patriotismului şi a naționalismului. Neavând tradiții, patrie hotărâtă ori naționalitate hotărâtă, au pus, totuşi, mâna pe statul român. Conştiința că ele sunt deosebite de neamul românesc nu le-a dispărut încă – ele se privesc ca o oaste biruitoare într-o țară vrăjmaşe. De-aceea nu-i de mirare că întreaga noastră dezvoltare

[79] idem, *Nu ne îndoim că distingerea*…, Timpul, 1 august 1881, în Opere, vol. XII, pag. 272, 273

mai nouă, n-a avut în vedere conservarea naționalității, ci realizarea unei serii de idei liberale şi egalitare cosmopolite. A fost o finețe extraordinară de-a debita esența cosmopolitismului sub forma naționalității[80] şi de-a face să treacă toate elementele sănătoase şi istorice ale trecutului sub acest jug caudin[81]. Odată egalitarismul cosmopolit introdus în legile politice ale țării, orice patriot improvizat şi de proveniență îndoioasă a voit [şi a putut] să stea alături (să aibă aceleaşi drepturi n.n.) cu aceia pe care trecutul lor îi lega, cu sute de rădăcini, de țară şi popor. Dar aceşti oameni noi, aceşti «patrioți», căutau numai foloasele influenței politice, nu datoriile. Din cauza acestor elemente, care formează plebea de sus, elementele autohtone ale țării dau repede îndărat în privire morală şi în privire materială"[82]… „Străini superpuşi *fără nici un cuvânt* (superpuşi *ilegitim* n.n.) nației

[80] Spre pildă prin manipularea abilă a simţământului de fraternitate: „Toate capetele unor rase degenerate care s-au îngrămădit în oraşele României, toţi microcefalii şi toate stârpiturile, apar sub formă de reputaţii uzurpate; toată această plebe s-a constituit în stăpâna pământului românesc. Libertate, Egalitate, Fraternitate! Ce e mai frumos (mai profitabil pentru ea n.n.) în lume decât ca tot ce se scurge în România ca într-o mlaştină să fie liber ca noi, egal cu noi, frate cu noi (adică să beneficieze de viglienţa complet adormită, precum şi de toleranţa maximă a celor pe care îi spoliază; ba poate chiar şi de *colaborarea* lor... n.n.)?", idem, *Adevărul doare*…, Timpul, 14 noiembrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 404, 405

[81] „Cine va face lista funcţionarilor, mai cu seamă înalţi, a pensionarilor, a deputaţilor, a arendaşilor bunurilor publice şi [a celor] private, c-un cuvânt a tot ce reprezintă circulaţiunea şi reglementarea vieţii generale a ţării, va observa, cu înlesnire, că frânele stăpânirii reale a[u] scăpat din mâna elementului autohton şi istoric, şi-a[u] încăput pe mâini străine"., idem, *«Românul» a contractat năravul*…, Timpul, 29 iulie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 267

[82] idem, *Ziarele franceze*…, Timpul, 22 martie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 109

româneşti, o exploatează cu neomenie, ca orice străin fără păs de țară şi popor”[83], de-„am ajuns, într-adevăr, în această Americă dunăreană, ca tocmai românii să fie tratați ca străini, să se simtă străini în țara lor proprie”[84]… „Acest spectacol al exclusivei (al integralei n.n.) stăpâniri a unei rase şi decăzute şi abia imigrate asupra unui popor istoric şi autohton e o adevărată anomalie, căreia poporul istoric ar trebui să-i puie capăt, dacă ține la demnitatea şi la onoarea lui”[85]… „Nu e indiferent ce elemente determină soarta unui popor. Predispoziții şi aptitudini moştenite, virtuți şi slăbiciuni moştenite, calități sau defecte intelectuale şi morale, dau domniei unui element etnic alt caracter decât domniei altui element. Demagogia la noi însemnează ura înrădăcinată a veneticului fără tradiții, fără patrie, fără trecut, în contra celor ce au o tradiție hotărâtă, un trecut hotărât”[86].

„A fi bun român nu e un merit, nu e o calitate ori un monopol special, ci o datorie pentru orice cetățean al acestui stat, ba chiar pentru orice locuitor al acestui pământ (România n.n.), care este moştenirea, în exclusivitate şi istorică, a neamului românesc. Acesta este un lucru care se înțelege de la sine”[87].

„Ceea ce voiesc românii să aibă e libertatea spiritului şi conştiinței lor în deplinul înțeles al cuvântului. Şi fiindcă spirit şi limbă sunt aproape identice, iar limba şi naționalitatea asemenea, se vede

[83] idem, *Adevărul că în decursul*…, Timpul, 9 august 1881, în Opere, vol. XII, pag. 284
[84] idem, *Adevărul doare*…, Timpul, 14 noiembrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 404
[85] idem, *Adevărul că în decursul*…, Timpul, 9 august 1881, în Opere, vol. XII, pag. 284
[86] idem, *Urmând discuțiunea*…, Timpul, 30 iulie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 269
[87] idem, *Adevărul doare. Pe la 3 martie*…, Timpul, 1 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 121

uşor că românul se vrea pe sine, îşi vrea naționalitatea, dar o vrea pe deplin”[88].

„Nu voim să trăim într-un stat poliglot, unde aşa-numita *patrie* e deasupra naționalității. Amundouă nu sunt decât două cuvinte pentru aceeaşi noțiune, şi iubirea de patrie e una cu iubirea naționalității. Singura rațiune de a fi a acestui stat, pentru noi, este naționalitatea lui românească. Dacă e vorba ca acest stat să înceteze de-a fi românesc, atunci o spunem drept că ne e cumplit de indiferentă soarta pământului lui”[89].

„Nu oprim pe nimenea nici de a fi, nici de a se simți român[90]. „Ceea ce contestăm, însă, e posibilitatea multora dintre aceştia de a deveni români, deocamdată. Aceasta e opera secolelor. Până ce însă vor fi cum sunt: până ce vor avea instincte de pungăşie şi cocoterie nu merită a determina viața publică a unui popor istoric. Să se moralizeze mai întâi, să-nvețe carte, să-nvețe a iubi adevărul pentru el însuşi şi munca pentru ea însăşi, să devie sinceri, oneşti, cum e neamul românesc, să piarză tertipurile, viclenia şi istericalele fanariote, şi-atunci vor putea fi români adevărați. Pân-atunci ne e scârbă de ei, ne e ruşine c-au uzurpat numele etnic al rasei noastre, a unei rase oneste şi

---

[88] idem, *Se vorbeşte că în Consiliul*…, Curierul de Iaşi, 17, 19, 21, 26, 28 noiembrie 1876, în Opere, vol. IX, pag. 252

[89] idem, *Dacă în timpul guvernului conservatorilor*…, Timpul, 31 iulie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 275

[90] De altfel, „nu toţi cei care au trecut la noi sub numele de fanarioţi sunt într-adevăr fanarioţi. Din contra, foarte numeroase elemente s-au asimilat cu totul, şi doar imigraţiunea cea mai proaspătă, de pe la 1820-1830 încoace, prezintă inconvenientele neasimilării ori a neputinţei de a se asimila”., idem, *Nu ne îndoim că distingerea*…, Timpul, 1 august 1881, în Opere, vol. XII, pag. 273

iubitoare de adevăr, care-a putut fi amăgită, un moment, de asemenea panglicari, căci şi omul cel mai cuminte poate fi amăgit o dată”[91].

„Voim şi sperăm o reacție socială şi economică determinată de rămăşițele puterilor vii ale poporului, care, dacă nu e preursit să piară, trebuie să-şi vină în fire şi să vadă unde l-a dus direcția liberală. Prin *reacție* nu înțelegem o întoarcere la un sistem feudal, ce nici n-a existat cândva în țara noastră, ci o mişcare de îndreptare a vieții noastre publice, o mişcare al cărei punct de vedere să fie ideea de stat şi de naționalitate, sacrificate până astăzi, sistematic, principiilor abstracte de liberalism american şi de umanitarism cosmopolit. O asemenea mişcare ar pune stavile speculei de principii liberale şi umanitare, ar descărca bugetul statului de cifrele enorme ale sinecurilor «patriotice» şi ar condamna, astfel, pe mulți «patrioți» subliniați (marcanți n.n.) la o muncă onestă dar grea; ar apăra treptele înalte ale vieții publice de năvala nulităților netrebnice şi triviale, garantând meritului adevărat vaza ce i se cuvine; ar tinde la restabilirea respectului şi autorității şi ar da, astfel, guvernului mijloacele, şi morale şi economice, pentru a cârmui bine dezvoltarea normală a puterilor acestui popor. Nu e dar vorba de reacțiune prin răsturnare[92], ci prin înlăturarea elementelor bolnave şi

[91] idem, *Teoria noastră*…, Timpul, 17, 18 august 1881, în Opere, vol. XII, pag. 296

[92] deşi, „totul - mixul pârghiior de spoliere n.n. - trebuie smuls din mâna acelor oameni care au o înnăscută incapacitate de-a pricepe adevărul şi sunt lipsiți de patriotism, trebuie *dacizat*, naţia românească n-are de gând să instituie, pentru reglarea acestui soi de stăpânitori, Ordinul Sfintei Cânepe”., idem, *«Românul» a contractat năravul*…, Timpul, 29 iulie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 267

străine din viața noastră publică de către elementele sănătoase coalizate”[93].

„Mizeria materială şi morală a populației, destrăbălarea administrației, risipa banului public, cumulul, corupția electorală, toate acestea n-au a face, la drept vorbind, cu cutări sau cutări principii de guvernământ. Oricare ar fi guvernul şi oricare vederile sale supreme, corupția şi malonestitatea trebuie să lipsească din viața publică; oricare ar fi, pe de altă parte, religia politică a unui guvern, ea nu-i dă drept de-a se servi de nulitați venale, de oameni de nimic, pentru a guverna”[94].

„Administrațiunea unei țări formează un tot nedivizibil; diferitele ei ramure fac parte din aceeaşi sistemă şi sunt neapărate una alteia, tocmai după cum o bucată a unei maşine este neapărată fiecăreia dintre celelate şi mecanismului întreg. Când o bucată a mecanismului merge rău, toată sistema din care face parte suferă”[95]… „A administra înseamnă a privi bunăstarea populațiunii ca pe un lucru încredințat înțelepciunii şi vegherii tale. Să gândeşti pentru cel ce nu gândeşte, să pui în cumpănă dările, să le deschizi oamenilor ochii”[96].

„Sperăm că Providența ne va scuti de-a revedea, în viitoarele Adunări, o seamă măcar din acele fizionomii a căror pecete e o neştearsă, înrădăcinată banalitate; sperăm că alegătorii îşi vor fi deschis ochii şi nu vor mai trimite în Adunări naturi despre care nimeni în lume nu poate şti cu ce trăiesc de pe o zi pe alta, nici palavragii care pierd vremea Adunărilor cu discursuri nesărate, dezgustătoare prin lipsa lor de cel mai comun

[93] idem, *De când cu începerea*…, Timpul, 19 septembrie 1879, în Opere, vol. X, pag. 319
[94] idem, *Observăm că unirea*…, Timpul, 9 decembrie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 238
[95] idem, *La noi ca la nimenea*…, Timpul, 12 septembrie 1878, în Opere, vol. X, pag. 111
[96] idem, *Ilustrații administrative*…, Timpul, 18 decembrie 1877, în Opere, vol. X, pag. 26

bun simț”[97]… „Trebuie odată ca poporul românesc să-nțeleagă cum că, totdeauna, omul ce are ceva, omul care are ce pierde, fie nume istoric, fie avere (muncită, în mod cinstit, de către el însuşi n.n.), fie razimul moral al unei mari inteligențe sau a unei mari culturi, numai acela cumpăneşte [drept] când face legi, judecă cu precauțiune (cu nepărtinire n.n.) şi nu are interes de a sta neapărat la putere, numai şi numai pentru a se hrăni din buget”[98].

„Natura poporului, instinctele şi înclinările lui moştenite, geniul lui, care, adesea, neconştiut, urmăreşte o idee pe când țese la războiul vremii, aceste să fie determinante în viața unui stat, nu maimuțarea legilor şi obiceielor străine”[99]… „Legile ar trebui să fie, dacă nu codificarea datinei juridice, cel puțin dictate şi născute din necesități reale, imperios cerute de spiritul de echitate al poporului; nu reforme introduse în mod clandestin, necerute de nimenea sau vulgarizate ca o marfă nouă sau ca un nou spectacol”[100].

„Toate dispozițiile câte ating viața juridică şi economică a nației trebuie să rezulte, înainte de toate, din suprema lege a conservării naționalității, cu orice mijloc şi pe orice cale, chiar dacă mijlocul şi calea n-ar fi conforme cu civilizația şi umanitarismul care azi formează masca şi pretextul cu care Apusul se luptă cu toate civilizațiile rămase îndărăt sau eterogene”[101].

„Înmulțirea claselor consumatoare şi scăderea claselor productive, iată răul organic, în contra căruia o

[97] idem, *Ieri s-a citit*…, 24 martie 1879, Timpul, în Opere, vol. X, pag. 211
[98] idem, *Nu suntem dispuşi a reveni*…, Timpul, 30 septembrie 1878, în Opere, vol. X, pag. 129
[99] idem, *Ceea ce dă guvernului*…, Timpul, 1 aprilie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 87
[100] ibidem
[101] idem, *De ceea ce ne temem*…, Timpul, 27 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 259

organizare bună trebuie să găsească remedii”[102]… „Prin legi practice trebuie să [li] se creeze oamenilor condițiile unei munci cu spor şi putere de înflorire”[103].

„Avem nevoie, mai întâi de toate, de-a urâ (de-a combate n.n.) neadevărul, ignoranța lustruită, cupiditatea demagogilor, suficiența nulităților”[104], căci „e clar că un stat care cheltuieşte pentru pretinse necesități politice mai mult decât poate suporta producția poporului va ajunge, pas cu pas, la sărăcie, pospăită cu vorbe, dar din ce în ce mai simțitoare prin trebuințele miilor de indivizi pe care un sistem fals i-a ridicat, prefăcându-i în exploatatori ai averii publice”[105]; precum şi că „sărăcia e un izvor de rele fizice şi morale, care, la rândul lor, sunt cauze ale decadenței economice”[106].

Iar întrucât, „nicicând, un sistem de guvernământ demagogic, bazat pe instinctele rele ale unei plebe de parveniți, de dorința lor de câştig, de alergarea lor după funcții şi onoruri, pe excluderea meritului, nu se va putea împăca cu sistemul contrariu, al unei organizări bazate pe armonia intereselor claselor pozitive ale societății, pe înaintarea lină, dar sigură, a meritului, pe dezvoltarea normală şi gradată”[107]: „dorim să avem un guvern serios şi o Cameră serioasă, oricare ar fi elementele din care ar fi compuse”[108]… „Pentru înaintarea în viața politică să se ceară sau o mare inteligență sau un mare caracter”[109], „căci putrejunea

---

[102] idem, *După cum se poate prevedea*…, Timpul, 2 octombrie 1879, în Opere, vol. X, pag. 323
[103] ibidem
[104] idem, *«Românul» după ce parafrazează*…, Timpul, 28 septembrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 349
[105] idem, *E clar că un stat*…, Timpul, 12 noiembrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 400
[106] idem, *Două monografii*…, Timpul, 5 septembrie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 325
[107] idem, *Ar fi bine dacă în polemică*…, Timpul, 16 septembrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 333
[108] idem, *În zadar ar încerca cineva*…, Timpul, 30 ianuarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 183
[109] idem, *Şi iarăşi bat la poartă*…, Timpul, 12 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 135

moravurilor private, produsă prin declasarea generală, îşi are reversul în putrejunea şi libertinajul moravurilor publice; şi într-o țară de oameni declasați, moraliceşte căzuți, statul nu poate fi decât icoana lor: el nu va fi un sanctuar, ci un lenociniu”[110].

„Ceea ce se pretinde, de la o profesie de credințe politice (de la cei care fac politică militantă n.n) este, desigur, cu precădere, ca ea să corespundă cu simțămintele şi aspirațiile politice ale țării şi să fie adaptată instituțiunilor ei. Căci, un principiu absolut, netăgăduit de nici un om cu bun simț, este că o stare de lucruri rezultă în mod strict cauzal dintr-o altă stare de lucruri premergătoare şi, fiindcă atât în lumea fizică, cât şi în cea morală, *întâmplarea* nu este nimic altceva decât o legătură cauzală nedescoperită încă, tot astfel, aspirațiunile şi sentimentele sunt rezultatul neînlăturat al unei dezvoltări anterioare a spiritului public, dezvoltare ce nu se poate nici tăgădui, nici înlătura”[111]… „Pentru a conduce un popor şi economia lui, trebuie o judecată sănătoasă, cunoaşterea dreptei proporții între mijloacele întrebuințate şi scopul dorit; şi, oricare ar fi scopurile urmărite de *clasa cultă* (de clasa conducătoare în stat n.n.) a unui (a oricărui n.n.) popor, ele sunt rele şi de nimic dacă nu echivalează (dacă nu sunt cel puțin echivalente n.n.) cu sacrificiile aduse pentru realizarea lor”[112].

„Nici s-a născut omul acela, nici se va naşte vreodată, care să afle un sistem de guvernământ absolut (completamente n.n.) bun, în stare să mulțumească pe toată lumea. Precum fiecare om are umbra sa şi defectele inerente calităților sale, tot astfel, fiece sistem

---

[110] idem, *«Românul» în numărul său*…, Timpul, 21 septembrie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 193

[111] idem, *Un nou program*..., Timpul, 17 februarie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 17

[112] idem, *Bătrânii noştri erau practici*…, Curierul de Iaşi, 4 iulie 1876, în Opere, vol. IX, pag. 146

politic are defectele acelea care sunt în mod fatal legate de calitățile sale. Arta omului de stat constă în aptitudinea de-a alege, într-o stare de lucruri dată, sistemul cel mai suportabil din toate, care să asigure un progres de-o jumătate de secol, sau de un secol (să-şi cristalizeze programe de guvernare realiste şi, totodată, pe termen lung n.n.)"[113]. Pentru a i se facilita îndeplinirea acestei misiuni, „ideal ar fi ca guvernul din țară să se urce şi (dacă îşi îndeplineşte insuficient de riguros datoria n.n.) să cază prin opinia publică din țară, fără amestecul elementului de fermentație străin"[114].

Deşi bugetul trebuie degrevat, cât mai mult, de povara susținerii aparatului funcționăresc hipertrofiat, „avem opinia că, la prima vedere şi pe dibuite e greu, de nu chiar imposibil, a deosebi sinecurile de posturile care îndeplinesc un serviciu real. Iluzia că cutări posturi ar fi de prisos se naşte din împrejurarea că oamenii însărcinați cu ele nu pricep nimic din ceea ce au să facă… Oare dacă subprefecții ar *şti* a administra, ar fi ei de prisos? Căci administrația cere cunoştințe speciale de economie națională, finanțe şi statistică, pe lângă cunoştința legilor țării. Dar un subprefect care nu ştie importanța unei date statistice: nu ştie să distingă o dare comunală ruinătoare de una productivă, nici o şosea de utilitate secundară de una de absolută trebuință – un subprefect care iroseşte în lucruri de prisos puterile vii ale poporului e de-a dreptul stricăcios"[115].

---

[113] idem, *Cum cad ministeriile*…, Timpul, 22 octombrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 377

[114] idem, *Nu încurajăm fanteziile politice*…, Timpul, 26 octombrie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 382

[115] idem, *Bugetul pe anul curent*…, Curierul de Iași, 5 ianuarie 1877, în Opere, vol. IX, pag. 297

„La comună şi la județ n-ar trebui să fie vorba de alegeri cu caracter politic. Din amestecul spiritului politic în aceste alegeri[116], unde cestiunea nu-i decât de o bună administrație şi gospodărire, rezultă că atâtea conştiințe problematice, atâtea persoane uşurele şi incapabile sunt chemate a administra interese de milioane, a face şi a întrebuința împrumuturi pe socoteala contribuabililor, sporindu-le necontenit sarcinile deja destul de grele, şi a nu da acestor contribuabili, în schimbul sarcinilor, decât neglijență, insalubritate publică, lucrări de cârpeală sporadică în stradele din centru şi, din când în când, şi oarecari vexațiuni. Este oare vorba când se fac alegeri comunale să se afirme principii politice, mai ales la noi în țară, unde avem atâta lipsă de simț pozitiv, de însuşiri utile, de inteligență şi onestitate administrativă? Între un primar inteligent, harnic şi onest şi un găgăuță ori un *claqueur* politic cuvintele de coterie trebuie să determine preferința alegătorilor contribuabili? Noi ştim că şcoala ai cărei adepți sunt astăzi la putere răspunde afirmativ la aceste întrebări. Pentru aceşti onorabili nu este nimic mai important decât căpătuirea înregimentaților partidului. La județ şi la comună sunt bani, gheşefturi şi putere; unde sunt toate acestea trebuie să fie date pe mâna «patrioților», cu al căror concurs se votează bugetele generale ale statului şi două-trei proiecte de legi organice într-o singură noapte sau un mare gheşeft, ca răscumpărarea Cernavodă-Chiustenge, într-un ceas. Interesele comunei însă, bine

[116] „Statul e atât de omnipotent în România, încât totul atârnă de centru, până şi numirea unui primar de comună rurală. Spună-ni-se dacă în timpul vechi se mai întâmpla ca un consiliu comunal să fie în bătaia decretelor ministeriale de dizolvare şi de numire?", idem, *În numărul de ieri am arătat*…, Timpul, 26 iulie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 268

înțelese, trebui să importe (să intereseze n.n.) pe aceia care, nu din prisosul, ci din strictul lor necesar, contribuie la casa comunală (la bugetul local n.n.). Recomandăm prin urmare, cu tot din-adinsul, tuturor alegătorilor să meargă la alegerile comunale şi, cumpănindu-şi bine votul, să aleagă dintre candidați nu pe aceia ce nu li se prezintă cu alte titluri decât că stau la umbra bairacului liberal-național, ci pe aceia care le prezintă garanții de capacitate şi onestitate administrativă"[117].

„Dacă alegătorii nu se vor lăsa înecați de fraze patriotico-reversibile (de fraze simulat patriotice n.n.) şi nu vor avea în vedere abstracțiuni gazetăreşti, atunci țara va merge bine"[118]. Şi, întrucât, „*demosul* este, adeseori, un suveran nestatornic, inesperient, lesne crezător; preocupațiuni zilnice şi absorbirea vieții lui într-un veşnic prezent, negândirea lui nici la trecut, nici la viitor, lesniciunea de a-i distrage atenția prin serbări publice, prin întreprinderi hazardate, prin expediente factice, îl fac, adesea, impropriu de a gândi mai adânc asupra unei cestiuni de interes public, îl fac accesibil pentru fraza mare şi surd pentru adevăr; e bine ca ochi sobri, care disting măreția înscenării de însuşi fondul piesei ce se joacă, să îi atragă atenția asupra acestuia din urmă, pe când simțurile lui sunt uimite de partea decorativă a vieții publice"[119]: iată rolul unei clase de mijloc culte, prospere şi naționale, care l-ar face să înțeleagă că „fără muncă şi fără capitalizarea ei, adică fără economie, nu există libertate. Celui care n-are nimic şi nu ştie să se apuce de nici un meşteşug (de nici o activitate n.n.) dă-i toate libertățile posibile, tot rob e, robul nevoilor lui, robul celui dintâi care ține o bucată de pâine în

[117] idem, *În prima săptămână*…, Timpul, 21 iunie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 215
[118] idem, *Alegerile consiliilor județene*, Timpul, 7 mai 1880, în Opere, vol. XI, pag. 163
[119] idem, *Era un obicei înainte*…, Timpul, 10 mai 1881, în Opere, vol. XII, pag. 169

mână, căci e cu totul indiferent dacă închizi o pasăre în colivie sau dacă ai strâns, de pretutindeni, grăunțele din care ea se hrăneşte”[120].

Iar politicienii, la rândul lor, să „capete convingerea că statul român, moştenit de la zeci de generații care au luptat şi suferit pentru existența lui (pentru ca el să poată exista n.n.), formează moştenirea altor zeci de generații viitoare şi nu e jucăria şi proprietatea, în exclusivitate, a generației actuale”[121]. Această conştientizare este imperios necesară, întrucât, „prin izolarea noastră între elemente radical străine, suntem poate singurul popor condamnat a nu face politică momentană, ci pe secole înainte”[122], mai ales în condițiile în care, „toate puterile apusene ştiu că posedăm înlăuntrul nostru (în interiorul societății noastre n.n.) veninul descompunerii sociale, demagogia”[123], iar „politica străină, împreună cu străinii care ne guvernează, tind la substituirea elementului român prin scursuri din toate unghiurile lumii”[124] …„Sărăcia pentru mase e cu mult mai deschisă corupțiunii decât averea”[125]. „O serioasă turburare socialistă amenință Europa. Cetățenii «*liberi, independenți şi înfrățiți*» ai republicei universale, care sunt reprezentați [inclusiv prin] prin liberalism, încearcă a răsturna toate formațiunile pozitive de stat. Atentate, scene de uliță, turburări, încep a-şi arunca umbrele de pe acum. Cercul de oameni într-adevăr culți e foarte mic. Împrejurul

[120] idem, *Credem că destul am vorbit*…, Timpul, 9 ianuarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 168
[121] idem, *La propunerea noastră*…, Timpul, 31 august 1878, în Opere, vol. X, pag. 104
[122] idem, *Voim să ne spunem părerea*…, Timpul, 16 decembrie 1879, în Opere, vol. X, pag. 373
[123] idem, *Puține zile încă*…, Timpul, 4 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 230
[124] idem, *S-o lovi*…, Timpul, 5 decembrie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 236
[125] idem, *În discutarea proiectului de maiorat*…, Timpul, 20 decembrie 1879, în Opere, vol. X, pag. 375

acestui cerc e unul mai mare, al publicului cult, care poate să priceapă şi să aprecieze cultura învățaților, fără însă de-a produce ceva pe acest teren. Masa e sau incultă sau pe jumătate cultă, lesne crezătoare, vanitoasă şi lesne de amăgit. Oamenii cu cunoştințe jumătățite, semidocți sau inculți cu totul, caută a o asmuți asupra claselor superioare, a căror superioritate constă în naştere, avere sau ştiință. Cultura omenirii, adică grămădirea unui capital intelectual şi moral, nu seamănă cu grămădirea capitalurilor în bani. Victoria principiilor liberale-socialiste[126] însemnează moartea oricărei culturi şi recăderea în vechea barbarie. Cultura oricărei nații e-mpresurată de-o mulțime oarbă, gata de-a recădea, în orice moment în barbarie"[127]. „În cursul întregii istorii a românilor putem vedea, la ivirea unor pericole mari, înveninându-se, şi mai mult, urile de partid, netoleranța politică"[128]. „Sentimentul istoric al naturii intrinseci a statului sau o mână de fier, din nefericire, lipsesc; aşa încât, departe de-a vedea existența statului asigurată prin cârma puternică şi prevăzătoare a tot ce poate produce nația mai viguros, mai onest şi mai inteligent, suntem, din contră, avizați de-a aştepta siguranța acestei existențe de la mila sorții, de la pomana împrejurărilor externe, care să postuleze ființa statului român ca pe un fel de necesitate internațională. Cumcă acea necesitate internațională n-are nevoie de-a ține seama de

[126] cu excepţia celui care afirmă imperativ necesitatea înlăturării depline, de pretutindeni şi pentru totdeauna, a oricărui fel de exploatare interumană – şi, nota bene, excepţia este întemeiat a fi operată numai în ipoteza în care exponenţii principiilor în discuţie ar consimţi ca, la nivel acţional, pentru transpunerea în practică a respectivei afirmaţii, să promoveze egalitatea, înţelesă numai sub unghiul de vedere al oportunităţilor bazate pe merit real, pe muncă onestă (n.n.)

[127] Mihai Eminescu, *Din Petersburg ne soseşte ştirea*…, Timpul, 6 august 1878, în Opere, vol. X, pag. 91

[128] idem, *Ambasadele turceşti*…, Curierul de Iaşi, 1 mai 1877, în Opere, vol. IX, pag. 372

sentimentele noastre intime, de existența rasei latine, ci numai de existența unui petec de pământ cvasineutru lângă Dunăre, ne-a dovedit-o cu prisos Congresul (de la Berlin n.n.). Ce-i pasă Congresului că se răpeşte o parte din patria străveche a neamului românesc ca atare? Ce li-i lor de Hecuba? Ce-i pasă cine va locui pe pământul românesc? Materialul de oameni îi e indiferent, cestiunea europeană e ca să existe o fâşie de pământ între Rusia, Austria şi noile formațiuni ale fostei Turcii, încolo lucrul le e totuna”[129]. „Istoria îşi are logica ei proprie: nici un neam nu e condamnat de a suporta, în veci, un regim vitreg, corupt şi mincinos. Ne temem că aproape e ziua în care simțul conservării fizice, revoltat de maltratările administrative şi fiscale şi de exploatarea excesivă din partea străinilor, va preface poporul nostru într-o unealtă lesne de mânuit în contra chiar a existenței statului”[130]…

Prin urmare: atenție! „Greşalele în politică sunt crime; căci în urma lor suferă milioane de oameni nevinovați, se-mpiedică dezvoltarea unei țări întregi şi se-mpiedică, pentru zeci de ani înainte, viitorul ei”[131].

[129] idem, *La propunerea noastră*…, Timpul, 31 august 1878, în Opere, vol. X, pag. 104, 105
[130] idem, *S-o lovi*…, Timpul, 5 decembrie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 236, 237
[131] idem, *Parturiunt montes*…, Timpul, 13 februarie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 54

Va veni ziua în care şi pietrele vor vorbi adevărul, în care cartea faptelor petrecute va sta deschisă şi se va citi atât de lămurit, încât toată doctrina paralogismelor nu va fi în stare să-i întunece înțelesul.

Mihai Eminescu, *«Românul» continuă şi acum*...,Timpul, 2 noiembrie 1877, în Opere vol. X, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura *Academiei*, Bucureşti, 1989, pag. 3

CÂT DE "RETROGRAD" ESTE MIHAI EMINESCU?

7 răspunsuri unui procuror

(Textul integral al precizărilor pe care le-am făcut, asupra lucrării *TESTAMENTUL POLITIC AL LUI MIHAI EMINESCU* – Editura Cartea Universitară, Bucureşti, 2005 – în calitate de autor al ei, cu prilejul interviului pe care doamna Dr. Irina Airinei, redactor la Radio România Cultural, mi l-a luat în ziua de 9 august 2005)

REZUMATUL ÎNTREBĂRILOR

I. ***Eminescu autor de testament politic***?

II. ***Cine şi de ce ar avea interes să blocheze accesul publicului la scrierile politice ale lui Mihai Eminescu***?
Conspirație mondială împotriva poporului român?

III. De când este Mihai Eminescu Dumnezeu?

IV. ***Națiunea: realitate etnică, adică <u>rasială</u>***?
Eminescu: marele luminător de conştiință hotărât de Dumnezeu pentru români?

V. ***Eminescu***: ***xenofob şi antisemit?***

VI. *Sunteți antisemit*?

VII. *De ce* marele geniu al scrisului, *Eminescu*, *dacă a vrut* într-adevăr *să lase posterității un testament, nu şi l-a redactat singur*?

Care este testamentul politic eminescian?

---------- * * ----------

Stimați ascultători,

Desigur, nu e o bucurie, dar nici un secret pentru nimeni, că timpul pe care ni-l putem permite a-l petrece hoinărind prin librării este din ce în ce mai puțin.

Aşa se face că, atunci când reuşim să ne vedem ajunşi printre rafturile cu cărți, primele, şi poate singurele, care ne stârnesc curiozitatea sunt cele cu titluri incitante şi coperte viu colorate.

O astfel de prezență editorială este şi «Testamentul politic al lui Mihai Eminescu», lucrare apărută în această primăvară la editura bucureşteană Cartea Universitară.

Îmi place să sper că dumneavoastră, trăind ca şi mine într-o țară în care încă din primele clase de şcoală ni s-a vorbit mereu despre Eminescu *doar* ca despre un mare *poet*, nu mă veți judeca prea aspru dacă vă mărturisesc şocul sufletesc pe care mi l-a provocat vederea acestei cărți: Adică cum? Eminescu să se fi ocupat şi de politică? Şi încă *nu oricum*, ci chiar pe tărâmul elaborărilor doctrinare? Poate fi cu putință aşa ceva? Şi, dac-o fi, atunci de ce nici unul din dascălii mei nu mi-a pomenit niciodată nimic despre asta?

Intrigată, am pus mâna pe telefon şi, după ce-am luat de la Informații numărul, am sunat la Cartea Universitară, rugându-i să-mi înlesnească un dialog cu autorul, domnul doctor în economie Radu Mihai Crişan, prezent astăzi, alături de mine, în studio.

Domnule Crişan, ați auzit tot ceea ce am spus şi, cu siguranță, intuiți rugămintea mea… Aveți cuvântul.

Mai întâi, vă mulțumesc pentru invitație şi vă mărturisesc că emoția îmi gâtuie glasul.

În foarte puține cuvinte spus, consider că lucrarea *Testamentul politic al lui Mihai Eminescu*:

- este mesajul militant eminescian, alcătuit din înseşi cuvintele lui Mihai Eminescu, aşa cum le-a încredințat el eternității, prin scrisul său jurnalistic;

- constituie, deopotrivă, atât o analiză lucidă a vieții politice din România, cât şi o mărturisire de credință făcută de Mihai Eminescu neamului său;

- dezvăluie, fără menajamente, bolile politice şi economice care macină organismul țării şi formulează direcții de acțiune realiste, menite să-l însănătoşească.

Rugându-vă să judecați dumneavoastră, permiteți-mi să citez, la întâmplare, o singură frază:

„E clar că un stat care cheltuieşte pentru *pretinse* necesități politice mai mult decât poate suporta producția poporului va ajunge, pas cu pas, la sărăcie, pospăită cu vorbe, dar din ce în ce mai simțitoare prin trebuințele miilor de indivizi pe care un sistem fals i-a ridicat, prefăcându-i în exploatatori ai averii publice", precum şi că, „sărăcia e un izvor de rele fizice şi morale, care, la rândul lor, sunt cauze ale decadenței economice".

I.

Domnule Crişan, vă mărturisesc că, personal, despre Eminescu ştiam că a scris poezii şi nuvele. Chiar de pe băncile şcolii mi s-a întipărit permanent expresia *POETUL Mihai Eminescu*.

Atunci, de unde şi până unde îl scoateți dumneavoastră autor de testament *politic*?

Stimată doamnă Airinei, găsesc nedumerirea dumneavoastră ca deplin justificată.

La rândul meu, până cu câțiva ani în urmă, nutream, victimă a unei propagande pe cât de abile, pe atât de interesate în falsificarea adevărului, aceeaşi convingere. Şi ca noi, atâția şi atâția alți semeni.

Spre norocul meu însă, începând din 1998, pe măsură ce înaintam în cercetarea de doctorat, desluşeam, încet-încet, un cu totul alt Eminescu. Aşa se face că după contactul avut cu publicistica eminesciană, sunt ferm convins (şi *argumentat* convins) că personalitatea creatoare a lui Mihai Eminescu înseamnă, *cu nimic mai prejos decât poetul*: un economist profund şi un sociolog de finețe, în simbioză deplină cu un geniu profetic şi cu un român autentic.

Şi cum fireşte, sociologicul şi economicul, în interdependența lor, determină politicul, iar acesta, la rândul său, le modelează pe amundouă, este de la sine înțeles că orice investigație a unei realități naționale e, prin însăşi natura obiectului său, obligată să le integreze organic pe toate trei. Aşa a ajuns Eminescu gânditor politic. Şi-n treacăt fie spus, tot aşa a ajuns şi economistul căruia îi vorbiți acum să se «vaccineze», dacă acceptați expresia neacademică, în sociologie şi în politică.

II.

Ați folosit o expresie care mă intrigă: «propagandă abilă şi interesată în ascunderea adevărului despre Eminescu». Cine şi de ce considerați că ar avea interes să blocheze accesul publicului la scrierile, fie ele chiar politice, ale lui Mihai Eminescu?

Vă numărați, cumva, printre adepții teoriei omniprezentei conspirații mondiale împotriva poporului român?

Doamna Airinei, mai întâi, îngăduiți-mi să fac o precizare legată de expresia pe care mi-o atribuiți:

Am spus, propagandă «interesată în *falsificarea*», iar nicidecum doar în simpla *ascundere* a adevărului. Ceea ce este şi mai grav!

Explic. Şi îmbin totodată explicația cu răspunsul la cele două întrebări propriu-zise:

Îmi place să cred că nu sufăr nici de mania persecuției, şi că nici nu văd pretutindeni doar complotişti şi comploturi. Iar cuvintele dumneavoastră îmi dau sentimentul că sunteți o persoană echilibrată, care gândeşte cu propriu-i cap şi are mult bun simț.

Deschizând o lucrare de strategie a războiului, fie contemporană nouă, fie chiar scrisă în antichitate (cum ar fi bunăoară cea a lui Sun Tzu), vedem statuată ca *esențială* pentru dobândirea victoriei, identificarea şi anihilarea centrului de greutate, mai ales moral-psihologic, al adversarului.

Ei bine, mai ales când e vorba de neamuri, acest centru este alcătuit, cu precădere, din valorile-simbol ale culturii naționale, alături de tradiții şi de credința religioasă.

Prin urmare, împotriva *acestor* elemente, agresorul duce, permanent, o luptă pe cât de perfidă, pe-atât de necruțătoare. Iar agresiunea, se înțelege de la sine, nu trebuie să fie neapărat *nici declarată şi nici armată*, ba chiar e mai eficientă cu cât victimele ei o conştientizează mai puțin… Deh…altfel le-ar putea încolți în minte dorința să se apere… altfel agresorul ar putea suferi pierderi grele…

Şi-aşa stând lucrurile, când atât de frecvent, emisiuni televizate, producții radiofonice, filme, articole de ziar, sau chiar persoane publice, se întrec în a împroşca cu noroi tot ceea ce este specific românesc, de ce n-am fi îndreptățiți, noi românii, să ne-

ntrebăm dacă nu cumva agresiunea împotriva neamului nostru este în plină desfăşurare?

Şi, mai departe, dacă Eminescu, aşa cum o serie de cercetători oneşti au demonstrat, reprezintă axa spiritului românesc, cum să interpretăm întemnițarea timp de zeci de ani a scrisului său doctrinar, *inclusiv a unei considerabile părți din opera poetică*, la fondul de carte interzis de către o guvernare dovedit-deznaționalizatoare. Sau cum să înțelegem mulțimea de blasfemii puse în circulație pe seama lui, neadevăruri care au otrăvit conştiințele atâtor generații la rând?

Să ne mai mirăm oare că, majoritatea semenilor noştri, lipsiți de lumina mărturisitoare a scrierilor economice, politice şi sociale eminesciene, îşi pierd busola autoapărării intereselor vitale, devenind prăzi uşoare şi profitabile pentru oricine se pricepe să le speculeze deruta? Ori că, şi mai rău, dând necondiționată crezare calomniilor, ajung nu numai să se priveze de orice premisă măcar de a-şi recăpăta puterea combativă, dar încep să urască şi să desconsidere chiar izvorul de la care le-ar putea veni regenerarea?

III.

Domnule Crişan, în opinia dumneavoastră, despre Eminescu s-au rostit «blasfemii». Acesta este, după câte ştiu, un termen care ține de religie. Pot primi o astfel de etichetare doar invectivele grave aduse Divinității.

De când este Mihai Eminescu Dumnezeu?

Doamna Irina Airinei, admir sufletul dumneavoastră pios, care recunoaşte şi apără primatul incontestabil al Dumnezeirii.

Acestui suflet, ca şi sufletelor tuturor semenilor care ne aud, voiesc să le precizez, din capul locului că, prin ceea ce-am spus şi susțin cu toată tăria, nu intenționez să contest câtuşi de puțin măreția şi atotputernicia lui Dumnezeu. De crima spirituală a desconsiderării Domnului, dusă până la negarea existenței Lui, s-a

făcut, prea destul, vinovată Renaşterea. Iar crima respectivă a fost aşa de limpede demascată şi de un Eminescu, şi de-un Petre Ţuţea sau un Nae Ionescu, încât n-are nici un rost să insist asupra ei.

Vreau să subliniez însă altceva, anume că fiecărui neam, căci Dumnezeu le iubeşte pe fiecare deopotrivă, Divinitatea îi dăruieşte un mare luminător de conştiință, întrupat din carnea şi din sângele națiunii în slujba căreia îi este hărăzit să-şi devoteze viața. Plămada lui înmănunchează, în chip organic, cele mai de seamă calități şi însuşiri ale etniei pe care o reprezintă. *Asta* îl face apt să se identifice cu sufletul neamului său şi să-şi poată îndeplini misiunea divină.

Iar întrucât, pentru națiunea română, marele luminător de conştiință hotărât de Dumnezeu, avem toate temeiurile să fim încredințați că este Eminescu, înseamnă că aceia care se străduiesc să-i întineze imaginea, aduc, prin acțiunea lor, ofensă lui Dumnezeu, adică blasfemează.

Şi-atunci, ca să exemplific, este sau nu este blasfem acțiunea de-a căuta să discreditezi un astfel de om, prezentându-l cu obstinație lumii drept «nebun», şi făcând, ca să-ți iasă pasența, în mod deliberat, abstracție de faptul (verificabil de altfel) că, în miile de pagini ale operei sale de-o viață nu există nici o contradicție logică?; totul: publicistică, poezie, manuscrise, constituind un ansamblu organic şi armonios, de o coerență fără fisură…

IV.

După cum cunoaşteți, în România, discriminarea etnică este interzisă prin lege.

Atunci, dumneavoastră, ca cetățean român, cu ce drept vă permiteți să vă situați mai presus de lege, şi să definiți națiunea pe baza criteriului etnic, adică rasial?

Şi doi: ce vă face să fiți atât de sigur că Eminescu ar fi «marele luminător de conştiință hotărât de Dumnezeu pentru români»?

Stimată doamnă, onorați radioascultători,

Într-adevăr în România discriminarea etnică este interzisă prin lege.

Dar, tot în România, ca de altfel peste tot în lume, realitatea eredității este confirmată de știința geneticii.

Şi-atunci, când, pe de o parte, însăşi sociologia din mileniul INTERNET-ului atestă faptul că „*apartenența etnică* configurează identitatea persoanei"; ba mai mult chiar, că „orientează procesul cunoaşterii psihologice prin implicarea noțiunilor de *etnotip* şi *conduită etnică"*, iar pe de alta, în esență, rasa din biologie este sinonimul etniei din sociologie şi al națiunii din politică, acuzația ce-mi aduceți începe să se clatine serios.

Şi ca să vă convingeți că este complet lipsită de fundament, vă rog, servindu-vă de discernământul pe care v-am mărturisit că vi-l admir, să-mi spuneți în ce măsură a recunoaşte pur şi simplu existența ca atare a unei realități obiective (etnia română), este totuna cu a solicita să fie discriminată pozitiv, adică favorizată, în raport cu alte realități, la fel de obiective ca şi ea (etniile conlocuitoare).

Iar pentru că m-ați provocat prevalându-vă de legile țării, care, cum just spuneți, sunt obligatorii pentru toți cetățenii ei, vă rog să cumpăniți un pic declarațiile făcute în presa centrală chiar la începutul acestei veri, de către un reprezentant al unei etnii conlocuitoare, potrivit căruia, membrii ei se consideră îndreptățiți la discriminare pozitivă față de elementul românesc, invocând o "privare de multe drepturi şi o robie, suferite amundouă din partea majoritarilor români", dar fără să explice, totodată, de ce bunăoară, dacă erau *într-adevăr* atât de odios tratați aici, nici vitregiții nu făceau vreun demers să părăsească țara, nici conaționalii lor de peste hotare nu conteneau să imigreze în ea.

Şi, dacă tot veni vorba de reparații şi de favoruri, de ce, de pildă, ar fi oare etnicii români, sau chiar şi alți *cetățeni* ai țării, neîndreptățiți să ceară statului român privilegiul de a fi discriminați pozitiv, drept compensație pentru valul de dispreț pe care-l revarsă străinătatea asupra lor, urmare atitudinii nedemne manifestate curent peste granițe de mulți dintre membrii etniei revoltate? Etnie ce, culmea, în pofida notorietății prejudiciului pe care atitudinea în cauză îl provoacă României, beneficiază, după cum chiar ea recunoaşte public, atât legal cât şi efectiv, de privilegiul respectivei discriminări… Hm… O fi legalul întotdeauna *şi legitim*?

Şi, de ce dacă revoltații sunt atât de mult pătrunşi de spiritul dreptății, continuă dezinvolt să măsoare cu măsură dublă, prezentându-se în străinătate ca *cetățeni*, dar solicitând în țară tratament de *etnici*?

Iar ceea ce iarăşi găsesc a fi de o gravitate extremă este *sinonimia* pe care legislația țării o face între *cetățenie* şi *naționalitate*, concepte care, de fapt, exprimă realități diferite:

- *cetățenia*: starea *juridică* a unui om de a fi supus al unui stat național;

- *naționalitatea*: apartenența *prin naştere* a unei persoane fizice la o anumită etnie.

Acesta este încă un motiv pentru care am rostit apăsat cuvântul «cetățeni». Căci, atâta vreme cât, de pildă, pe fiecare paşaport, *indiferent de etnia titularului său*, va sta scris *NAȚIONALITATEA*: CETĂȚEAN ROMÂN, orice infracțiune de drept comun comisă peste graniță de către persoane care fac parte din *orice* altceva numai din nația română nu, va fi pusă de străinătate în seama neamului românesc, care *nu* a savârşit-o… Mai mult, va fi exploatată duşmănos împotriva lui chiar înlăuntrul țării, prin acțiunea dizolvantă a atâtor şi-atâtor organe de presă care, în relatarea

evenimentelor, ignoră cu desăvârşire esențiala diferență de care-am vorbit.

Referitor la cea de a doua dumneavoastră întrebare:

Dacă expresia folosită de mine *«marele luminător de conştiință hotărât de Dumnezeu pentru națiunea română»*, considerați că este inadecvată pentru Eminescu, vă rog să-mi sugerați dumneavoastră cum s-ar cuveni să calific un om care, în doar două vorbe spus:

- este părintele ideologiei naționale moderne în evoluția noastră;

- care dintre toate geniile neamului românesc rămâne şi azi singurul care a investigat *toate* domeniile de activitate fundamentale națiunii şi a avansat soluții pentru propăşirea lor;

- şi care şi-a întemeiat întregul sistem de gândire (străbătut de la un capăt la altul, ca de un fir roşu, de primatul adevărului şi al iubirii de neam) pe valorificarea organică a raporturilor dintre național şi universal, conținutul său potențând experiența şi tradiția românească, prin ceea ce le este compatibil şi le-ar putea fi folositor, din marele izvor de înțelepciune: omenirea.

V.

Spuneți-mi vă rog, dumneavoastră susțineți că nu sunteți rasist.

Dar despre Eminescu ce părere aveți în această privință? "Gurile rele" vorbesc mereu de xenofobia şi de antisemitismul lui…

Doamna Airinei,

Mai întâi, ca să fim siguri că vorbim aceeaşi limbă, simt nevoia unor precizări terminologice.

Atât termenul «xenofobie», cât şi cel de «antisemitism» sunt actualmente folosiți impropriu.

Înțelesul lor autentic este:

1. xenofobia: *frică* față de străini - înțeleşi ca *persoane (inclusiv colective: neamuri)* -, iar nicidecum de ură împotriva lor. Obârşie: xeno – străin şi phobos – frică;

2. antisemitismul: aversiune față de semiți – înțeleşi tot ca *persoane*. Cuvântul «semiți» desemnează toate cele mai bine de 20 de neamuri descendente ale patriarhului biblic Sem, care neamuri includ, ironia sorții, şi pe arabi, dar şi pe evrei.

Spun «ironia sorții» având în vedere adversitatea istorică reciprocă dintre evrei şi arabi, notorie de veacuri pe plan mondial.

Şi-atunci, mă cutremură următorul gând: să fie oare evreii cei mai crunți antisemiți?!

De aceea, pentru a putea să mă fac înțeles în societate, folosesc cei doi termeni în înțelesul lor consacrat, deşi este

denaturat, dar, totodată, îmi iau îngăduința să sugerez ca forme, chiar dacă nu desăvârşite, oricum mai proprii:

- pentru adversitatea contra străinilor *ca persoane*: «antixenie»;

- iar pentru cea împotriva evreilor *ca persoane*: «antiiudaism».

Mai mult decât atât, nu văd deloc necesitatea utilizării unui termen distinct pentru aversiunea îndreptată contra evreilor, atâta vreme cât ei se află în raport de parte-întreg cu categoria străinilor, pentru resentimentele împotriva căreia există *deja statuat* un cuvânt.

Totodată, accentuez în mod deosebit, asupra distincției esențiale existente între a urâ persoana *în sine, ca ființă*, şi a răspunde îndreptățit, chiar cu indignare, acelor *atitudini ale ei* care îți cauzează prejudicii. Mărturie că agresorii de rea credință cunosc perfect respectiva distincție stă înverşunarea cu care aruncă asupra victimelor lor eticheta de *reacționari*. Acest termen este şi el utilizat astăzi cu sens falsificat, lumea ajungând să-i considere, din oficiu, pe cei cărora le este aplicat, ca pe nişte ticăloşi. Autenticul său înțeles este însă cu totul altul: *reacțiunea* certifică o stare perfect normală, întemeiată pe înseşi legile fizicii. Amintiți-vă elementarul principiu al acțiunii şi reacțiunii. Sesizați de îndată că reacțiune înseamnă reacție, adică *răspuns* al unei entități la influența exercitată asupra sa de către o altă entitate. Dealtfel, biologii, şi nu numai ei, pot certifica oricând că *reactivitatea* este una dintre caracteristicile fundamentale ale oricărui organism viu şi sănătos. Diminuarea ei este semn de boală, iar dispariția ei atestă moartea… Fireşte însă, orice agresor preferă ca atacul să-i fie uşurat de inerția victimei…

În ceea ce-l priveşte pe Eminescu, consider, aşa cum am consemnat în lucrarea mamă a celei despre care discutăm acum (intitulată: Spre Eminescu. Răspuns românesc la ameninţările prezentului şi la provocările viitorului), că ambele acuzaţii ce i se aduc (adică atât cea de xenofobie, cât şi cea de antisemitism) sunt lipsite de legitimitate şi că provin, atunci când cei care le formulează sunt de bună credinţă, dintr-o părere lacunară şi/sau deformată asupra scrierilor eminesciene.

Aşa cum cercetători de variate specialităţi relevă cu prisosinţă în analizele lor, numele lui Mihai Eminescu a fost foarte mult legat de teoria păturii parazitare instalate la cârma ţării, interpretată injust ca atitudine xenofobă.

De fapt, folosind un stil polemic, violent şi plastic (căruia, fiind, mai întâi de toate, creator liric, i-a accentuat, în mod firesc, nota emoţională până la patetism), poetul nu ieşea din poziţiile sale *economice*.

Adversitatea sa declarată şi totală faţă de aceşti spoliatori, în majoritate străini, n-a avut *niciodată* un suport *etnic*, ci economic şi social.

Nu prejudecăţi xenofobe şi nici vreun naţionalism retrograd l-au făcut să-i acuze de parazitism şi cosmopolitism, ci considerente de ordin economic, social şi naţional-patriotic; el ridicându-se, ori de câte ori i s-a ivit ocazia, împotriva *comportamentului* paraziţilor şi speculanţilor de orice etnie.

În materie de elemente străine, în raţionamentele sale accentul cădea pe contribuţia pe care acestea o aduceau sau nu la progresul ţării, iar *nicidecum* pe apartenenţa lor la o etnie sau alta.

Aşadar, munca împreună cu valorile ei economice şi morale constituie criteriul suprem prin prisma căruia şi-a elaborat el judecăţile.

Pornind de la necesitatea muncii, Mihai Eminescu ajunge chiar să formuleze o teorie socială a compensaţiei, stabilind drept obligaţie imperiosă, pentru toţi membrii societăţii (atât indivizi cât şi

clase sociale), desfăşurarea, în schimbul posibilităților de trai pe care li le asigură societatea, a unei activități utile ei.

De aceea, verbul lui de foc îi critica pe toți cei care nu depuneau o muncă socialmente-națională productivă, care trăiau din speculă (în special cu băuturi spirtoase), care urmăreau să obțină strălucire şi averi făcând alpinism social pe umerii claselor pozitive.

Şi tot de-aceea, caracterul *etic-justițiar* al raporturilor sociale este constanta inexorabilă a întregii gândiri eminesciene.

VI.

Domnule Crişan, ştiți la fel de bine ca şi mine că moda este asemeni unui magnet uriaş căruia, cu cât cauți mai mult să i te împotriveşti, cu atât te atrage mai tare. Ştiți, poate, de asemenea, adagiul practic că cea mai sigură cale de a scăpa de o tentație este satisfacerea ei.

Ei bine, fiindcă este şi la modă şi pentru că mă şi tentează, nu-mi pot opri întrebarea: Sunteți antisemit?

Doamna Airinei, personal văd în modă ceva omenesc, şi în tentație, cu precădere, o vioiciune a spiritului feminin. Iar dumneavoastră cumulați ambele calități, sunteți şi om şi femeie… N-am ce face… Vă răspund:

După părerea mea, nu sunt nici antisemit şi nici filosemit.

Sunt conştient că Mântuitorul Iisus s-a întrupat ca om în sânul poporului evreu, consider practice învățămintele Vechiului Testament, admir profunzimea cugetării rabinice şi nu-i consider pe evrei ca sursă a tuturor relelor lumii.

Totodată, consider că adevărata lor misiune în lume este să ofere celorlalte etnii, ca model benefic pentru propăşirea fiecăreia dintre ele, tăria coeziunii iudaice.

Aminteam puțin mai devreme că soarta mi-a pus sub ochi o serie de materiale documentare.

De aceea, în spiritul fidelității față de obiectivitatea științifică, nu pot să fac abstracție nici de faptul că în consistentul dicționar de personalități evreieşti, scris numai de autori evrei, tradus în româneşte de un colectiv condus de o evreică şi apărut în urmă cu patru ani la Editura Hasefer – oficial evreiască, Karl Marx este prezentat ca, «descendent (atât după mamă cât şi după tată) al unei *lungi* genealogii de rabini», iar o seamă dintre conducătorii la vârf ai loviturii de stat bolşevice şi, totodată, ai regimului comunist sovietic, sunt şi ei prezenți.

De asemenea, în acelaşi spirit de onestitate ştiințifică, promovat de altfel, cu multă elocință în toate luările de poziție oficiale evreieşti, văzute, citite sau audiate de mine până azi, nu pot nesocoti nici elemente precum:

- prezența în acelaşi dicționar de personalități iudaice, a unei ample rubrici biografice dedicate bancherilor Rotschild;

- sau includerea în prestigioasa lucrare *Iluştri francmasoni* (apărută în 1999 la Editura Nemira), atât a lui Hitler cât şi a lui Mussolini, în contextul în care analiza comparativă a celor două culegeri biografice, reliefează prezența, deloc rară, în lume, la nivelul conducerii francmasonice superioare, a unor proeminente personalități evreieşti.

Prin urmare, la aflarea unor astfel de ştiri, este oare nejustificat din parte-mi, *nu să contest*, ci să manifest doar o circumspecție metodică, descartiană dacă vreți, asupra veridicității felului în care, manualele contemporane de istorie şi majoritatea

mass-mediei oficiale, comentează, de exemplu, realități de răscruce ale istoriei universale, cum sunt al doilea război mondial, capitalismul şi comunismul?

VII.

Domnule Radu Crişan, pasionați amundoi de dialog, nici n-am băgat de seamă cum înaintează timpul. Mai dispunem doar de câteva minute.

Aşadar, mulțumindu-vă pentru participarea la emisiune, vă rog, lămuriți-mă două lucruri:

- ***primo*: De ce marele geniu al scrisului, Eminescu, dacă a vrut într-adevăr să lase posterității un testament, nu şi l-a redactat singur, de-a ajuns acum necesar să i-l întocmiți dumneavoastră;**
- ***secundo*: Care este, până la urmă, "testamentul" politic eminescian?**

Distinsă doamnă,

După cum recunoaşteți dumneavoastră foarte just, Mihai Eminescu rămâne, fără îndoială, un mare geniu scriitoricesc.

Cu siguranță, orice mesaj ideatic ar fi dorit să adreseze semenilor săi, el însuşi era cel mai în măsură să-l formuleze.

Eminescologi ale căror cercetări consacrate vieții şi operei sale, le consider vrednice de toată atenția, ne dezvăluie faptul că strategia de creație pe termen lung a lui Eminescu era ca, mai întâi (adică în anii tensionați ai muncii de redactor) să-şi elaboreze întregul arsenal de idei, urmând ca, pe urmă, în partea a doua a vieții (pe care şi-o dorea pe cât posibil mai tihnită), să-şi asambleze ideile, închegând astfel cel puțin câte un tratat ştiințific în fiecare domeniu pe care l-a aprofundat.

Destinul însă, l-a împiedicat să-şi poată împlini a doua parte a visului; în schimb, ne-a făcut nouă favoarea să fim beneficiarii finalizării, pot spune depline, a celei dintâi.

Inițial m-am străduit să înfățişez icoana unitară a gândirii sale economice şi, cu vremea, avansând în lucru, am început să devin tot mai conştient de interdisciplinaritatea şi organicitatea întregii opere.

Identificând în arhitectonica acesteia, economicul ca bază de raționare şi politicul ca loc geometric, am simțit că ar fi imoral din parte-mi să nu împărtăşesc semenilor această quintesență, sub formă de material unitar.

Aşa s-a născut, ca asamblare logică de idei citate, cartea despre care vorbim acum.

În privința răspunsului la cea de-a doua întrebare, pentru a mă încadra în puținele clipe rămase, cu permisiunea dumneavoastră, voi citi micul text eminescian de pe prima copertă a cărții:

„Nu voim să trăim într-un stat poliglot, unde aşa numita patrie este deasupra naționalității.

Singura rațiune de a fi a acestui stat, pentru noi, este naționalitatea lui *românească*. Dacă e vorba ca acest stat să înceteze de-a mai fi românesc, atunci o spunem drept că ne este cumplit de indiferentă soarta pământului lui.

Voim şi sperăm *nu* o întoarcere la un sistem feudal, *ce nici n-a existat cândva în țara noastră*, ci o mişcare de îndreptare a vieții noastre publice, o mişcare al cărei punct de vedere să fie ideea de stat şi de naționalitate".

Vă mulțumesc la rândul meu.

---------- * * ----------

Dacă tendenţele şi ideile noastre se pot numi reacţionare, epitet cu care ne gratifică adversarii noştri, această reacţiune noi n-o admitem decât în înţelesul ce i-l dă fisiologia, reacţiunea unui corp capabil de a redeveni sănătos contra influenţelor stricăcioase ale elementelor străine introduse înlăuntrul său.

Mihai Eminescu, *Esprimată în termenii cei mai generali*…, Timpul, 17 august 1879, în Opere, vol. X, Ediţie critică întemeiată de Perpessicius, Editura *Academiei*, Bucureşti, 1989 pag. 315

DA! SUNT REACŢIONAR!

Învierea Neamului întru Mihai Eminescu

(Răspunsul lui Mihai Eminescu la acuzaţia de reacţionarism – precum şi, totdeodată,
DOIMEA *CEA DE O FIINŢĂ* a testamentului politic eminescian)

Țara nu mai poate merge cu această organizare favorabilă reputațiilor uzurpate, fără de pericolul de-a înceta să fie țară *românească.*

Reacție ca încercare a unei reconstrucțiuni istorice anterioare fanariotismului, nu mai e cu putință în România şi nu suntem utopişti pentru a cere ceea ce n-ar fi cu putință nici pentru Dumnezeu din ceruri.

În țara noastră **e de ajuns dacă se asigură înaintarea meritului şi a muncii; e destul atâta, şi numai pentru atâta se cere reorganizarea socială**.

„**Reacțiune! Reacțiune!** Iată cuvintele magice ce trebuie să ne spulbere în ochii țării, iată acuzarea, pururi reînnoită”[132].

„Noi declarăm, şi aceasta din toată puterea convicțiunii noastre, că suntem *liberali* în toată puterea cuvântului şi în tot adevărul său.

Toate libertățile înscrise în Constituția noastră le iubim şi le sprijinim; departe de-a urmări răsturnarea lor, le-am apăra, din contra, împotriva acelor ce ar voi să se atingă de ele”[133].

„Aceea ce nu voim(;) sunt(;) despotismul şi opresiunea prin mulțime, radicalismul şi demagogia.

Este incapacitatea erijată în titlu de merit, prostia şi neştiința brevetate ca titluri de recomandare.

Ceea ce combatem este(;) împresurarea atribuțiunilor reciproce ale puterilor statului precum sunt stabilite de Constituție[134]”[135].

---

[132] Mihai Eminescu, *Organele de publicitate*…, Timpul, 30 decembrie 1878, în Opere, vol. X, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1989, pag. 162

[133] ibidem

[134] Ilustrare: „Cu ocazia formării bugetului pentru anul 1877, Camera a luat iniţiativa facerii lui, şi aceasta fără nici un drept, căci dreptul este al ministrului; el are să-l elaboreze(;) şi să-l aducă în

„Dacă acei care proclamă *liberalismul* lor au principii mai liberale decât aceste[a] atunci recunoaştem că suntem rămaşi înapoi, dar totodată mărturisim că, de câte ori se vor face încercări de a păşi peste limitele libertăților şi aşezămintelor constituționale, noi ne vom face *reacționari*, în adevăratul şi binefăcătorul înțeles al cuvântului”[136].
„Ceea ce se numeşte reacțiune în alte țări e atât de departe de noi şi pentru că elementele unei reacțiuni lipsesc – din nefericire(;):”[137] „o nobilime ereditară şi istorică[138], bogată şi puternică prin maiorate, adică prin

---

Cameră(;). Dacă în buget ar fi cifre fictive şi erori intenţionate, cine e răspunzător? Camera?”(idem, *Tot în numărul nostru de la 20 decembrie*…, Timpul, 18 ianuarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 174) „Ea nu poate fi apucată şi trasă înaintea judecăţii de nimenea”., ibidem
„Ministerul? Se ascunde dindărătul Camerii şi astfel buna-credinţă în cheltuielile statului rămâne o iluzie”., ibidem
„Şi toate acestea se acopăr cu fraza că între guvern şi Cameră e înţelegere. Apoi să ne ierte: între înţelegere şi complicitate e deosebire cât cerul de pământ. Complici sunt toţi la comiterea de crime chiar, dar înţelegere cinstită nu se poate numi aceasta”., ibidem

[135] idem, *Organele de publicitate*…, Timpul, 30 decembrie 1878, în Opere, vol. X, pag. 162
[136] ibidem, pag. 163
[137] idem, *Nu ştim de unde şi până unde*…, Timpul, 5 ianuarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 165

[138] „Condiţia esenţială, *sine qua non* a reacţiunii în înţelesul occidental al cuvântului este dinastia moşneană istorică, este aristocraţia moşneană istorică. Există într-adevăr, şi ar fi o temeritate de a o nega, câţiva puţini coborâtori din familii istorice ale ţării, dar oare simplul fapt al descendenţei constituie aristocraţia ca clasă istorică a ţării?”., idem, *Se închină omul totdauna şi-n tot locul?*…, Timpul, 29 noiembrie 1879, în Opere, vol. X, pag. 357

dreptul de moştenire al celui dintâi născut; o dinastie asemenea istorică, răsărită din acea nobilime şi identificându-se oarecum cu ea; în fine prerogative politice ereditare, de es[emplu] un Senat compus numai sau aproape [numai] din privilegiați. Această clasă privilegiată ar trebui să lupte sau pentru mănținerea drepturilor ei față de tendințele de uzurpațiune fie din partea altor clase, fie din partea Coroanei (din partea şefului

---

„Pentru ca să existe o reacţie în adevăratul înţeles al cuvântului ar trebui să fi existat o tradiţie neîntreruptă în clasa reacţionară, ar fi trebuit ca această clasă să fie constituită într-un mod propriu. Ar fi trebuit ca puterea ei materială, proprietatea, să fie inalienabilă, ar fi trebuit c-un cuvânt *dreptul* continuu de stăpânire. Dar acest drept nu-l avea nici în timpii cei mai vechi nimenea. Oricare român, fie născut din părinţi cu vază, fie din părinţi săraci, se putea ridica, fie prin puterea braţului, fie prin aceea a minţii, la demnităţile cele mai înalte ale statului şi era indiferent, sub domniile pământene, dacă meritul era al unui om din popor sau al unui boier; în acea vreme săracă de bani singura răsplătire pe care statul o putea da şi o dădea era un rang, netransmisibil asupra fiilor, dar care îl punea pe purtătorul acelui rang la adăpostul unor sarcini ale vieţii, impuindu-i însă în locul lor datorii destul de grele, datorii în care viaţa şi averea lui erau espuse.

Dar se va zice că în faptă s-au moştenit atât poziţia socială cât şi averea. Realitatea transmisiunii însă nu trebuie confundată cu dreptul formal al transmisiunii din lumea feudală a Apusului, încât dacă luăm faptului esenţa sa, dreptul, el rămâne atât de indiferent ca şi faptul că un actual bancher a avut un strămoş bancher. Deduce-se-va de aici dreptul esclusiv al strănepotului de a fi el şi numai el bancher? Aceasta ar fi o absurditate.

Aşadar(;) din istorie rezultă că românii au fost totdauna [sub domniile pământene] liberi şi egali înaintea statului. Pentru fiecare din ei exista putinţa de a sui toate treptele sociale şi ţăranul putea deveni atât de bine vornic mare, precum, viceversa, coborâtorii vornicului puteau redeveni, în lipsă de merite, simpli ţărani”., ibidem

statului n.n.), sau ar trebui să tindă a recâştiga prerogative pierdute.

Deie-ni-se voie a spune că toate aceste premise(;) nu există la noi.

Clasa privilegiată de mai nainte ajunsese un fel de nobilime de serviciu mai mult decât din naştere, iar despre ereditate nu era nici vorbă. Se-nțelege că existau familii influente şi bogate cari mănțineau un fel de ereditate *de facto* a prerogativelor în familie, dar acea ereditate nu exista *de jure*(;).

Cauza pentru care boierimea în țările noastre n-a ajuns niciodată la acea formă strictă şi nestrămutată a instituției din alte țări, a fost veşnica neaşezare a lucrurilor de la noi din țară, veşnicele schimbări de domnie cari se făceau în urma influențelor polone, ungare şi turceşti, căci câteştrei marile puteri vecine căutau să absoarbă pe socoteala lor patria noastră, iar aceasta căuta să pareze tendințele lor prin alegerea unui Domn cât se poate de plăcut vecinului aceluia care pentru moment era mai puternic.

Nu tăgăduim că aceasta era o politică de slăbiciune, dar, bună-rea cum era, a prezervat țara de lucrul cel mai rău din toate, de căderea pe mâini străine, şi tot politica aceasta a fost cauza neaşezării dinăuntru, cauza pentru care nu s-a cristalizat din fierberea vieții istorice un miez statornic al unei nobilimi naționale care să aibă voința şi puterea de-a rezista tuturor încercărilor necoapte şi costisitoare de înnoire şi de pospăială apuseană[139»140].

---

[139] De-aceea, „a trebuit (de-aceea s-a ajuns n.n.) să se dărâme toate îngrădirile cu cari se încunjurase clasele vechei Românii: fie tagme spirituale, fie bresle economice, fie în fine avere imobiliară; a trebuit ca în locul tuturor acestor *prejudicii* din evul mediu, *naţionale*, să se puie drept măsurătoare banul *cosmopolit*, pentru a

deosebi om de om; a trebuit în fine ca ideile marii Revoluţii franţeze să se introducă pe deplin în ţara noastră şi în organizarea noastră socială pentru ca, în virtutea acelor principii admise şi aplaudate de noi, de demagogia mare şi mică, să ajungem a ni se impune dinafară, prin străini, legi organice pentru ţara noastră proprie; şi a trebuit(;) ca prin tractate internaţionale să ni se dicteze cu sila lucruri pe care nu ni le-a(;) dictat Baiazid Ilderim, învingătorul creştinătăţii; a trebuit libera-cugetare să fie cult erijat în public şi apărat de guvern şi de organele lui în contra unei Biserici ce domneşte de-o mie de ani pe pământul nostru; a trebuit ca(;) ultima consecuenţă a discompunerii spiritului public să fie americanismul, teoria de om şi om fără deosebire de rasă, origine şi limbă, statul raţional al mizeriei şi ambiţiilor personale în locul statului naţional şi natural, în locul societăţii naţionale, răsărite pe baze istorice, în locul limbei romanice şi a originei traco-latine"., idem, *Trei zile de-a rândul*…, Timpul, 20 februarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 191

Stat raţional asupra căruia, dau doar un singur exemplu: „art[icolul] 44 al Tratatului de la Berlin a fost înscris în instrumentul păcii"(idem, *Deosebirea între aceste două declaraţii*…, Timpul, 1 martie 1879, în Opere, vol. X, pag. 202), deşi „Europa cunoaşte pe deplin cestiunea evreilor din România"., ibidem

Întrucât „în cazul de faţă religiunea necreştină şi rasa străină sunt două lucruri ce se acoper pe deplin, sunt în realitate unul şi acelaşi lucru"(idem, *Ieri şi alaltăieri Camera*…, Timpul, 27 februarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 199), iar „acea rasă având imediat tendinţa de-a pune mâna pe proprietatea nemişcătoare a românului, iar mediat de a pune mâna pe statul lui, adică pe ţara lui"., ibidem

Şi-având-o, să se reţină aceasta!, în condiţiile în care „pretutindene în Europa evreii emancipaţi, amestecându-se în cultura ţării, au falsificat-o şi au corupt-o"(idem, *Vechea imputare*…, Timpul, 19 iunie 1879, în Opere, vol. X, pag. 272); în condiţiile în care aici „formează acea nemăsurată populaţie cu desăvârşire improductivă care trăieşte din precupeţirea muncii şi sănătăţii românului"(idem, *De când naţia*…, Timpul, 24 iunie 1879, în Opere, vol. X, pag. 278); în condiţiile în care „evreii fiind clasă de mijloc şi legislaţiunea liberală fiind [în] esclusiv[itate] în favorul acestei clase, ei vor deveni aici stăpânii privilegiaţi şi românul slugă la jidan".(idem, *Vechea imputare*…, Timpul, 19 iunie 1879, în Opere, vol. X, pag. 272) Şi, deloc în ultimul rând, în condiţiile în care-„i vedem

aliaţi cu toţi străinii de pe faţa Pământului contra ţării în care trăiesc şi a poporului de pe spatele căruia subzistă”., idem, *Ne e silă*…, Timpul, 1 august 1879, în Opere, vol. X, pag. 307

„Invazie ascunsă şi ca după un ordin secret a(;) evreilor la noi, solidaritatea dintre aceştia şi evreii din lumea întreagă a cărei dovadă este Alianţa [Israelită Universală], *apelul la străini* făcut de evreii pretinşi pământeni, pericolele economice(;)”..., idem, *În şedinţa de ieri a Camerei*…, Timpul, 4 octombrie 1879, în Opere, vol. X, pag. 325

„Rămâne dilema intactă, că acei cari au apelat la străini pentru drepturi sunt sau pământeni, cum se pretind, sau străini. Dacă sunt pământeni sunt trădători ce trebuie trataţi ca nişte oameni care conspiră contra Statului român, dacă sunt străini, mai avem oare să stăm la sfat dacă trebuie să-i admitem sau să-i respingem?”, ibidem

Fiindcă: „A solicita intervenirea diplomatică sau înarmată a străinilor contra ţării în care trăieşti este un act de înaltă trădare comis împotriva acelei ţări.

> Alianţa solicită pe toate căile această intervenire.
> Mii de evrei din ţară fac parte din Alianţă.
> Deci mii de evrei din ţară sunt trădători.
>
> În Rusia i-ar aştepta pe asemenea oameni Siberia, în Franţa deportarea, în alte locuri închisoarea; la noi însă se bucură de deplină libertate, ne înjură prin presa evreiască cum poftesc şi noi îi lăsăm să-şi joace caii după cum le e voia şi dorinţa inimii”., idem, *Ne e silă*…, Timpul, 1 august 1879, în Opere, vol. X, pag. 305, 306

„Proteguiţi înainte de jurisdicţiunea consulară(;), evreii s-au bucurat numai de drepturi timp îndelungat de ani fără a avea nici o altă datorie(;) decât aceea de-a plăti o neînsemnată contribuţie la câteva mii de lei vechi, a cărei repartiţie rămânea la libera voinţă a comunităţilor lor religioase. Dar poziţia aceasta privilegiată la adăpost de toate datoriile, destul de grele pentru clasele vechi ale societăţii române, căci erau datorii ce se prestau *în natură*, apoi spiritul de esclusivism al rasei evreieşti ca atare, abstracţie făcând de ritul ei religios, care a fost întotdeauna pe deplin liber în ţară la noi, caracteristica lipsă de interes a evreilor pentru tot ce constituie viaţa noastră naţională, sentimentul lor propriu că sunt o rasă străină, numirile despreţuitoare pe cari în

limbagiul lor vulgar le dau creştinilor în genere, românilor în particular, toate acestea şi multe altele încă i-au făcut să rămâie un popor aparte fără nici un fel de aplecare de-a împărtăşi vederile noastre naţionale. Primiţi în şcoalele noastre în mod cu totul egal cu românii, premiaţi şi distinşi dacă învăţau bine tocmai acei cari au învăţat carte de la noi, în şcoale nu întreţinute din dările lor, ci din veniturile bunurilor mânăstireşti creştine, tocmai elevii şcoalelor noastre sunt mai aprigi duşmani ai naţionalităţii române, tocmai ei fac parte din Alianţa Izraelită, căreia nu-i întru nimic de-a pune cestiunea de existenţa unui stat format în mod istoric şi durând de sute de ani numai dacă nu se vor da drepturi egale la o minoritate de imigranţi de-o dată foarte recentă.

Şi toată mişcarea aceasta se bazează pe teoria cu desăvârşire neadevărată că există *români izraeliţi*, români de confesiune mozaică.

Dar aceşti «români» vorbesc *româneşte* în familiile lor? Nu”., idem, *Dacă proiectul maiorității*…, Timpul, 7 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 291

„Nu există români de rit izraelit, pentru că nu există izraeliţi cari-n familie să vorbească româneşte, pentru că nu există (afară de extrem de rare excepţii n.n.) izraeliţi care să intre în relaţii de căsătorie cu românii, c-un cuvânt pentru că evreul e evreu, se simte evreu şi pân-acuma nici n-a voit să fie altceva decât evreu”., ibidem, pag. 291, 292

„Lucrul acesta, această nesolidaritate a evreilor cu popoarele în mijlocul cărora trăiesc, a mers atât de departe încât aceiaş(i) evrei cari erau furnizori ai armatei imperiale ruseşti erau pe de altă parte furnisori de arme ai turcilor, deşi acele arme nu aveau altă destinaţie decât de a fi descărcate asupra ruşilor, adică asupra compatrioţilor acelori furnizori evrei.

În treacăt mai pomenim şi că evreii din ţară, în timpul intrării armatelor ruseşti la noi, au scos cuie din şinele drumurilor de fier pentru a periclita viaţa soldaţilor ruşi din vagoane, aceasta ştiind bine că asemenea crime puteau să se descarce asupra ţării în care ei trăiesc”., idem, *Ziarele guvernului*…, Timpul, 22 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 305

„Dacă numărul lor ar fi neînsemnat sau dacă, mare fiind, ar fi asimilabil, atunci cestiunea n-ar fi gravă. Dar a face loc în sânul nostru unei naţionalităţi străine, care se simte străină şi constituie prin organizarea ei un stat în stat, ar fi a ne face jertfa

unei mistificaţiuni, a unei minciuni etnologice. Înţelegem prea bine [că] art. 7 era o piedecă absolută, care oprea încetăţenirea chiar a evreilor ce au ferma voinţă de-a deveni români, înţelegem asemenea că o piedică absolută, care nu permitea nici o concesie, trebuie înlăturată, cu sau fără art. 44, dar nu înţelegem a declara deodată de români sau de asimilabili o masă de oameni care înafară pretextează a fi română, iar înăuntru continuă a cultiva un dialect barbar, care-n familii nu vorbeşte româneşte, care-n creştin şi-n român vede un duşman bun de exploatat şi nimic mai mult”., idem, *Dacă proiectul maiorității*…, Timpul, 7 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 292

„Puterile n-au decât să trimită o comisie care să meargă din oraş în oraş şi să se convingă că nu există nici umbră de român izraelit, afară doar de câteva rare, foarte rare escepţii, pe care le-am putea cita anume”., ibidem

„Legile restrictive care-au existat pân-acum zece-cincisprezece ani în mai toate statele cele mai civilizate sunt dovezi clare că evreii au fost consideraţi pretutindeni ca străini neasimilabili, îngăduiţi într-adevăr, dar numai îngăduiţi. Admiterea evreilor în cetăţenia prusiană era până la 1869 foarte strict circumscrisă şi cu toate acestea nici această admitere nu era absolută: evreii totuşi rămâneau escluşi de la posturi cari cer încrederea publică”., ibidem

„O dovadă despre exactitatea cu care diplomaţia e informată despre starea noastră socială şi economică, ne-a dat acum câţiva ani raportul domnului cavaler de Bosizio. Era deci aproape de necrezut ca aceleaşi persoane cari văd atât de limpede cestiunile zilei să fie în cestiunea evreilor jertfa unei mistificaţiuni. Din capul locului n-am crezut-o aceasta; de la început am susţinut deci că diplomaţia europeană cunoaşte prea bine stările de lucruri de la noi, că ea nu poate crede fabulele născocite de Alianţă despre persecuţiuni *religioase*, că o lume întreagă nu poate fi indusă în eroare de presa evreiască şi semievreiască din centrele Europei”., idem, *«Fremdenblatt», ziar oficios*…, Timpul, 10 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 295

„Era uşor de-a presupune deci că întreaga cestiune *umanitară-religioasă* pe care presa guvernamentală călăreşte cu atâta…inteligenţă era un moft inventat de Alianţa izraelită şi că în fond lucrurile corespund cu interese materiale concrete”., ibidem

„Toate gazetele evreieşti din cele patru unghiuri ale lumii, cu insolenţa caracteristică şi tradiţională a neamului lor pribeag, au aruncat asupră-ne toată murdăria penelor lor neruşinate”., idem, *Trebuie să aibă cineva*…, Timpul, 4 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 287

„Dacă lucrul s-ar fi mărginit aici, dacă numai sectarii lui Mamona ar fi scuipat asupră-ne, n-am fi avut nimic de zis, am fi lăsat să treacă lucrul neobservat. Orice s-ar zice, între noi şi evrei e o deosebire de rasă, care nu ne permite nouă s-avem faţă cu dânşii în împrejurări de onoare decât despreţ şi numai despreţ. *Noblesse oblige*. Oricât de nenorociţi am fi prin împrejurări istorice de diferite naturi, suntem un popor care a ştiut şi va şti, oricând va fi nevoie, să-şi plătească cu prisos datoria de sânge, suntem un neam de oameni lipit, prin tradiţii, moravuri şi limbă, de un petic de pământ, pe care, cu titluri netăgăduite, îl putem numi ţara noastră. Între noi prin urmare şi un soi de oameni împrăştiaţi pe toată faţa Pământului, a căror patrie sunt târgurile unde dobânda e mai mare, unde specula fără frâu găseşte mai puţine stavile, unde cuvântul omenie are mai puţin înţeles; între noi şi această rasă cosmopolită, care la Viena e vieneză, la Paris pariziană, la Veneţia veneţiană şi pretutindeni evreiască; între o naţiune care câştigă pe pământul său ca să trăiască apărându-l cu sângele ei oricând şi o corporaţie lipsită de cel din urmă sentiment de demnitate bărbătească, care trăieşte pe tot Pământul ca să câştige, a[i] cărei membri se ţin ca stolurile de păsări răpitoare pe urma oştirilor beligerante pentru a strânge avuţii din bălţile de sânge; între noi – zicem – şi această onorabilă corporaţie cestiune de onoare nu poate fi cât lumea, şi astfel n-am fi avut nimic de zis în privinţa insolenţei presei evreieşti dacă n-ar fi găsit răsunet şi canal de scurgere la noi, chiar în coloanele foii ministeriale”., ibidem, pag. 287, 288

„Aşadar noi românii admitem teoria(;) că într-adevăr evreii sunt un popor, adoptăm chiar că ei sunt cel mai remarcabil popor – din multe puncte de vedere – asemenea că sunt poporul ales al lui Dumnezeu; dar odată admise aceste teorii *ad majorem Dei gloriam* ni se va concede că în asemenea condiţii să nu-i privim drept români şi să le refuzăm net drepturi cari în *această* ţară nu li se cuvin decât *numai* românilor şi cari li s-au îngăduit, cu multă imprudenţă, şi străinilor creştini”., idem, *De când a început*…, Timpul, 14 iulie 1879, în Opere, vol. X, pag. 297

„A lua peste picior Tratatul de la Berlin! Dar cine-l ia peste picior? Am călcat sau călcăm noi Tratatul neîndeplinind art. 44 *tale quale*? Spune Tratatul undeva că acea dispoziţie e absolut obligatorie pentru noi precum a fost pentru Turcia, este el o îndatorire ce ni se pune sub orice împrejurări? Nu.

Tratatul zice: *Liberă sunt eu Europă de-a-ţi recunoaşte sau nu independenţa; ţi-o recunosc dacă admiţi art. 44, nu ţi-o recunosc dacă nu-l admiţi.*

Unde(;) obligaţiunea absolută de-a îndeplini art. 44 numaidecât şi oricum ar propunea-o guvernul?

Neadmiţând art. 44, rămânem în poziţia în care am fost înaintea războiului, adecă vasali nominali ai Porţii, cu deosebirea numai că Poarta însăşi nu ne-a pus deloc această condiţie, că ea ne-a recunoscut independenţa din capul locului, încât am rămânea vasali unei Puteri care s-a lepădat de vasalitatea noastră prin două tratate consecutive, prin cel de la San-Stefano şi prin cel de la Berlin.

Poziţia noastră ar fi aşadar o independenţă reală, nerecunoscută însă de o parte dintre Puteri. Acestea toate fără ca noi să fi călcat Tratatul de la Berlin, căci, neprimind un beneficiu ce ni se acordă sub o condiţie ce ni se cere, nu poate zice nimeni că am fi călcat noi tratatul, abstracţie făcând de împrejurarea că nici nu îl *putem* călca, de vreme ce, nefiind nici făcut, nici iscălit de noi, el nu poate coprinde nici îndatoriri, nici drepturi ale noastre proprii.

Astfel stă dar cestiunea din punct de vedere curat raţional şi(;) nu e altă primejdie decât ca independenţa noastră reală să nu fie recunoscută numaidecât”., idem, *Marea majoritate*…, Timpul, 27 iunie 1879, în Opere, vol. X, pag. 281, 282

„Abia de e nevoie a adăuga că independenţa este un fapt care există recunoscut sau nerecunoscut fiind. În alte timpuri independenţa şi recunoaşterea regalităţii legitime atârna de confirmarea Papei; asta nu i-a oprit pe principii necatolici de-a exista ca atari şi de-a fi într-adevăr independenţi şi fără binecuvântarea specială a Sanctităţii Sale”., ibidem, pag. 282

De altfel, „Puterile europene au recunoscut înşile că pretenţiile evreilor în România sunt *neîndreptăţite*. Austria şi Rusia au încheiat deja tractate în acest senz cu România, cine nu le va încheia tot *astfel* poate să ne scutească cu dragostea”.(idem, *Timpul reproduce*…, Curierul de Iaşi, 5 decembrie 1876, în Opere, vol. IX, Ediţie critică întemeiată

de Perpessicius, Ed. cit., 1980, pag. 281) „Pentru români, egala îndreptăţire a 600.000 de lipitori şi precupeţi este(;) o cestiune de moarte şi viaţă, şi poporul nostru cred c-ar prefera moartea repede prin sabie decât moartea lentă prin *vitriol*.

Concedem că între aceşti 600.000 va fi unul la sută care să producă ceva prin sine şi să ţie la ţară şi la popor, dar când în ţară avem 700.000 de lucrători cari produc, ţăranii, nu-nţelegem alături cu aceştia 600.000 de speculanţi ai productelor, încât fiecare evreu să trăiască din precupeţirea muncii unui *singur* ţăran român. Drepturile dumnealor civile şi publice nu-nsemnează decât dreptul de a esploata poporul nostru în bună voie. Plece 99 de procente în America, ca să-şi câştige acolo prin muncă productivă pâinea de toate zilele şi atunci cu cei ce vor rămânea ne vom împăca uşor, dar pân-atunci să mai fie încă şepte alianţe, ca cea universală, care să conspire cu *uşile închise* în contra naţiei româneşti, noi vom şti să li arătăm totdeauna lungul nasului, căci nu ne spăriem nici de înjurăturile presei jidoveşti, nici de declamaţiile oratorilor idealişti pe câtă vreme e vorba de existenţa poporului nostru. Dacă voiesc să ne cucerească, n-au decât s-o facă…făţiş, ca toate naţiile, cu arma-n mână. Dar cu tertipuri şi apucături nu merge deocamdată. În numărul în care sunt la noi evreii rămân *străini de rit necreştin*, ce nu se pot nici contopi cu poporul nostru, nici pot pretinde mai mult decât de a fi suferiţi, şi ne pare că n-au nici o cauză de a se plânge de toleranţa noastră. Dacă gustul li-e numaidecât după drepturi egale, conform «contractului social», iată, Austria-i aproape, apoi Germania, Anglia, Franţa, Italia, cine-i opreşte de a merge cu drumul de fier unde li vine la îndemână, ca să se bucure de toate drepturile posibile?

Putem spune cu drept cuvânt şi tare: că poziţia evreilor, în ţările în cari nu se bucură de egalitate e cu mult mai bună decât acolo unde ei se bucură de ea; de aceea geme Rusia de ei, de aceea ne-au inundat pe noi. Oriunde e teren pentru neagra speculaţiune, evreul e-acasă, iar vaietele şi plângerile contra persecuţiunii sunt mofturi cari să acopere de mai nainte modul neomenos în care sug ţările pe care au căzut ca lăcusta.

Că sunt şi evrei ce merită egala îndreptăţire – cine o contestă? Dar noi nu suntem Sabaot care voia, pentr-*un* drept, să cruţe Sodoma, nu putem, pentru numărul mărginit de evrei

folositori ţării, să dăm depline drepturi sutelor de mii de venetici neproductivi, care-n ultima linie trăiesc din precupeţirea muncii, ba a vieţii poporului nostru”., ibidem

„O seminţie care câştigă toate drepturile fără sacrificii şi muncă e cea evreiască. La orice popor drepturile publice şi [cele] private au fost rezultatul unei munci seculare şi a unor sacrificii însemnate. Dacă exista aristocraţia, cu prerogative deosebite, acestea erau compenzaţia muncii războinice; dacă ţăranii, cari pretutindeni au fost aserviţi, au izbutit în urmă a se vedea stăpâni pe bucăţile lor de pământ, aceasta a fost oarecum răsplata pentru că în vremuri trecute ei singuri au purtat povara instituţiilor; dacă partera clerică s-a bucurat de prerogative, ea a şi împlinit o sarcină de cultură, pe care, în împrejurările date ale evului mediu, nu le putea îndeplini o clasă de raţionalişti.

Clerul a dezbătut popoarele nouă ale Europei din mrejile unor credinţe şi obiceiuri în cari puterea fizică juca cel întâi rol, căci dovedit este că atât zeul suprem al germanilor ca şi cel al celţilor şi al slavilor a fost un Dumnezeu al războiului, al sângiurilor, un Dumnezeu al puterei brute. Îmblânzirea treptată a lumei nouă este un netăgăduit merit al religiei creştine; afară de aceea ea a mai fost şi păstrătorul culturei antice.

Ce servicii au adus omenirei îndărătnicul şi egoistul neam evreiesc? Ocupându-se pretutindeni numai cu traficarea muncii streine, alegându-şi de patrie *numai* ţările acele unde prin deosebite împrejurări s-a încuibat corupţie,(;) evreul trece din Germania în Polonia, din Polonia în Rusia, din Austria în România şi Turcia, fiind pretutindeni semnul sigur, simptomul unei boli sociale, a unei crize în viaţa poporului, care, ca în Polonia, se sfârşeşte câteodată cu moartea naţionalităţii.

Dar oare în ce constă corupţia socială, acest element care-l atrage pe evreu c-o putere elementară? Ea consistă în despreţul *muncii*, care cu toate acestea e singura creatoare a tuturor drepturilor. Când munca unei clase într-un popor nu mai ecuivalează drepturile de care ea se bucură, atunci acea clasă e coruptă, atunci ea trăieşte din traficul unei munci străine, atunci ea samănă cu evreul, care nicăiri nu face altceva decât precupeţeşte lucrul străin”., idem, *Evreii şi Conferinţa*, Curierul de Iaşi, 9 ianuarie 1877, în Opere, vol. IX, pag. 299, 300

„Revenim la evrei şi-i întrebăm – nu de ce spun minciuni prin gazetele străine, căci minciuna este spiritul negrei speculaţii – ci[:] de se plâng?

În Austro-Ungaria ei au toate drepturile posibile şi imposibile, de ce vin la noi? În Rusia sunt egali cu ruşii – de ce vin la noi? În Turcia le zâmbeşte egala îndreptăţire – ce caută la noi? Au n-au ştiut ei sub ce *condiţii numai* pot trece în România? Au n-au ştiut că în această ţară nu pot fi decât cel mult suferiţi, că această ţară, din nefericire pân-acum locul de luptă între roiurile Răsăritului şi aşezările Apusului, a ajuns să răsufle şi că e sătulă de stăpâni pentru a nu mai voi stăpâni evrei?

Ni pare rău de acei puţini evrei cari, prin valoarea lor personală, merită a forma o escepţie, dar restul…? Prin ce muncă sau sacrificii şi-a[u] câştigat dreptul de a aspira la egalitate cu cetăţenii statului român? Ei au luptat cu turcii, tatarii, polonii şi ungurii? Lor li-au pus turcii, când au înfrânt tractatele vechi, capul în poale? Prin munca lor s-a ridicat vaza acestei ţări, s-a dezgropat din învăluirile trecutului această limbă? Prin unul din ei şi-a câştigat neamul românesc un loc sub soare? De când rachiul este un element de civilizaţie?”, ibidem, pag. 300

„Prin legea monopolului băuturilor spirtoase s-a hotărât ca numai alegători în comună să poată fi cârciumari la ţară. Cu drept cuvânt. Ce garanţii poate da o venitură, un nimene, un sudit cezaro-crăiesc că băuturile nu vor fi falşificate, cum şi sunt, deci stricăcioase sănătăţii. Deja deputaţii ţărani din adunarea adhoc s-au plâns prin memoriul lor că aceşti oameni li otrăvesc băuturile, prefăcând zilele de odihnă legiuită în zilele de omorâre lentă şi sigură.

Astăzi, când un prefect opreşte de la acest trafic pe un evreu, Pesther-Lloyd, organ redactat de evrei şi după el Journal des Débats (item) descriu scene sălbatice din Turkestan ca petrecându-se în România. Fie liniştiţi. Un fir de păr din capul suditului chezaro-crăiesc n-a fost atins de nimeni, nici averea lui mistuită de mânele populaţiei româneşti.

Un agent al guvernului unguresc zvârle dintr-o şcoală zidită de români băncile afară, esmite pe învăţător şi pe preot, îşi bate joc de un sat de grăniţeri cari depururea au luptat pentru Casa de Austria, cărora Maria Terezia le-a cusut cu mâna ei proprie o

flamură cu inscripţia *Virtus romana rediviva*, - făcut-au caz presa austriecească de aceasta? Nici vorbă. Dar un prefect din România cutează de a opri pe un evreu de a vinde băuturi spirtoase într-un sat? Persecuţie, pradă, nelegiuire”., ibidem

„Se-nţelege. Punând mâna pe presa europeană, care în genere nu mai are de ţintă luminarea, ci escitarea urelor între clase şi popoare, uşor li-e să spună orice minciună patentă. Publicul cafenelelor, blazat de ipercultura europeană şi setos de noutăţi de senzaţie, găseşte plăcere în citirea monstruozităţilor ce se vor fi petrecând în România. Evreii fac din jurnalistica europeană ceea ce au făcut din băuturile spirtoase la noi – otravă. Ei au încercat a otrăvi şi literatura germană cu acele scrieri pe cari oamenii c-un simţământ mai firesc le numesc francezo-ebraice, ei au introdus uşurinţa pariziană în discuţiile cele mai grave, veninul în relaţiile sociale; în Austro-Ungaria sumuţă popor contra popor, în Germania confesie contra confesie şi ginte contra ginte. Evreul care redigează Pesther-Lloyd şi sumuţă pe maghiari contra germanilor şi a celorlalte naţionalităţi este acelaş care prin Neue freie Presse sumuţă pe germani contra maghiarilor. În toate ţările ţin cu cel tare, niciodată cu cel apăsat, şi se unesc cu acela întru traficarea şi esploatarea puterilor pozitive ale poporului”., ibidem, pag. 300, 301

„Prigoniţi n-au fost la noi evreii niciodată. Restricţiuni juridice au existat pentru ei totdeauna, dar nu din cauza religiei. Ştefan-Vodă cel Mare întăreşte câtorva evrei, veniţi din Polonia, libertatea confesiei, dreptul de a-şi clădi sinagoge, un drept pe care turcii, aşa-numiţii noştri suverani, cari pe la 1560 au început să ne calce tractatele nu l-au avut niciodată, deşi religia mozaică e pentru spiritul ascetic şi îngăduitor al religiei creştine tot atâta de străină ca şi cea mahometană. Afară de aceea aveau dreptul liberei negustorii cu manufacturi străine, – dar aicea se mărginea totul şi aşa ar fi trebuit să rămâie. Meseriaşi şi proprietari nu puteau fi, căci proprietatea emana de la domnie şi era strâns legată cu contribuţia de sânge, la care nimeni nu i-a poftit, nimene nicicând, şi de la care, chiar când îi pofteşti, ştiu a se sustrage, făcându-se sudiţi austrieceşti, deşi sunt născuţi în România din supuşi ruseşti şi n-au văzut Austria cu ochii”., ibidem, pag. 301

„C-un cuvânt evreul nu merită drepturi nicăiri în Europa, pentru că nu munceşte; iar traficul şi scumpirea artificială a

mijloacelor de trai nu este muncă, şi aproape numai într-aceasta conzistă a evreului. Evreul nu cere, ca clasa de mijloc din secolul al XVII-lea, libertatea muncii productive, ci libertatea traficului. El e vecinic consumator, niciodată producător şi desigur că numai cu foarte rară escepţie se va găsi într-adevăr câte un evreu care să producă. Dacă e meseriaş, e superficial, lucrează numai pentru ochi. De aceea chiar la noi, unde împrejurările ar trebui să-i silească la muncă, vom găsi că ei reprezintă meseria superficială. Cel mai solid meseriaş e şi aici în ţară românul sau germanul sau cehul, niciodată evreul. El reprezintă concurenţa nesănătoasă a muncii rele, superficiale, cu munca dreaptă şi temeinică. *Ieftin şi rău* e deviza evreului până ce ruinează pe lucrătorul creştin, *scump şi rău* e deviza lui când rămâne stăpânul pieţii"., ibidem

„Drept că înmulţirea evreilor în ţările noastre a mers mână în mână cu reformele în senz liberal, că acestea au ajutat înmulţirea furnicarilor. Deja *Regulamentul Organic*, care a pus ciocoimea alături cu boierii vechi, dându-i o egalitate de drepturi pe care n-o merita, a făcut ca fiecare din aceşti noi aristocraţi cari fugeau de muncă şi aspirau la slujbuşoare să aibă câte un asociat jidan sub formă de orândariu pe peticuţele lor de moşii; tot acel regulament a desfiinţat de jure breslele, aceste clase puternice şi bine constituite de meseriaşi. În urmă alte reforme, şi mai liberale, au deschis uşa funcţiilor statului, înmulţite la infinit, tuturor feciorilor de popă şi de negustori cari nu reprezentau nici avere, nici inteligenţă şi cari găseau mai comod a trăi din funcţii plătite de stat şi de comune decât din munca lor proprie, din îndeletnicirea cu meşteşugul părinţilor lor. Astfel s-au înmulţit ruşinea de muncă şi proletariatul condeiului, această clasă vecinic nenorocită, condamnată la celibat şi la mizerie, luptând prin ură, intrigi, calomnii şi vicleşug pentru pânea amară a bugetului şi înecând c-o rară obrăznicie orice muncă spirituală adevărată, orice merit adevărat"., ibidem

„Dar ce să mai vorbim asupra acestei materii? Prin pripirea celor crescuţi de mici copii la Paris ni s-au îngreuiat preste măsură lupta pentru existenţă, libertăţile nu sunt decât tot atâtea forme de nelibertăţi, căci liber nu e decât omul ce trăieşte din munca productivă a (;) sa(;). Numai acela e în stare de a aproba binele unde-l vede şi munca temeinică.

Dar cei cari îşi fac din ponegrirea meritului, din calomnie şi intrigă o meserie pentru a trăi de pe-o zi pe alta, aceia, chiar recunoscând adevărul în fundul sufletului lor, căci acesta li se impune, se vor feri de a-l spune, ba vor reprezenta chiar contrariul.

E prea firesc ca în ţara reputaţiilor uzurpate, a jurnaliştilor fără carte, administratorilor fără ştiinţă, profesorilor fără elevi, academicienilor etc., într-o ţară unde aproape toţi reprezintă numai forma goală a culturii, nicidecum cuprinsul, evreii, cari samănă în superficialitatea muncii cu generaţia actuală din România, călărind pe fraze umanitare şi egalitare(;) să ceară drepturi egale cu noi”., ibidem, pag. 301, 302

„Cine ştie cât de departe suntem de-a urâ pe evrei – şi aceasta o poate pricepe orice om cu privirea clară – acela va vedea că în toate măsurile noastre restrictive numai dreapta judecată şi instinctul de conservare au jucat singure rolul principal.

Domnia fanarioţilor a putrezit clasele noastre sociale; aristocraţia noastră, din războinică şi mândră ce era, a fost devenit în cea mai mare parte servilă, încrucişându-se cu stârpitura grecului modern, care e tot atât de şiret, dar mai corupt decât evreul de rând. Prin urmare clasa înaltă a societăţii noastre, care luase de la grecul constantinopolitan toată lenea, tot bizantinismul, se lasă uşor înăduşită de ciocoimea ei, de foastele ei slugi, cari, fără nici o muncă meritoasă pentru societate, se urcă repede în locul vechei aristocraţii, ce dedese aşa de tare îndărăt. Se va găsi că lenea este caracteristică românului «ridicat», pentru că s-au şi ridicat din clase leneşe, din privilegiaţi mici. Rămânea deci o singură clasă muncitoare, din a cării esploatare trebuia să trăiască toată societatea română – ţăranul. Dar chiar esploatarea directă era o muncă prea grea pentru aristocraţia foştilor cafegii şi ciubuccii, de aceea şi-au introdus pretutindeni câte-un asociat activ chezaro-crăiesc – câte-un evreu. Acelaşi proces se repetează însă. Precum ciocoimea a alungat pe boierii vechi din locul lor, tot astfel evreii, având numai dreptul de a cumpăra bunuri imobile la ţară, ar lua în mâni proprietatea de mijloc, ai cărei arendaşi sunt deja astăzi, iar neamul românesc ar ajunge cu desăvârşire proletar”., ibidem, pag. 302

„Pericolul nu este în împrejurarea că evreii ar acapara toată proprietatea, ci într-aceea că ei *nu sunt – nu pot fi români*, precum în genere nu sunt nici pot fi germani, engleji, franţuji,

italiani. De ce să ne înşelăm de bună voie, arătând că înlăuntrul altor naţii ei au ajuns la cutare sau cutare grad de cultură? Nu vedem azi că simţământul de rasă e mai puternic în ei decât patriotismul, decât iubirea pentru naţia în mijlocul căreia trăiesc?

Nu-i vedem formând prin *alianţa izraelită* o internaţională curat ebraică, după a noastră părere mai periculoasă, pentru ca mai mincinoasă, decât cea a lucrătorilor sau aceea a iezuiţilor? Căci aceste două din urmă reprezintă un ideal – fals ideal la amândoi, dar având fiecare partea sa eternă, dragă omenirei"., ibidem

„Cea dintâi se bazează pe sfinţenia muncii, pe convingerea cu totul dreaptă că munca temeinică este singura îndreptăţire pe acest Pământ; dar pe da altă parte acelaşi ideal nu recunoaşte capitalizarea muncii şi înnobilarea ei sub forma artei, a literaturii, a ştiinţei, cari fără acea capitalizare n-ar fi cu putinţă. Dacă libertatea muncii productive este motorul societăţii, sâmburele care-i dă consistenţă este capitalul. Împăcarea între muncă şi capital va fi poate grea, este poate chiar cu neputinţă; dar tendenţa ca atare rămâne în sine ideală, conformă cu religia creştină în partea ei etică. – Iezuitismul pe de altă parte consistă iarăşi pe-o raţionare parte dreaptă, [parte] falsă. Întemeindu-se pe teoria, subînţeleasă tacite, foarte pesimistă, că partea cea mai mare a oamenilor nu ştie a face o întrebuinţare dreaptă de puţinele dramuri de crieri cu cari i-a înzestrat natura, că acea parte, lăsată în voia liberă a instinctelor sale, e roabă pântecului şi unealtă în mâinile şarlatanilor de tot soiul, care ştiu să-i linguşească patimile rele, iezuitismul a încercat a ţinea clasele de jos într-un binefăcător semiîntuneric, puindu-şi drept ţintă – nu cultivarea minţii, căci desperase a scoate trandafiri dintr-o buruiană rea şi menită orbirei – ci caracterul prin credinţe metafizice. De aceea se va găsi preste tot că popoarele catolice sunt mai vesele şi mai frumoase decât cele protestante, tocmai pentru că această Biserică a abstras de la cultura minţii şi a avut în vedere numai îmblânzirea, înfrumuseţarea simţimentelor prin muzică, sculptură, arhitectură, zugrăvie şi prin credinţe care se sustrăgeau prin sfinţenia lor de la orice controversă. Dar pre de altă parte aceeaşi şcoală era fireşte prigonitoarea aristocraţiei spiritului, a acelor oameni seculari la cari caracterul, oricare ar fi fost, rămânea cu totul neutralizat de enorma cantitate a creierului şi cari vedeau toate lucrurile lumii în

deplina lor claritate. Catolicismul n-a avut talentul de a-şi asocia pe aceşti oameni – de aceea este şi azi încălcat de o droaie de homunculi cari, bazându-se pe acele autorităţi persecutate de Biserică, o persecută azi pe ea. Şi într-aceasta a consistat partea falşă a ceea ce am numit iezuitism, pentru a caracteriza tendinţa politică a Bisericei”., ibidem, pag. 302, 303

„Dar ce reprezintă «alianţa izraelită» cu filialele ei din America, Anglia, Austro-Ungaria, Franţa, Italia, România? Se pretinde că, fiind evreii pretutindene oprimaţi, această alianţă are drept scop să-i scape de opresiune.

Să vedem ce grozav de oprimaţi sunt la noi.

Comerţ şi capitalii în mâinile lor, proprietatea fonciară urbană în cea mai mare parte în mâinile lor, arenzile de moşii în Moldova item, pe sub mână tot debitul tutunului şi a[l] băuturilor spirtoase, negoţ de import şi export, c-un cuvânt toate arteriile vieţii economice cari se bazează pe speculă? În ce consistă grozava opresiune de care se plâng? Şi, dacă se plâng, de ce nu aleg alte terenuri decât România, alte ţări unde sunt egali în toate cu cetăţenii statului? De ce nu Austria, Franţa, Germania ş.a.?

De ce? Pentru că nu există opresiune, pentru că nu există persecuţie, – iar drepturile câte nu le au, nici nu le merită.

Ei singuri, cu totul deosebiţi şi având tendenţe deosebite de popor, vorbind în familii limba germană, abonaţi la ziare duşmane nouă şi hrănind împrotiva noastră un spirit duşmănesc şi cuceritor, ei(;) nu compensează întru nimic munca poporului care-i susţine. Apoi sunt totdeauna o armă a străinilor în contra noastră. Până şi ungarii – care numa-n gropi nu dau de cuminţi – îşi închipuiau într-un rând o stăpânire a Moldovei prin evrei şi ceangăi, pentru că ştiau că evreul s-ar asocia cu orişicine împrotiva poporului românesc”., ibidem, pag. 303

„Şi astăzi, când poate existenţa noastră e în joc, când ni se dispută drepturi seculare, emanate din capitulaţiile luminaţilor Domni ai acestor ţări, tot ei şi prin uneltirea «alianţilor» ni îngreuiază poziţia, trecând peste capetele noastre, cerând drepturi de la străini, de la duşmanii noştri chiar.

Ştiu dumnealor ce i-ar aştepta în Germania pentr-o asemenea faptă, pentru gravura din Monde illustré, pentru articolul

mincinos din Pesther-Lloyd, pentru apelările la străini în trebile interne ale ţării? Munca silnică sau închisoarea.

De aceea vom rezuma judecata în forma unui fetva al Şeicului-ül-Islam zicând: Legea zice că cine conspiră cu străinii în contra instituţiilor ţării şi a poporului în mijlocul căruia trăieşte este un trădător.

Merită un trădător drepturi?

NU"., ibidem, pag. 303

„Sub titlul *Închipuitele persecuţiuni în contra evreilor* «Românul» publică două adrese, una a delegaţilor societăţii *Românizarea*, alta semnată de vro 20 de persoane, prin cari se desmint ştirile aduse de ziarele străine.

Pentru noi cea dentâi e mai importantă, căci ne arată singura cale pe cari evreii vor putea s-ajungă la egalitate cu cetăţenii statului român. Numai vorbind în familie limba românească, numai încrucişându-se prin căsătorii interconfesionale cu românii vor putea deveni cu vremea ajutători întru purtarea sarcinii de cultură a ţării româneşti, numai atunci vor intra în conmembraţiunea socială a românilor şi se vor preface în trup din trupul nostru. Până atunci naţia însă îi va simţi ca pe ceva străin în corpul ei, ca pe un parazit care usucă măduva străvechiului stejar"., ibidem

„Adăugim din nou că ni pare rău de acei relativ puţini, chiar dacă s-ar compune din 2-3000, cari s-au identificat cu această ţară, şi totuşi trebuie să se vadă în aceleaşi condiţii de drept public cu imigranţii mai proaspeţi;(;) dar fiecare poate pricepe că într-o armie străină care se apropie de noi nimeni nu va căuta să deosebească pe puţinii amici, ce i-ar putea avea în acea armie. Şi evreii sunt o armie economică, o rasă de asociaţi naturali contra a tot ce nu e evreu.

A doua adresă spune adevărul, că evreii trăiesc în România fără a li se cauza nici cel mai mic rău, căci nu pot fi numite rele decât cele pozitive, iar nicidecum restricţiuni despre care fiecine ştie că constituiesc singurul *modus vivendi* ce-l putem avea deocamdată cu seminţia evreiască. Dar această adresă – o ştim bine – nu va căpăta niciodată iscăliturile **mai tuturor** coreligionarilor din România. Aceasta e o frază ca multe altele din ziarele noastre, cari şi ele vorbesc într-una de naţiune, de voinţa

„Dacă a existat *de facto* o aristocrație română întemeiată pe un drept public cert, ea a încetat de-a exista deodată cu anul 1700, deodată cu căderea domniei naționale. Nici recunoaştem, nici putem recunoaşte epocii fanarioților dreptul suveran de-a conferi titluri şi demnități, precum nu le-am fi recunoscut-o turcilor, a[i] căror mandatari în țară erau fanarioții. De-aici se explică repedea cădere a prerogativelor politice în secolul nostru, pentru că asemenea prerogative trebuie să răsară dintr-un drept public determinat, iar acest drept public a murit la 1700 şi exercitarea lui din partea străinilor se considera ca o

---

naţională, pe când fiecine ştie în fundul sufletului său că naţia românească, cumu-i ea, nici n-a ajuns să-şi deschidă fiinţa sa la soare, ci, esploatată de oameni şi de împrejurări, susţine cu sudoare[a]-i tot aparatul netrebnic al formelor străine de cultură introduse prin numeroasa clasă de proletari ai condeiului cari, îmbrăcându-se în ele fără să le ştie înţelesul, îşi găseşte pânea de toate zilele pe care n-ar putea-o găsi prin muncă, căci nu vrea să muncească”., ibidem, pag. 303, 304

De-aceea „noi pretindem ca formele introduse să nu rămână forme goale, coji pentru a juca partizile cu ele, ci să aibă cuprins real. Voim a *conserva* libertăţi şi instituţiuni prin realizarea lor, prin aplicarea lor sinceră faţă cu un curent care le discreditează prin abuz şi prin ducerea la absurd”., idem, *Am văzut cu înlesnire*..., Timpul, 24 februarie 1880, în Opere, vol. XI, Ed. cit., Bucureşti, 1984, pag. 30

„Nu trebuie uitat fondul, nu trebuie uitat că orice bun de care ne bucurăm în lume e în mare fapta altora şi posesiunea lui trebuie răscumpărată printr-un echivalent de muncă. De aceea e de datoria claselor superioare de-a strânge cât mai multă cultură pentru a uşura munca celor de jos, pentru a le lumina şi a le conduce spre binele lor moral şi material”., idem, *Şi iarăşi bat la poartă*…, Timpul, 12 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, Ed. cit., Bucureşti, 1985, pag. 135

[140] idem, *Nu ştim de unde şi până unde*…, Timpul, 5 ianuarie 1879, în Opere, vol. X, pag. pag. 165, 166

uzurpațiune viciată până în sâmburul ei de ilegitimitate”[141].

„Azi(;) nu mai există nici boierie nici boieri. Precum nu se poate vorbi de monoteişti fără Dumnezeu, de şcoli fără dascăli şi fără elevi, tot aşa nu poate fi vorba de boieri fără instituția militară-aristocratică a boieriei. Cu rațiunea ei de-a fi a trebuit să dispară[142]”[143].

Veneticii „nu erau români”[144]. „Inima lor de străin, fără tradiții hotărâte, fără patrie hotărâtă, fără naționalitate hotărâtă, nu putea să sufere [pe] acei stejari de seculi, pe acei boieri mari, stâlpi ai țării, cum se numeau, neîndoiți de furtună cu toate vijeliile vremurilor, plecându-se uneori bătăilor neînduratului Dumnezeu, nefrângându-se niciodată! Aceasta este istoria fanarioților, a căror misiune era de-a dezrădăcina şi corumpe pe boieri”[145].

„Pentru ca poporul să-şi fi păstrat puterea lui de reacțiune în contra epocei turpitudinilor s-ar fi căzut să nu avem epoca(;) fanarioților[146], (;)care(;) s-au îngrijit a

---

[141] idem, *«Românul» nu încetează*…, Timpul, 6 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 54

[142] Nu întâmplător „domnia străină a început cu desfiinţarea treptată a oştirii”., idem, *În numărul de ieri am arărat*…, Timpul, 26 iulie 1880, în Opere, vol. XI, Ed. cit., Bucureşti, 1984, pag. 268

[143] idem, *«Românul» nu încetează*…, Timpul, 6 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 54

[144] idem, *«Românul» ne someză*…, Timpul, 6 martie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 95

[145] ibidem

[146] Atenţie!: „Nu există tip de mizerie de caracter şi [de] inteligenţă ca Împărăţia bizantină, din momentul în care restul de suflare romană l-a părăsit, încât Babilonia şi Asiria, chiar mica Palestină au avut o mai mare influenţă asupra civilizaţiei decât Împărăţia Răsăritului, devenită grecească. Prin ei înşii n-ar fi ajuns niciodată la vreun rol în România, dar au ajuns în calitate de ciraci şi de slugi

stârpi din rădăcini sentimentul de demnitate națională. Atunci s-a pregătit spiritul public de astăzi”[147].

„Bietul Tudor şi cinstitele domnii de boieri mari care au urmat după el, reacțiunea contra fanarioților n-a durat decât 30-40 de ani, timp prea scurt pentru ca, prin părintească oblăduire, cum se zicea, şi prin bugetele cu baierele pungii legate cu şapte noduri, să poată îndrepta o țară a cărei inimă era stricată. Fanarul de la

---

ai turcului”., idem, *Adevărul doare. Pe la 3 martie*…, Timpul, 1 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 122, 123

„Grecii din Bizanţ. Numai acolo tatăl scotea ochii fiilor sau îi ucidea ca să se folosească singur de avere, numai acolo fiii scoteau ochii părinţilor pentru acelaşi motiv; la alte popoare nu se întâmplau acestea”., idem, *În discutarea proiectului de maiorat*…, Timpul, 20 decembrie 1879, în Opere, vol. X, pag. 375

„Imperiul Bizantin(;) e cuibul vicleniei, deşertăciunei şi corupţiei în toate”., idem, *Între părerile*…, Curierul de Iaşi, 10 octombrie 1876, în Opere, vol. IX, pag. 228

„Peste ei vin turcii cari se contagiază de putrefacţiunea acestui imperiu şi(;) putrezesc în câteva sute de ani ca de ciumă”., idem, Manuscrisul *Mi-am adus apoi aminte*…, în Opere, vol. XIII, Ed. cit., Bucureşti, 1985, pag. 352

„Este nevoie să mai amintim istoria specială a românilor ca să arătăm cum că aceşti oameni şi-n al treilea neam încă au otrăvit şi otrăvesc viaţa noastră publică şi privată? Când Radu cel Mare, domnul Ţării Româneşti, a(;) adus în ţară pe patriarhul grec Nifon, acesta, în loc să-şi caute de biserică a început să facă politică, să-şi creeze partidă între boieri, să ascută şi să învenineze şi mai mult duşmănia dintre Dănuleşti şi Drăculeşti, între descendenţii lui Mircea şi Dan I. În Moldova, un grec (Despot) strică prin intrigi de curte domnia lui Lăpuşneanu Vodă şi aduce pe acel zimbru la o adevărată furie şi sete de sânge”., idem, *Între părerile*…, Curierul de Iaşi, 10 octombrie 1876, în Opere, vol. IX, pag. 228

Şi, „pentru a caracteriza lapidar această rasă, vom spune că, dacă Orientul ar avea să aleagă(;) între o predominare grecească şi una jidovească, cea *jidovească* e de preferat”., ibidem

[147] idem, *Mai alaltăieri*…, Timpul, 19 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 74

noi a trebuit să renască mai puternic în vlăstarele rămase în pământul țării(;). Strămoşii au mâncat aguridă şi nouă ni se strepezesc dinții”[148].

„America dunăreană(;) se mai numeşte încă în ironie România”[149].

„Câțiva franci şi câteva masalale împărțite la primărie vor produce oricând simpatiile necesare unui guvern(;) şi vor închide gura nemulțumiților”[150]. Căci, truditorul: „întreaga organizație a Statului a îngrijit să n-aibă cu ce-şi țină zilele de azi pe mâine”[151].

„Credem că ne putem dispensa(;) de venerabilele piei de viței ale culturii întinse şi variate şi a ne mulțumi cu cunoştința de țară şi oameni şi mai cu seamă cu acea calitate ce distinge pe omul de stat înaintea ambițiosului şi a curtizanului: cu integritatea şi energia caracterului”[152].

„O minte clară şi o inimă dreaptă plătesc în viața unui popor mai mult decât o mie din frazele oratorice(;)[153]”[154].

---

[148] ibidem

[149] ibidem

[150] ibidem, pag. 75

[151] ibidem

[152] idem, *Varii în adevăr*…, Timpul, 14 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 28

[153] „Principii greşite de es[emplu] pe mâna unor oameni oneşti sunt mai folositoare decât principii foarte bune în mâinile unor panglicari. Căci adevărul într-un stat nu stă atâta pe *idei* pre cât în *caracter* şi sâmburul vital, seriozitatea de caracter şi de aspiraţiune formează adevărata greutate a unui grup de oameni politici, nu bruma de idei culese de prin cărți”., idem, *Totdauna înaintea unui vot*…, Timpul, 13 ianurie 1880, în Opere, vol. X, pag. 388

„Ideile şi principiile sunt cuvinte cari se pot învăţa pe de rost, fără ca să fi trecut în sucul şi sângele celui care le recitează ca pe un rol învăţat în teatru. Oare când un actor joacă pe un rege

„Mircea I a domnit de la 1387-1419, adică treizeci şi doi de ani”[155].

„Minunea consistă tocmai într-asta că, într-un timp în care Europa toată se bătea în capete, noi am avut norocirea de-a avea dup-olaltă, o dată în Muntenia pe-un Mircea, apoi în Moldova pe Ştefan cel Mare. Acest din urmă era fiul de suflet al lui Mircea; el copilărise la Curtea de Argeş şi la Târgovişte, el avea aceeaşi tendință de-a uni creştinătatea contra Semilunei; c-un cuvânt avea o idee superioară individualității sale”[156].

„Tocmai documentele lui Vlad Dracul şi Vlad Țepeş conțin numirea a mulțime de boieri, cu rangurile

---

într-o piesă el a devenit rege printr-aceasta sau rămâne acelaşi actor sărac asupra căruia iluzia unei ore aruncă splendoarea regalităţii?”., idem, *Lucru de care trebuie*…, Timpul, 15 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 233

„C-un om care doreşte binele statului şi numai pe acesta poţi discuta, c-un om însă pentru care binele statului e numai un pretext, iar binele lui propriu ţinta adevărată nu există discuţie, căci cu apetitul nu se discută decât punându-i înainte perspectiva de-a-l îndestula şi mai bine”., idem, *Totdauna înaintea unui vot*…, Timpul, 13 ianurie 1880, în Opere, vol. X, pag. 388

„De-aceea nu cată să-ntrebăm ce anume principii profesează cutare şi cutare, deşi ele au însemnătatea lor, ci cine şi cum este. Munceşte acest om? Are ceva? A-nvăţat carte? E cinstit în daraverile lui? Iată întrebările de căpetenie care în ultima linie hotărăsc cât cântăreşte un om în bine şi în rău – nu însă profesii de credinţă, tipărite pe-o hârtie răbdătoare, vorbe late şi mari, escursiuni prin ţările depărtate, cari nu se potrivesc în nici o privire cu ţara noastră, verzi şi uscate pe cari publicul le ia drept adevăruri profetice şi revelaţiuni incontestabile”., idem, *Lucru de care trebuie*…, Timpul, 15 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 233

[154] idem, *Varii în adevăr*…, Timpul, 14 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 27

[155] idem, *Are haz «Românul»*…, Timpul, 22 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 40

[156] ibidem

lor, pe când în documentele anterioare, ale lui Mircea, vedem vreo 5-6 nume de botez, neavând însemnată alăturea nici o demnitate la Curte, ba-n unele hrisoave nu figurează chiar nici un nume de boier. Se pare dar că demnitățile la Curte au luat naştere, după model bizantin, în urma morții lui Mircea: Tocmai sub Vlad Dracul găsim logofeți, spătari, stolnici, paharnici, comişi etc. Se-nțelege, Vodă trăise la Curtea polonă, la cea ungurească, la cea bizantină, la toate pe rând, pe când bătrânul Mircea nu fusese nicăieri din țară afară decât o dată la Braşov, la încheierea unui tractat de alianță cu regele Ungariei”[157].
„Veți găsi între boierii lui Vlad Țepeş pe-un Dragomir al lui Manea Udrişte, veți găsi pe-un Vintilă Florescul, dar de Caradale (dar de venetici n.n.) nici urmă”[158].

„De ambiții sunt mişcate multe naturi superioare, de vânătoare a banului niciuna. E prea adevărat însă că pe ambițioşi nu-i poți întroluca aşa de lesne, nici-i poți organiza atât de splendid precum Caradalele se organizează, la comandă, în societate de esploatație. Ambițiosul nu vrea să ia din totalitatea sudorii comune, din averea publică o parte fără nici o compensație, fără nici un contraserviciu, ca postulanții şi cumularzii; ambițiosul, din contra, e în credința fermă că serviciile pe cari le-ar da el națiunii ar fi echivalente, ar întrece chiar cheltuiala comună. Eroare poate, dar o eroare cel puțin demnă de-un om. Voi nu aveți onoarea de-a vă înşela, voi ştiți foarte bine că serviciile ce le aduceți societății nu fac doi bani, de vreme ce se soldează cu pagubă, şi cu toate acestea nu vi-i ruşine să vă creați

[157] ibidem, pag. 41
[158] ibidem, pag. 42

pentru aceste pretinse servicii retribuțiuni nemaipomenit de mari. Tot ce luați voi în plus peste ceea ce fac în adevăr prețioasele voastre servicii se repărțește asupra locuitorilor Țării, cu atâta se diminuează greutatea pâinii săracului şi de-aceea, în urma odioasei dominațiuni a aşa-numitelor voastre principii, mizeria se urcă în oraşe şi la țară, din cauză că pentru munca națională ce vă întreține nu restituiți nici un echivalent[159»160].

---

[159] „Cu toată Constituţia liberală, dar mai cu seamă egalitară, suntem mai departe decât oricând de adevărata libertate, mai departe decât oricând de acea elementară facultate a poporului de-a-şi fixa singur dările în proporţie cu puterile lui: Statul nostru centralizat cere, mereu cere, pentru necesităţi de lux, pentru necesităţi factice chiar, şi – din pământ, din iarbă verde – banii trebuie să iasă. Aici nu se mai întreabă nimeni dacă vrea sau poate să plătească: *trebuie* să plătească, căci mecanismul din centru îi cere mereu şi-n fiecare an cheltuielile se sporesc până la istovirea puterii impozabile a locuitorului”., idem, *Laudele pe cari foile guvernamentali*…, Timpul, 5 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 52

„Se observă o scădere(;) a populaţiei(;), care se urcă în raport direct cu creşterea demoralizării, a ireligiozităţii şi cu întinderea viciilor”., idem, *Pe când discutăm*…, Timpul, 21 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 77

„Rasa română descreşte continuu ca număr şi degenerează ca constituţie fizică”.(idem, *Laudele pe cari foile guvernamentali*…, Timpul, 5 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 52) „Acei cari se sporesc(;) sunt populaţii consumătoare imigrate”., ibidem

„Din punctul de vedere al condiţiilor de existenţă pentru mase putem zice că orice guvern anterior epocei reformelor a fost superior celor următoare, a fost mai ieften, mai potrivit cu trebuinţele neînsemnate ale unei producţiuni nu tocmai însemnate”., ibidem

„În(;) raport dezastruos stau reformele şi pretinsele noastre progrese cu scăderea populaţiei”.(ibidem) „Plouă reformele toate costând bani”., ibidem

„Toate reformele şi toate libertăţile costă bani. Fiece vorbă pe care un om cuminte ca d[omnul] Sihleanu (pe care un venetic

parvenit demnitar n.n.) o rosteşte, fiece şir ce scrie, deşi nu produce nimic, ţine bani, deci muncă. Dar orice ban care se ia contribuabilului – şi în ce condiţii grele şi uzurare adesea, căci trebuie să se împrumute ca să plătească dările – orice ban, zicem, se scade din greutatea pâinii săracului, deci din puterea lui musculară, din putinţa lui de-a produce. E drept că marile goluri ce se nasc prin scăderea poporului nostru se vor umplea, dar se vor umplea cu străini(;)”., ibidem

„Vede oricine pentru folosul cui ne impunem dări, pentru folosul cui ne luptăm şi muncim: pentru cei ce ne suplantează”., ibidem

„Ar trebui să înceteze odată acel ton de îngâmfare al progresului pospăit când alături de el vedem regresele reale”., ibidem, pag. 53

„Se consumă mai mult decât se produce.

De ce însă se consumă mai mult?

Pentru că întregi straturi de naturi catilinare, de ignoranţi, de academicieni ai şcoalelor primare, de unde trăiau până ieri ca vai de ei, participă azi la atotputernicia guvernamentală şi exploatează ţara după plac.

Dovadă e urcarea bugetului cheltuielilor(;), dovadă încordarea extremă a posibilităţilor poporului, dovadă mizeria din sate şi mortalitatea din oraşe(;).

Căci chestiunea nu este dacă s-a înmulţit producţiunea; ea trebuie să se înmulţească cu sporirea consumării. Cestiunea socială, adâncă şi dureroasă(;), e dacă s-au înmulţit *numărul producătorilor* şi puterea lor de producţiune. Acestea nu s-au înmulţit. Din contra, asupra aceluiaşi număr de producători s-a aşezat o pătură foarte mare de consumatori, pe atât de exigenţi pe cât sunt de corupţi, şi pentru a da acestora lucruri de cari s-ar putea priva, rafinerii, prisoase, se chinuieşte un popor întreg până la istovirea puterilor sale. Acesta e marele secret al sărăciei: înmulţirea unor clase de consumatori care nu compensează prin nimic munca producătorilor care-i susţine”., idem, *Nu avem din nefericire un serviciu statistic*…, Timpul, 1 august 1880, în Opere, vol. XI, pag. 277

„Într-adevăr, există într-un stat normal, guvernat omeneşte, o compensaţie pentru sacrificiile poporului de jos. Partea descărcată de munca fizică a societăţii îşi pierde puterea

De-aceea, „oricât de periculoase ar fi mişcările în adevăr politice, ele pot fi combătute cu succes, pe când ceea ce e mai greu de combătut sunt apetiturile radicale cari pretextează politica, apetituri cari contractează orice principiu şi orice atitudine, numai să fie satisfăcute”[161].

„Ştie modernul Erodot câte familii erau sub Matei Basarab?
400.000, ceea ce corespunde c-o populație de 2 milioane și mai bine. Bugetul țării era de 700.000 de galbeni[162], ceea ce ar fi în moneta de azi $8^{1/2}$ milioane de franci, sumă fabuloasă pentru timpul fanarioților; oştirea era de 100.000 până la 150.000 de oameni[163]. Paul din Aleppo, martor ocular, spune că țara e foarte des (foarte dens n.n.) populată, populațiune imensă. De la

---

musculară (iritabilitatea), dar câştigă înmiit de mult prin sporirea puterii nervoase (sensibilitate, inteligenţă).
Arte şi ştiinţe sunt copile ale luxului, dar sunt o compensaţiune. Invenţiile tehnologice în toate ramurile vieţei(;) supunând puterea unui sclav orb, care nu se revoltă, a naturii, munca fizică a omului devine din ce în ce mai uşoară. Dar avem noi arte şi ştiinţe? E pătura aceea consumatoare de nulităţi o clasă de oameni de ştiinţă care să compenseze munca(;) din care trăiesc? Precum ştim, nu”., ibidem

[160] idem, *Între variile acuzări*, Timpul, 23 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 43
[161] ibidem

[162] „aceasta într-un timp când aurul american nu invadase Europa”., idem, *În numărul de ieri am arătat*…, Timpul, 26 iulie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 268

[163] „Ei bine, în acel timp Imperiul germanic întreg n-ar fi putut ridica o oaste mai numeroasă; abia marea armie a Spaniei era egală prin număr”., ibidem

două milioane populația scade sub fanarioți la 175.000 suflete”[164].

„Cauza căderii Domniei române(;) e că Dimitrie Cantemir a încheiat cu Petru cel Mare fatalul tratat de alianță de la Lusk şi că spătarul Toma Cantacuzin, în contra voinței Domnului său, a trecut cu călărimea în partea ruşilor, a împresurat Brăila, ce era cetate turcească, şi a luat-o cu asalt. Brâncoveanu, spăimântat de fapta lui Toma Cantacuzin, se retrage la Târgovişte şi se declară neutru. Petru cel Mare voieşte să spargă capul trimisului lui Vodă, lucru de care-l împiedică Cantemir.

Nu tăgăduim complicitatea Cantacuzinilor la moartea tragică a Domnului, dar complicitatea boierilor în genere o negăm. Vodă era din nenorocire la Bucureşti, nu la Târgovişte. Un corp de armată turcesc stătea la Giurgiu, gata să treacă totul prin sabie. Mustafa Aga le declară boierilor că sunt responsabili pentru Brâncoveanu, iar pe negustori îi făcu responsabili pentru boieri.

Cantacuzineştii şi-au expiat greu complicitatea lor. E adevărat că urmară pe tron pentru prea puțin timp, dar plătiră cu capetele ambiția lor. De origine din Franța, rămaşi în urma Cruciatelor în Constantinopol, unde-au ajuns la cele mai înalte demnități, reduşi sub turci la treapta de negustori, Cantacuzineştii au pribegit de timpuriu în România. Încuscrindu-se cu familia străveche a Basarabilor, au adus pieirea acesteia şi pieirea țării”[165].

---

[164] idem, *Erodot al «Românului» continuă*…, Timpul, 25 ianuarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 45

[165] ibidem

„Şi oare nu înjosire este când mâinile unor nevrednici turbură până şi cenuşa unui sfânt cum era Matei Basarab?

Cu ochii lui Paul din Aleppo îl vedem pe bătrânul Domn jucându-se cu copiii de pe stradă şi aruncându-le bani din balconul Curții din Târgovişte, cu aceşti ochi îl vedem în sala cea mare a palatului, cu fața bătrână descoperită şi cu ochii închişi, îmbrăcat în haine regale cu nasturi de aur şi blănite cu samur, iar de la cap până la picioare un giulgiu subțire de mătase albă c-o mare cruce de aur. Patriarhul Antiohiei – un arab – citea rugăciunile mortuare sub lumina făcliilor mari de ceară. Om care nu ştiuse altă limbă decât cea românească, om de-o nepilduită vitejie personală şi de-un nepilduit patriotism.

Căci iată cuvintele iscălite, ba rostite poate de el:

> Se întâmplă de stătură mitropoliți şi domnitori țării oameni *străini* nouă, nu cu legea sfântă, ci cu *neamul*, cu *limba* şi cu *năravele cele rele*, adică greci; cari, după ce nu se îndurară nici se leneviră *a pune jos obiceiurile cele bune, bătrâne ale țării*, pentru care stricăciune a obiceiurilor curând le fu a aduce şi țara la risipire desăvârşită şi la pustiire… De care lucru bine venise vremea cuvântului lui David, sfânt proroc şi împărat, a-l zicere şi noi cu puțintel mai schimbându-l: Doamne, veniră străinii în moşia noastră şi-şi spurcară mâinile lor cu mite şi îndrăzniră vinde şi cârciumări sfintele taine şi a goni

pe *moşneni*, şi în trudele şi ostenelele lor a băga pe străini”[166].

„Dacă(;) vom fi sau nu siliți a ne pronunța într-un moment dat pentru sfera de putere a unuia dintre marii noştri vecini, iată o chestiune care se poate prezenta conştiinței oricărui om politic şi, supusă o dată aparatului gândirii, se-nțelege că trebuie să culmineze sau într-o afirmare sau într-o negare sau, în fine, în renunțarea sceptică de a da de pe acum soluțiune unei cestiuni la care motivele *pro* şi *contra* şi-ar ține cumpăna.

Dacă ne-am închipui națiunea întreagă concentrată oarecum într-un singur om, într-o singură conştiință individuală, am vedea că în momentele actuale acea conştiință ar fi nedeterminată şi turbure.

Să admitem bunăoară că azi ar trăi Mircea I, având asupra lui toată răspunderea situației şi toată onoarea succesului, dacă succes ar fi, şi că ar fi a doua zi după fatala bătălie de la Nicopole: Domnul ar căuta calea grea şi spinoasă pentru a-şi mănține neatârnarea țării sale.

Înghesuit între trei mari puteri contrarii ele-nde ele, Ungaria, Polonia şi Turcia, espus fără apărare veleităților de predominare a câtortrele, veleități nu numai nedrepte, dar escluzându-se una pe alta, am vedea pe Domn ținând cu geloasă temere la o neatârnare atât de bântuită din toate părțile, l-am vedea urmând un sistem de şovăire propriu situației precarie şi încercând să pară partizan a[l] câtortrei vecini în acelaşi timp, pentru a câştiga bunăvoința şi încrederea a tustrei. Acest sistem al contrapunerii reciproce şi al

[166] ibidem, pag. 45, 46

neutralizării celor trei rivali putea să prezerve până la un grad oarecare țara de absorbirea de către unul din vecini, putea s-o țină deasupra apei oarecum, ca să nu se scufunde, dar asupra Domnului arunca fără îndoială umbra unei politici de fățărnicie şi duplicitate şi-l espunea la smerire din partea aceluia dintre rivali care se simțea amăgit.

Sarcina de-a reprezenta singur un popor întreg nu mai cade azi asupra nimănuia, nici măcar asupra Domnului (asupra şefului statului n.n.), de vreme ce răspunderea politicei esterioare li se cuvine asemenea consiliarilor după vremuri pe cari-i dă ruajul parlamentar. În parantez fie zis împrejurarea aceasta e un mare bine pentru timpul de față, căci generația actuală nu prea pare a cuprinde în nici o parte a ei acel metal rar din care natura se-ndură a turna uneori figuri ca aceea a lui Mircea I”[167].

„Liberalismul de la noi însemnează astăzi domnia prin mase amăgite şi reamăgite, căci *mundus vult decipi ergo decipiatur* e parola de guvernământ(;). Lumea vrea să fie amăgită, s-o amăgim dar, îşi zic confrații şi au pentru aceasta o magazie cu fraze cari de cari mai ieftine”[168].

„Țara are nevoie de reînvierea tuturor instinctelor ei morale[169»170].

---

[167] idem, *«Românul» nu încetează*…, Timpul, 6 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 53, 54

[168] ibidem, pag. 54, 55

[169] A iubirii de muncă, în primul rând. „Organizaţia de astăzi a favorizat fuga de muncă; ea a ridicat elemente cari n-au nimic în fruntea statului, ca să trăiască sau să se îmbogăţească din averea lui, şi toată organizaţia aceasta a făcut şi pe alte clase să crează că numai prin politică poţi ajunge ceva! Astfel profesorii de

„Puțin ne ajută bunul moral al neatârnării naționale când pseudoromânii noştri opun piedici(;) esențiale dezvoltării poporului nostru(;)”[171]. „Între aceste mii de oameni cari n-au nimic, n-au învățat nimic, nu muncesc nimic şi cari cu toate acestea vor să trăiască bine şi de-a gata s-a(;) stabilit o adevărată conspirație pentru a zădărnici orice progres real al poporului. O(;) conspirație tăcută, dar puternică şi solidară”[172].

Iar pentru a exploata Statul român, „tagmele de «patrioți» îşi vor da pururea mâna cu străinii”[173].

„Administrația înlătură, prin puterea ce i-o dă autoritatea statului, piedicile cari se opun dezvoltării economice şi intelectuale a unei țări”[174].

„Dar administrația actuală, cu elementele din care e compusă, constituie ea însăşi o piedică

---

universitate, în loc să-şi caute de treabă, fac politică; profesorii de licee şi de şcoale primare asemenea; ingineri, medici, scriitori, muzicanți, actori chiar, toți fac politică pentru a parveni. Şi acesta este răul cu desăvârşire mai mare; căci relele actuale ar putea fi trecătoare, dar corupându-se însuşi nervul vieței oricărei societăți, iubirea de muncă, nu mai e nici măcar speranță de îndreptare. Armata noastră poate câştiga bătălii(;), un ministru de externe poate conduce politica în afară cu nemaipomenită dibăcie; toate acestea împreună vor forma luxul istoric al esistenței noastre, dar acest lux nu va opri discompunerea sângelui nostru social, pieirea noastră prin pieirea muncii”., idem, *Într-un studiu de politică*…, Timpul, 9 decembrie 1878, în Opere, vol. X, pag. 156

[170] idem, *Ni se zice…nu afirmăm*…, Timpul, 18 martie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 105

[171] idem, *Foile române din Ardeal*…, Timpul, 13 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 69

[172] ibidem, pag. 69, 70

[173] idem, *Sentința Tribunalului*…, Timpul, 14 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 70

[174] idem, *Pe când discutăm*…, Timpul, 21 februarie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 76

permanentă a dezvoltării noastre, cu atât mai mare cu cât, în loc de-a moraliza, corupe”[175].

„Nimic nu demoralizează mai mult pe un popor decât erigerea nulității şi a lipsei de cultură în titluri de merit.

Încurajarea nulității, erijată în principiu de guvernământ, îi îndeamnă pe cei răi de a uza de orice fel de mijloace numai pentru a izbuti să pună mâna pe stat”[176].

Se „speră prea mult de la răspândirea instrucției în popor. Cauza răului e mult mai adâncă, e etnică[177]”[178].

---

[175] ibidem

[176] idem, *Răspunzând la discursul domnului Maiorescu*…, Timpul, 20 martie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 107

[177] „Un popor bătrân şi unul tânăr sunt două ramuri din copacul omenirii, dar cari s-au despărţit de mult şi s-au deosebit de mult. Vai de poporul tânăr, cu instincte generoase, cu inteligenţa mlădioasă şi primitoare de adevăr, când vine în atingere cu uscăturile omenirii, cu resturi de popoare vechi cari au trecut prin toate mizeriile unei civilizaţii stinse, cu acele resturi în cari vertebre şi cranii sunt osificate şi condamnate la o anume formă, resturi intelectual sterpe, fizic decăzute, moraliceşte slabe şi fără caracter. Toată viaţa publică a poporului tânăr se viciază, moralitatea lui decade, inteligenţa lui sărăceşte şi se usucă. Nu e nici un pericol pentru români de-a-şi asimila rase tinere de orice origine ar fi, dar [este] un pericol mare de-a asimila rase bătrâne, cari au trecut prin o înaltă civilizaţie şi prin mare corupţie, şi cari în decursul vieţii lor şi-au pierdut pe de-a pururi zestrea sănătăţii fizice şi morale.

Şi cum să nu fie aşa? Plebea aceasta e recrutată [, de exemplu,] din Bizanţ, din Împărăţia grecească a Răsăritului: Trebuie să-şi reprezinte cineva istoria acestei împărăţii, mia de ani de crime scârboase, de mizerii, de demagogie, trebuie să-şi aducă aminte că era împărăţia în care taţii îşi desvirginau fiicele, copilul scotea ochii părintelui, părintele copilului, în care căsătoria era o batjocură, în care suflet şi trup erau venale şi atunci va vedea că

nişte cauze cari au durat o mie de ani nu e cu putinţă să nu se fi întrupat, să nu se fi materializat în rasa de oameni cari trăia acolo. Legea cauzalităţii e absolută; ceea ce s-a petrecut ca cauză o mie de ani în Bizanţ şi până azi a trebuit să treacă în organizarea fizică şi morală a acestui neam, s-a încuibat în privirea vicleană, chiorâşă şi mioapă, în fizionomia de capră, în înclinarea de-a avea cocoaşă. Cu viclenia din privire corespunde daltonismul intelectual pentru orice bun moral, fie onoare, fie demnitate, fie adevăr; cu înclinarea cocoaşei fizice corespunde cocoaşa morală. Căci cine nu minte niciodată e natura"., idem, *Materialuri etnologice privind în parte şi pe d[omnul] Nicu Xenopulos, criticul literar de la «Pseudo-Românul»*…, Timpul, 8 aprilie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 97

„Această opinie nu este numai a mea. Vestitul etnograf francez Lejean contestă acestei rase orice putinţă de onestitate, iar un autor modern vorbeşte astfel despre ea:

> Grecul nu se bucură în România de nume bun. Oamenii avuţi dintre ei sunt aproape fără escepţie jucători de cărţi şi de o completă imoralitate sexuală; ceea ce le dă oarecare aparenţă de oameni de societate este politeţea lor pospăită. Din clasele de jos ale acestui popor se recrutează în România cei mai mulţi escroci, pungaşi, hoţi şi ucigaşi.
>
> Cât despre *funcţionarul* grec, la el totul e de vânzare pentru bani şi sperjurul nu e pentru el o faptă condamnabilă. Dacă evreilor poloni (evreilor *din* Polonia n.n.) cată să li se conteste orice morală, grecului trebuie să i se conteste şi mai mult încă, căci nu cred ca neogrecul să afle în dicţionarul său vorba moralitate. Atacuri nocturne şi hoţii la drumul mare se comit mai cu seamă de aceşti oameni şi, fiindcă cei mai mulţi advocaţi sunt asemenea greci, nu se descopere în genere nimic sau, dacă se şi descopere, i se dă drumul hoţului să fugă sau se achitează, pretextându-se că nu se poate proba nimic în privire-i.
>
> Grecul începe cu lada de portocale ce le precupeţeşte şi încetează prin a fi dublu şi triplu milionar. În acest timp *conştiinţa nu joacă la el nici*

„E absolut necuviincios ca(;) venitúri[179] de ieri alaltăieri sa pretindă a determina funcțiunile vitale, viitorul poporului românesc chiar[180]„[181].

> *un rol*; el devine evlavios abia după ce averea e pusă bine în lada de fier. Pentru a câştiga această avere, el nu se sfieşte de nici un mijloc şi oricare-i permis după opinia lui, moral sau imoral, onest sau malonest, drept sau criminal. (V. R. Henke, *Rumänen*, pag. 37, 38)”., ibidem

[178] idem, *Ziarele franceze*…, Timpul, 22 martie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 109

[179] „România a devenit mlaştina de scurgere pentru tot ce e moraliceşte şi economiceşte nesănătos dincolo de graniţe, pentru tot ce fuge de muncă, pentru tot ce se simte urmărit de înrolarea în armată, de poliţie şi de justiţia penală”., idem, *Nenorocitele astea de ţări*…, Timpul, 22 ianuarie 1880, în Opere, vol. X, pag. 393

[180] „Superficială idee de stat şi de oameni îşi face acela care crede că prin legi decretate se pot şterge într-o bună dimineaţă rezultate istorice grămădite în curs de veacuri. Chinejii sau negrii din America nu se schimbă printr-un proiect de lege în rasă anglosaxonă chiar dacă ar vorbi englezeasca americană, pe care negrii bunăoară o şi vorbesc”., idem, *O cestiune mai mult caracteristică*…, Timpul, 24 februarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 196

„În mod precis abia se poate arăta ce lipseşte acelor indivizi pe cari geograficeşte, şi pentru că ei o spun, îi numim români. Le lipseşte simţul *istoric*, ei se ţin de naţia românească prin împrejurarea că s-au născut pe cutare bucată de pământ, nu prin limbă, obiceiuri sau manieră de a vedea”., idem, *Batrânii şi tinerii*, Timpul, 14 decembrie 1877, în Opere, vol. X, pag. 24

Iar „cosmopolitismul e o *simulaţiune* şi nimic alta, el n-a fost niciodată un adevăr. Străinii care au interese personale în Ţara Românească de es., vor *simula* totdeauna cosmopolitismul, pentru că, declarându-şi adevăratele lor simţiri, ar putea să pericliteze interesele lor individuale”., idem, Manuscrisul *Din şedinţele Societăţii România Jună. Naţionaliştii şi Cosmopoliţii*, în Opere, vol. IX, pag. 457

Ceea ce nu-i împiedică prin nimic ca, din raţiuni tactice, să se autoprezinte «români»: „Cine va face lista funcţionarilor mai cu

„Românimea e îmbolnăvită de acest virus de malonestitate şi pehlivănie, băgat în trupul ei prin introducerea acestor oameni în afacerile publice, şi numai învingerea caracterului şi rasei naționale poate să ne scoată din amețeala intelectuală şi decăderea morală în care am căzut”[182].

„Dar există o latură şi mai gravă a lucrului într-un stat în care nu există măsură pentru merit, în care, din contra, merit şi ştiință sunt cauze de persecuțiune din partea demagogiei ignorante şi lacome[183](;), spiritele

---

seamă înalţi, a pensionarilor, a deputaţilor, a arendaşilor bunurilor publice şi [a celor] private, c-un cuvânt a tot ce reprezintă circulaţiunea şi reglementarea vieţii generale a ţării, va observa cu înlesnire că frânele stăpânirii reale a[u] scăpat din mâna elementului autohton şi istoric şi a[u] încăput pe mâini străine. Dar acest din urmă element, această formaţiune(;) se pretinde română? Neapărat se pretinde, căci altminterea n-ar avea pretext să stăpânească”., idem, *«Românul» a contractat năravul...*, *Timpul*, 29 iulie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 267

„Popor, naţiune e complexul de clase sociale al unor oameni de aceeaşi origine etnică. Proprietarul mare, ţăranul, negustorul, breslaşul sunt în acelaşi mod popor; nimeni dintre aceştia nu e mai mult ori mai puţin *popor* decât fiecare dintre ei”., idem, *Un cenuşar român...*, *Timpul*, 8 aprilie 1879, în Opere, vol. X, pag. 215

[181] idem, Manuscrisul *Omenia omenie cere şi cinstea cinste!*, în Opere, vol. X, pag. 677

[182] ibidem

[183] „De acolo pizma cumplită pe care o nutresc aceste nulităţi pentru orice scântee de merit adevărat şi goana înverşunată asupra elementelor intelectuale sănătoase ale ţării, pentru că, în momentul în care [prin ele - prin elementele sănătoase -] s-ar desmetici [ţara] din beţia lor de cuvinte, s-ar mântui domnia demagogilor.

Într-adevăr, cum li s-ar deschide oamenilor ochii când unul le-ar zice: Ia staţi oameni buni! Voi plătiţi profesori cari nici nu vă

învaţă copiii, nici carte ştiu; plătiţi judecători nedrepţi şi administratori cari vă fură, căci niciunuia dintr-înşii nu-i ajunge leafa. Şi aceştia vă ameţesc cu vorbe şi vă îmbată cu apă rece".(idem, *Actualitatea*…, Timpul, 11 decembrie 1877, în Opere, vol. X, pag. 19, 20) „Apoi ei toţi(;) îşi fac mendrele şi vă sărăcesc, creându-şi locuri şi locuşoare, deputăţii, primării, comisii şi multe altele pe care voi le plătiţi peşin, pe când ei nu vă dau nimic, absolut nimic în schimb, ci din contră vă mai şi dezbracă, după ce voi i-aţi înţolit. N-ar fi mai bine ca să stăpânească cei ce n-au nevoie de averile voastre, având pe ale lor proprii? Sau cel puţin oameni care, prin mintea lor bine aşezată, vă plătesc ce voi cheltuiţi cu dânşii?

De aceea alungaţi turma acestor netrebnici cari nu muncesc nimic şi n-au nimic şi vor să trăiască ca oamenii cei mai bogaţi, nu ştiu nimic şi vor să vă înveţe copiii, n-au destulă minte pentru a se economisi pe sine şi voiesc să vă iconomisească pe voi toţi"., ibidem, pag. 20

Dar, „acum, cumu-i omul, de se gândeşte mai întâi la sine, el nu vede legătura în care stau toate lucrurile cu munca şi punga lui, nu vede că toţi liberalii (că toţi demagogii n.n.) nu speculează decât să trăiască de la dânsul, pentru că n-au nimic şi nu ştiu nimic, ci crede ce-i spun gazetele, cari ies ca ciupercile asupra alegerilor, în tipografii jidoveşti, tipărite pe datorie, şi astfel omul, besmeticit, alege cinstitele obraze propuse şi se-njgheabă Camera(;)"., idem, *Ilustraţii administrative*…, Timpul, 18 decembrie 1877, în Opere, vol. X, pag. 27

„Gazetele(;) sunt făcute pentru a trezi patimile societăţii şi a crea în public atmosfera ce-i trebuieşte guvernului sau adversarilor săi spre a inaugura suirea unora şi coborârea altora; (;) presa (mass-media n.n.) nu-i mai mult decât o fabrică de fraze cu care făţărnicie omenească îmbracă interese străine de interesul adevărat al poporului"., idem, *Frază şi adevăr*, Timpul, 23 decembrie 1877, în Opere, vol. X, pag. 30

„Pentru amăgirea celor simpli se întrebuinţează protestaţiile sentimentale de patriotism, naţionalism, emancipare economică; pentru încurcarea judecăţii profanilor se clădeşte un labirint de cifre şi fraze pseudoştiinţifice, fără cap şi fără coadă, în care nu se vede esprimată clar nici o idee cumsecade, dar din al căror întreg reiese intenţia guvernului vătămătoare intereselor Statului"., idem, *Mai toate ziarele oficioase*…, Timpul, 16 noiembrie 1879, în Opere, vol. X, pag. 354)

tinere cari s-au născut cu o coardă mai energică de percepțiune şi voință, am putea zice naturile alese, pierd încrederea în organizarea societății şi înclină a adopta ca ale lor nişte idei de destrucțiune cari cuprind în ele nimicirea oricărui stat”[184].

„O politică care ar avea de scop a reda elementelor istorice ale țării partea ce li se cuvine în dirigerea afacerilor publice ar face să dispară toți patrioții improvizați”[185].

„Ceea ce am dori să se stabilească în convingerea poporului românesc e că, departe de a ne putea juca cu puterile noastre vii şi departe de a ne fi permis să le risipim, noi n-avem vreun prisos de puteri nici chiar pentru întreținerea vieții normale a statului român şi că trebuie să fim zgârciți cu puținul ce-l avem. Convingerea(;) că suntem economiceşte săraci şi ca popor relativ slabi ne va face cruțători cu banul şi cu sângele nostru; ne va face să cunoaştem că armata noastră nu există pentru a apăra creştinătatea amenințată (nu există pentru a interveni cine-știe-unde pe glob n.n.), ci pentru a ne apăra pe noi înşine; că veniturile statului nu sunt pentru a hrăni clase numeroase de paraziți, ci pentru a ține în regulă viața statului prin organe serioase şi cu ştiință de carte şi, în fine, că întreg

---

Şi cum „legea fizică a inerţiei îşi are analogia sa în(;) lenea intelectuală a cititorilor de gazete(;), oamenii se măgulesc a fi gândit singuri şi a se fi convins când ei n-au fost decât amăgiţi pe neştiute de către nişte şarlatani politici”., idem, *Calumniare audacter*…, Timpul, 25 iulie 1880, în Opere, vol. XI, pag. 265

[184] idem, *Răspunzând la discursul domnului Maiorescu*…, Timpul, 20 martie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 107

[185] idem, *Ziarele franceze*…, Timpul, 22 martie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 110

organismul nostru [social] trebuie simplificat în măsură cu simplele trebuințe ale unui popor sărac”[186].

„Veşnica tutelă exercitată asupra claselor de jos le dă într-adevăr pâinea de toate zilele, dar le lipseşte de energie individuală, le face indolente.

Pe de altă parte sistemul libertății, totodată al individualismului, cuprinde primejdii şi mai mari. El preface viața într-o luptă de exploatare reciprocă, care poate ajunge la disoluțiunea completă a statului”[187].

„Între aceste două extreme e(;) meşteşugul adevăratei politice. A împreuna exigențele existenței neapărate a statului cu exigențele libertății individuale, a nu permite ca asociații de indivizi răpitori să facă din stat o unealtă a lor şi a nu lăsa pe de altă parte ca statul impersonal să lege cu totul mâinile individului, asta e problema(;)”[188].

„Suntem(;) liberali în toată puterea cuvântului, dar nu înțelegem ca cineva, exploatând ideile liberale, amăgind mulțimea, promițându-i munți de aur şi râuri de lapte fără muncă, să ajungă în fine a exploata acea mulțime chiar şi a o conduce din rău în mai rău”[189].

„Neputința de-a spune minciuni, de-a face promisiuni deşerte, deşi prin ele mulțimea se amăgeşte(;), e o virtute care-ngreuiază calea în loc de-a o netezi, căci poporul crede lesne celor ce-l amăgesc, e lesne de măgulit de linguşirile demagogilor şi se lasă dezbrăcat de cel ce-i aruncă o frază frumoasă şi-l

[186] idem, *E ciudat că tocmai noi*…, Timpul, 27 septembrie 1878, în Opere, vol. X, pag. 126
[187] idem, *Spiritul public modern*, Timpul, 8 noiembrie 1878, în Opere, vol. X, pag. 148
[188] ibidem
[189] idem, *Credem că destul am vorbit*…, Timpul, 9 ianuarie 1879, în Opere, vol. X, pag. 168

numeşte la tot momentul suveran, generos, mare, neîntrecut, unic pe fața Pământului”[190].

„De ce mulțimea e lesne crezătoare…? Nu e tocmai greu de explicat. Ea uită zicala: *Să nu dea Dumnezeu omului atâta cât poate purta* şi, pentru a scăpa de suferințe actuale, relativ mici, face orice i s-ar cere, necunoscând că din ceea ce face ar putea rezulta ceva şi mai rău. Din nefericire nevoia e tovarăşa oamenilor, a tuturor oamenilor, deşi în alte proporții şi-n altă măsură. Numai unul e în stare să judece dacă cutare sau cutare schimbare i-ar putea-o alina, iar alții nu sunt în stare”[191].

„Contra acestui rău al credinței uşoare a mulțimii există un remediu, un singur remediu, pe care binevoitoarea natură l-a dat, şi acest dar neprețuit e deosebirea între oameni. A umplut Dumnezeu lumea cu ce-a putut, dar a mai făcut şi deosebiri; sunt legile şi instituțiile pentru toți d-opotrivă, dar niciodată egalitatea legală nu va şterge inegalitatea înnăscută sau pe cea câştigată cu muncă.

Clasele avute şi culte se amăgesc o dată, de două ori, nu pururea”[192].

„Odată ce virusul personificat prin lepădături(;) lipsite de iubire de adevăr şi [de] curaj, a intrat în organismul viu al unui popor, nu mai poate fi vorba de aristocrație istorică ea rămâne un ideal de invidiat[193], pe

---

[190] ibidem

[191] ibidem, pag. 169

[192] ibidem, pag. 168

[193] Fiindcă „aristocraţia adevărată(;) are un mare şi esenţial rol în viaţa unui popor. Dar pentru a fi adevărată îi trebuie anume condiţii de existenţă, şi mai cu seamă trei, fără de cari ea cată a fi privită ca uzurpaţiune. Se cere să fie istorică, puţin numeroasă, în posesiune de mari bunuri imobiliare.

care puține popoare l-au atins în curăția lui şi de care alte popoare, a căror viață a fost coruptă prin demagogie sau prin despotism, cată să renunțe pentru secole înainte, dacă nu pentru totdeauna.

Există în adevăr familii istorice în țară; numele lor e format în genere după numele vreunui munte din Carpați.

Dar, sub domnia unui regim de ereditate care avea în vedere împărțirea averilor, în cursul timpului ele n-au putut păstra nici o avere destul de mare, nici o influență politică covârşitoare pentru a fi ceea ce au fost baronii pentru Anglia, patricianii pentru Roma sau

---

Sub *istorică* înţelegem că trebuie să fi răsărit din dreptul public propriu al unui popor şi câştigată prin merite pentru el. e preferabil ca aceste merite să se datorească caracterului mai mult decât inteligenţei. Căci un caracter drept, viteaz şi generos se moşteneşte şi e o mare calitate politică, pe când inteligenţa se poate recruta din tot ce produce mai bun o generaţie, ea e aliata naturală a acestor caractere, dar din nefericire nu se moşteneşte cu atâta siguranţă.

Apoi aristocraţia trebuie să fie puţin numeroasă, pentru ca alături de ea să aibă loc meritele personale din orice generaţie; în fine trebuie să fie în posesiune de mari bunuri imobiliare pentru că asemenea bunuri nu sunt supuse pericolului pierderii, îl fac pe om neatârnat de jocul banului şi-l pun în legătură cu brazda şi cu populaţiunea istorică a ţării”., idem, *A discuta cu ignoranța*…, Timpul, 26 aprilie 1881, în Opere, vol. XII, pag. 149, 150

„Nicicând, dar absolut nicicând n-a existat rivalitate între aristocraţia de naştere şi aristocraţia intelectuală; dar amundouă acestea au aflat adesea un duşman în aristocraţia averii mobiliare, a banului. Posesiunea acestuia se datoreşte unei mişcări universale, cosmopolite a bunurilor; întâmplarea şi adeseori calităţi rele favorizează câştigarea lui; oamenii pe cari el îi ridică n-au nevoie de nici una din laturile care dau mărime fiinţei omeneşti, nici de caracter, nici de inteligenţă”., ibidem, pag. 150

pentru Veneția. De aceea am repetat de-atâtea ori că(;) reacție în sensul adevărat al cuvântului, reacție ca încercare a unei reconstrucțiuni istorice anterioare fanariotismului, nu mai e cu putință în România şi nu suntem utopişti pentru a cere ceea ce n-ar fi cu putință nici pentru Dumnezeu din ceruri”[194].

„Nici(;) [măcar] n-am gândit vreodată de-a propune”[195] „pentru țara noastră”[196] „un sistem care să învieze veacul al XVII-lea, epoca lui Matei Basarab”[197].

„Cu toate acestea oricine va voi să definească marele mister al existenței va vedea că el constă în împrospătarea continuă a fondului şi păstrarea formelor. Forme vechi, dar spirit pururi nou. Astfel vedem cum Anglia, care stă în toate celea în fruntea civilizației, păstrează şi astăzi vechile sale forme istorice, pururea reîmprospătate de spiritul modern, de munca modernă. De aceea o şi vedem rămânând ca granitul, măreață şi sigură în valurile adâncilor mişcări sociale de cari statele continentale se cutremură”[198].

„Dar se înțelege că nici prin gând nu ne trece a admite că aristocrația istorică(;) se poate improviza şi că putem scoate din pământ oasele Basarabilor spre a le da o nouă viață”[199].

„În țara noastră(;) e de ajuns dacă(;) se asigură înaintarea meritului şi a muncii(;); e destul atâta, şi numai pentru atâta se cere reorganizarea socială”[200].

---

[194] idem, *Să discutăm cu «Românul»*…, Timpul, 6 mai 1881, în Opere, vol. XII, pag. 159
[195] ibidem
[196] ibidem
[197] ibidem
[198] ibidem, pag. 159, 160
[199] ibidem, pag. 160
[200] ibidem

„Nu suntem(;) contra nici unei libertăți, oricare ar fi aceea, întru [atât] cât ea e compatibilă cu existența statului nostru ca stat național-românesc şi întru [atât] cât s-adaptează în mod natural cu progresele reale făcute de noi până acum”[201].

„Numai pe terenul acesta găsim că o discuție e cu putință. Cine susține însă ca absolute şi neînlăturabile principii a căror aplicare ar fi echivalentă cu sacrificarea [vre]unui interes național acela nu poate fi omul nostru[202].

---

[201] idem, *Caracterul obştesc al luptelor*…, Timpul, 7 august 1879, în Opere, vol. X, pag. 308

[202] „Cel care respectă caracterul propriu şi libertatea de manifestare a oricărui alt geniu naţional, contractează prin aceasta el însuşi dreptul de a fi respectat în toate ale sale”., idem, *Şedinţa Adunării de vineri*…, Timpul, 26 ianuarie 1882, în Opere, vol. XIII, pag. 40, 41

„(;)Putem afirma(;), cu istoria în mână, (;)că Domnii pământeni erau Domnii rasei române, erau duci ai neamului românesc. Ca atari ei erau solidari cu rasa română şi pururi gata a-şi pune capul la mijloc pentru drepturile acestei individualităţi etnice. (;)Însă(;) în [h]otelul intitulat "România" espresia etnologică e prea mult de[s]considerată în favorul espresiei geografice, fie aceasta locuită de orişicine. Aceasta e atât de adevărat pentru trecut încât pururi se deosibea rasa pământeană de rasele străine(;). Nu doar că românii ar fi fost vreodată netoleranţi. Dar ceea ce voiau să păstreze aici era caracterul lor naţional, esprimat în limbă, în datini, în legi”.(ibidem, pag. 40) „Era nouă a României este aceea în care elementele vechi şi naţionale ale ţării au fost în parte suplantate de elemente, nu zicem [toate] stricăcioase, dar în orice caz de o ocultă noutate”.(ibidem) „Nu zicem ca sub cerul acestei ţări să nu trăiască şi să nu înflorească oricâţi oameni de altă origine. Dar ceea ce credem, întemeiaţi pe vorbele bătrânului Matei Basarab, e că ţara este, în linia întâia, elementul naţional şi că e scris în cartea veacurilor ca acest element să determineze soarta şi caracterul acestui stat”., ibidem

Aşteptăm dar ca, pe multe terenuri ale vieții publice, spiritele oneste, de orice opinii s-ar fi ținut până-acum, să simtă nevoia unei reacțiuni sănătoase şi conforme cu trebuințele actuale ale țării, aşa că reacționar va fi un titlu de merit chiar pentru mulți din aceia cari până azi dădeau acestui cuvânt senzul reînvierii privilegiilor şi feudalității. Reacțiunea noastră se întemeiază pe convingerea că țara nu mai poate merge cu această organizare(;) favorabilă(;) reputațiilor uzurpate, fără de pericolul de-a înceta să fie țară *românească*, pe convingerea în fine că statul e asemenea un product al naturei, care are legile [sale] organice după care trăieşte, şi că dacă se introduce o legislație artificială în locul celei care s-ar fi potrivit şi ar fi rezultat din stadiul organic al lui, arbitrariul unei asemenea substituțiuni se traduce în crize acute ce pot pune capăt existenței noastre chiar"[203].

„Ne temem(;) ca nația cosmopolită(;) să nu biruiască pe adevărata nație românească.

Nu cu fraze şi măguliri, nu cu garde naționale de florile mărului se iubeşte şi se creşte nația adevărată.

Noi o iubim aşa cum este, cum a făcut-o Dumnezeu, cum a ajuns prin suferințele seculare până în zilele noastre. O iubim *sans phrases*"[204]. „Dar o iubim fără a-i cere nimic în schimb, nici chiar încrederea ei, atât de lesne de indus în eroare, nici chiar iubirea, înădită azi la lucruri străine şi la oameni străini. Şi chiar dacă amintirea noastră ar pieri în umbra vremilor şi s-ar şterge din memoria tuturor, tot pe aceeaşi cale a

[203] idem, *Caracterul obştesc al luptelor*…, Timpul, 7 august 1879, în Opere, vol. X, pag. 308

[204] idem, *De ceea ce ne temem*…, Timpul, 27 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 260

conservării naționalității şi țării vom stărui, fără a face în această supremă privire nici o concesie primejdioasă ideilor veacului. Cine în această privire nu e pentru noi e contra noastră[205»206].

„Dacă tendențele şi ideile noastre se pot numi reacționare, epitet cu care ne gratifică adversarii noştri, această reacțiune noi n-o admitem decât în înțelesul ce i-l dă fisiologia, reacțiunea unui corp capabil de a redeveni sănătos contra influențelor stricăcioase ale elementelor străine introduse înlăuntrul său”[207].

[205] Fiindcă, da!, „ce să vă spun? Iubesc acest popor bun, blând, omenos, pe spatele căruia diplomaţii croiesc carte şi rezbele, zugrăvesc împărăţii despre care lui neci prin gând nu-i trece, iubesc acest popor care nu serveşte decât de catalici tuturor acelora ce se-nalţă la putere, popor nenorocit care geme sub măreţia tuturor palatelor de gheaţă ce i le aşezăm pe umeri.

Pe fruntea lui străinii scriu conspiraţiuni şi alianţe(;) pe seama lui se croiesc revoluţiuni grandioase(;) a căror fală o duc vro trei indivizi, a căror martiriu şi dezonori le duce poporul sărmanul”., Manuscrisul *Ce să vă spun? Iubesc acest popor*…, în Opere, vol. IX, pag. 488

[206] idem, *De ceea ce ne temem*…, Timpul, 27 mai 1879, în Opere, vol. X, pag. 260

[207] idem, *Esprimată în termenii cei mai generali*…, Timpul, 17 august 1879, în Opere, vol. X, pag. 315

Bibliografie MIHAI EMINESCU

(nominalizează doar articolele şi, respectiv, manuscrisele din care am citat)

1. *Ecuilibrul*, în ziarul *Federaţiunea*, III, nr. 38 din 22 aprilie, 4 mai 1870 – Textul este reprodus în Mihai Eminescu, ***Opere, vol. IX***, ***PUBLICISTICĂ***, 1870-1877, *Albina*, *Familia*, *Federaţiunea*, *Convorbiri Literare*, *Curierul de Iaşi*, Studiu introductiv de Alexandru Oprea, cu 68 de reproduceri după manuscrise şi publicaţii, Ediţie critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1980.
2. *Bătrânii noştri erau practici*…, în ziarul *Curierul de Iaşi*, IX, nr. 74 din 4 iulie 1876 – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
3. *Influenţa austriacă asupra românilor din Principate*, în ziarul *Convorbiri literare*, X, nr. 5 din 1 august 1876 – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
4. *Între părerile*…, în ziarul *Curierul de Iaşi*, IX, nr. 112 din 10 octombrie 1876 – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
5. *Se vorbeşte că în Consiliul*…, în ziarul *Curierul de Iaşi*, IX, nr. 125, 126, 127, 128, 129 din 17, 19, 21, 26, 28 noiembrie 1876 – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
6. *Timpul reproduce*…, în ziarul *Curierul de Iaşi*, IX, nr. 133 din 5 decembrie 1876 – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
7. *Bugetul pe anul curent*…, în ziarul *Curierul de Iaşi*, X, nr. 1 din 5 ianuarie 1877 – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
8. *Evreii şi Conferinţa*, în ziarul *Curierul de Iaşi*, X, nr. 2 din 9 ianuarie 1877 – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
9. *Ambasadele turceşti*…, în ziarul *Curierul de Iaşi*, X, nr. 146 din 1 mai 1877 – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
10. *Actualitatea*…, în ziarul *Timpul*, II, nr. 279 din 11 decembrie 1877 – Textul este reprodus în ***Opere, volumul X, PUBLICISTICĂ***, 1 noiembrie 1877 – 15 februarie 1880, *Timpul*, cu 16 reproduceri după manuscrise şi publicaţii, Ediţie critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1989.

11. *Paralele economice*, în ziarul *Timpul*, II, nr. 280 din 13 decembrie 1877 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
12. *Batrânii şi tinerii*, în ziarul *Timpul*, II, nr. 281 din 14 decembrie 1877 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
13. *Ilustraţii administrative*, în ziarul *Timpul*, II, nr. 285 din 18 decembrie 1877 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
14. *Frază şi adevăr*, în ziarul *Timpul*, II, nr. 289 din 23 decembrie 1877 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
15. *Din Petersburg ne soseşte ştirea*…, în ziarul *Timpul*, III, nr. 172 din 6 august 1878 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
16. *La propunerea noastră*…, în ziarul *Timpul*, III, nr. 191 din 31 august 1878 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
17. *La noi ca la nimenea*…, în ziarul *Timpul*, III, nr. 200 din 12 septembrie 1878 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
18. *E ciudat că tocmai noi*…, în ziarul *Timpul*, III, nr. 212 din 27 septembrie 1878 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
19. *Nu suntem dispuşi a reveni*…, în ziarul *Timpul*, III, nr. 215 din 30 septembrie 1878 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
20. *Spiritul public modern*, în ziarul *Timpul*, III, nr. 246 din 8 noiembrie 1878 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
21. *Într-un studiu de politică*…, în ziarul *Timpul*, III, nr. 270 din 9 decembrie 1878 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
22. *Organele de publicitate*…, în ziarul *Timpul*, III, nr. 279 din 30 decembrie 1878 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
23. *Nu ştim de unde şi până unde*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 3 din 5 ianuarie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
24. *Credem că destul am vorbit*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 5 din 9 ianuarie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
25. *Tot în numărul nostru din 20 decembrie*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 8 din 18 ianuarie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
26. *În zadar ar încerca cineva*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 23 din 30 ianuarie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
27. *Trei zile de-a rândul*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 39 din 20 februarie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
28. *Ieri domnul deputat Giani*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 41 din 22 februarie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
29. *O cestiune mai mult caracteristică*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 43 din 24 februarie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
30. *Ieri şi alaltăieri Camera*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 45 din 27 februarie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.

31. *Deosebirea între aceste două declarații*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 47 din 1 martie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
32. *Între multele neplăceri ale vieții*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 65 din 22 martie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
33. *Ieri s-a citit*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 67 din 24 martie 1879, – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
34. *Alaltăieri, luni dimineața*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 73 din 5 aprilie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
35. *Un cenuşar român...*, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 76 din 8 aprilie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
36. *Domnul Simeon Mihălescu publică*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 84 din 18 aprilie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
37. *Toți știu*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 91 din 27 aprilie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
38. *«Românul» în ajunul alegerilor*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 96 din 3 mai 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
39. *Puține zile încă*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 97 din 4 mai 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
40. *Lucru de care trebuie*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 105 din 15 mai 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X
41. *De ceea ce ne temem*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 115 din 27 mai 1879, – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
42. *Vechea imputare*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 134 din 19 iunie 1879, – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
43. *Cu cât trec una după alta zilele*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 138 din 23 iunie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
44. *De când nația*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 139 din 24 iunie 1879, – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
45. *Marea majoritate*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 141 din 27 iunie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
46. *Trebuie să aibă cineva*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 146 din 4 iulie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
47. *Dacă proiectul maiorității*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 149 din 7 iulie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
48. *«Fremdenblatt», ziar oficios*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 151 din 10 iulie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
49. *De când a început*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 155 din 14 iulie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
50. *Camerele actuale de revizuire*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 157 din 17 iulie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
51. *Ziarele guvernului*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 161 din 22 iulie

1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.

52. *Ne e silă*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 168 din 1 august 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
53. *Caracterul obştesc al luptelor*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 170 din 7 august 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
54. *Esprimată în termenii cei mai generali*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 180 din 17 august 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
55. *De când cu începerea*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 205 din 19 septembrie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
56. *După cum se poate prevedea*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 216 din 2 octombrie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
57. *În şedinţa de ieri a Camerei*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 218 din 4 octombrie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
58. *Mai toate ziarele oficioase*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 253 din 16 noiembrie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
59. *Se închină omul totdauna şi-n tot locul?*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 263 din 29 noiembrie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
60. *Voim să ne spunem părerea*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 277 din 16 decembrie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
61. *În discutarea proiectului de maiorat*…, în ziarul *Timpul*, IV, nr. 279 din 20 decembrie 1879 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
62. *Totdauna înaintea unui vot*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 10 din 13 ianurie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
63. *Faceţi interesele*, în ziarul *Timpul*, V, nr. 12 din 17 ianuarie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
64. *Nenorocitele astea de ţări*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 17 din 22 ianuarie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
65. *Un nou program*..., în ziarul *Timpul*, V, nr. 38 din 17 februarie 1880 – Textul este reprodus în ***Opere, volumul XI, PUBLICISTICĂ***, 1 februarie 1880 – 31 decembrie 1880, *Timpul*, cu 27 de reproduceri după manuscrise şi publicaţii, Ediţie critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1984.
66. *N-ar fi greu de polemizat*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 43 din 23 februarie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
67. *Am văzut cu înlesnire*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 44 din 24 februarie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
68. *Adeseori, o lege oarecare*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 61 din 15

martie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.

69. *Ziarul «Presa» în revista sa*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 65 din 20 martie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
70. *Alegerile consiliilor județene*, în ziarul *Timpul*, V, nr. 102 din 7 mai 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
71. *De pe când se discută*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 152 din 10 iulie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI
72. *Privind la politica noastră*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 156 din 15 iulie 1880, în Opere, vol. XI.
73. *Calumniare audacter*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 165 din 25 iulie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
74. *În numărul de ieri am arătat*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 166 din 26 iulie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
75. *Dacă în timpul guvernului conservatorilor*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 170 din 31 iulie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
76. *Nu avem din nefericire un serviciu statistic*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 171 din 1 august 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
77. *Nu încape îndoială*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 176 din 8 august 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
78. *Politica de stat şi politica de partid*, în ziarul *Timpul*, V, nr. 181 din 14 august 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
79. *Ar fi bine dacă în polemică*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 206 din 16 septembrie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
80. *Ni se anunță din Viena*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 209 din 19 septembrie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
81. *«Românul», după ce parafrazează*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 217 din 28 septembrie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
82. *Cum cad ministeriile*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 236 din 22 octombrie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
83. *Nu încurajăm fanteziile politice*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 240 din 26 octombrie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
84. *E clar că un stat*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 253 din 12 noiembrie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
85. *Adevărul doare*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 255 din 14 noiembrie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
86. *Am discutat cu nepărtinire*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 275 din 10 decembrie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
87. *Dacă polemica noastră*…, în ziarul *Timpul*, V, nr. 285 din 21 decembrie 1880 – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.

88. *Patologia societății noastre*, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 3 din 4 ianuarie 1881 – Textul este reprodus în ***Opere, volumul XII, PUBLICISTICĂ***, 1 ianuarie 1881 – 31 decembrie 1881, *Timpul*, cu 28 de reproduceri după manuscrise şi publicații, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1985.
89. *Apropiindu-se alegerile…*, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 4 din 6 ianuarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
90. *Varii în adevăr*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 9 din 14 ianuarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
91. *Are haz «Românul»*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 16 din 22 ianuarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII
92. *Între variile acuzări*, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 17 din 23 ianuarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
93. *Erodot al «Românului» continuă*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 19 din 25 ianuarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
94. *Laudele pe cari foile guvernamentali*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 26 din 5 februarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
95. *«Românul» nu încetează*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 27 din 6 februarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
96. *Foile române din Ardeal*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 33 din 13 februarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
97. *Sentința Tribunalului*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 34 din 14 februarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
98. *Mai alaltăieri*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 38 din 19 februarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
99. *În numărul său de azi*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 39 din 20 februarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
100. *Pe când discutăm*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 40 din 21 februarie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
101. *«Românul» ne someză*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 51 din 6 martie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
102. *Ni se zice…nu afirmăm*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 61 din 18 martie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
103. *Răspunzând la discursul domnului Maiorescu*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 63 din 20 martie 1881 v în Opere, vol. XII.
104. *Ziarele franceze*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 65 din 22 martie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
105. *Adevărul doare. Pe la 3 martie*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 72 din 1 aprilie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
106. *Şi iarăşi bat la poartă*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 82 din 12

aprilie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.

107. *Abstracție făcând*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 86 din 20-21 aprilie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
108. *A discuta cu ignoranța*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 90 din 26 aprilie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
109. *Să discutăm cu «Românul»*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 97 din 6 mai 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
110. *Nu vom discuta cu «Românul» principii*… în ziarul *Timpul*, VI, nr. 99 din 8 mai 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
111. *Era un obicei înainte*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 101 din 10 mai 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
112. *The Times şi Timpul, iată tema*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 108 din 20 mai 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
113. *Fără a avea darul*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 124 din 10 iunie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
114. *Fraţii Năzdejde*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 131 din 18 iunie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
115. *În prima săptămână*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 134 din 21 iunie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
116. *Economiştii observă*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 148 din 10 iulie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
117. *«Românul» a contractat năravul*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 163 din 29 iulie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
118. *Urmând discuțiunea*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 164 din 30 iulie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
119. *Nu ne îndoim că distingerea*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 166 din 1 august 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
120. *Adevărul că în decursul*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 172 din 9 august 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
121. *Teoria noastră*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 178 din 17, 18 august 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
122. *Două monografii*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 193 din 5 septembrie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
123. *Cu timpul au început a se recunoaşte*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 221 din 11 octombrie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
124. *Deşi cestiunea Dunării*…, în ziarul *Timpul*, VI, nr. 262 din 1 decembrie 1881 – Textul este reprodus în Opere, vol. XII.
125. *Discuția iscată*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 9 din 14 ianuarie 1882 – Textul este reprodus în ***Opere, volumul XIII, PUBLICISTICĂ***, 1882 – 1883, 1888 – 1889, *Timpul*, *România*

Liberă, *Fântâna Blanduziei*, cu 64 de reproduceri după manuscrise şi publicaţii, Ediţie critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1989.

126. *Şedinţa Adunării de vineri*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 19 din 26 ianuarie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
127. *Într-un lung articol*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 20 din 27 ianuarie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
128. *«Românul» promiţându-ne programul nou*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 30 din 10 februarie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
129. *Parturiunt montes*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 33 din 13 februarie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
130. *Ceea ce dă guvernului*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 70 din 1 aprilie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
131. *Materialuri etnologice privind în parte şi pe d[omnul] Nicu Xenopulos, criticul literar de la «Pseudo-Românul»*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 76 din 8 aprilie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
132. *Pseudo-Românul ne cere*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 105 din 16 mai 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
133. *Dar dulci, nobili şi politicoşi*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 109 din 23 mai 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
134. *Naţiunea perindând acuzările*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 142 din 3 iulie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
135. *Locke, filosoful englez*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 144 din 6 iulie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
136. *De câte ori «Românul» era în opoziţie*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 176 din 14 august 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
137. *Ni se pare că vorbim*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 178 din 17 august 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
138. *«Românul» în numărul său*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 206 din 21 septembrie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
139. *Câteodată ne cuprinde*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 210 din 25 septembrie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
140. *S-o lovi*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 268 din 5 decembrie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
141. *Observăm că unirea*…, în ziarul *Timpul*, VII, nr. 270 din 9 decembrie 1882 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
142. *Dacă vorbim de adunătura*…, în ziarul *Timpul*, VIII, nr. 116 din 26 mai 1883 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.

143. *Formă şi fond*, în ziarul Fântâna Blanduziei, I, nr. 2 din 11 decembrie 1888 – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.
144. Manuscrisul *Articoli nepoliticoşi. Proză politică – Proză limbistică* – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
145. Manuscrisul *Ce să vă spun? Iubesc acest popor…* – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
146. Manuscrisul *Din şedinţele Societăţii România Jună. Naţionalişti şi Cosmopoliţii* – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
147. Manuscrisul *În genere toată societatea…* – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
148. Manuscrisul *Înainte de câteva zile…* – Textul este reprodus în Opere, vol. IX.
149. Manuscrisul *Omenia omenie cere şi cinstea cinste!* – Textul este reprodus în Opere, vol. X.
150. Manuscrisul *Deci, traducând această comparaţie…* – Textul este reprodus în Opere, vol. XI.
151. Manuscrisul *Mi-am adus apoi aminte…* – Textul este reprodus în Opere, vol. XIII.

---------- * * ----------

„Ieri versurile: «Cine-a îndrăgit străinii, mâncaia-r inima câinii», puteau părea unora dintre noi, drept şovinism şi exagerare, derogare de la umanitate şi contrazicere a poruncilor aduse de Mântuitorul. Azi însă, după ce am văzut şi am suferit pe propria carne ceea ce fac, în viaţa lor de toate zilele, tocmai neamurile care predică umanitarismul şi cosmopolitismul, şi mai ales după ce ne dăm seama că răul din omenire (decăderea morală şi exploatarea omului de către om) se datoreşte tocmai perversităţii de a ataca legile naţionalismului în exterior şi a le aplica cu habotnicie şi suprem egoism *acasă*, calea spre înţelegerea mărturisirilor şi profeţiilor de la Timpul ni-i mult mai deschisă. Iar versurile citate mai sus, nu ne par deloc neomenoase şi rănind adevărul. Ci din contră, ele pun blestem pe cei ce calcă lumina-n picioare, pentru că străinismul se confundă, pe planul mare, cu păcatul, cu introducerea microbilor ucigători în organismele sănătoase. Şi cine favorizează pe străin, trădează sănătatea, lumina. Îl batjocoreşte pe Dumnezeu. Îi aruncă cu noroi şi întuneric în obraz(;).

Neamurile care fac atâta caz de umanitate şi ne acuză pe noi de huliganism când îndrăznim să ne scuturăm gâtul din jugul străin, merg la ele acasă, în sânul comunităţii lor sociale, spirituale şi politice, tocmai pe adevărurile formulate şi sfinţite de tatăl poeziei româneşti. Pe legile ordinii naturale. Pe poruncile ethosului naţional.(;)

Neamul care a ţipat umanitatea cu obrăznicie de măscărici, la toate răscrucile planetei, şi-a întemeiat acum o *Patrie*. Israelul. Ovreii care nu l-au scos pe Eminescu din *nebunul* şi *huliganul gândirii*, îi aplică acum doctrina în Pământul Palestinei.

Ce vom face noi? Vom asculta de cutare Nuhăm, bolborosind fraze şiret ticluite «ce din coadă au să sune», ori ne vom pune, credincioşi, fruntea sub patrafirul marelui patriarh al gândirii româneşti de totdeauna şi vom purta neînfricaţi, precum strămoşii noştri traci, steagurile măririi româneşti, peste prigoane şi morminte, spre un Rarău al unei sfinte noastre împliniri?”*

*Vasile Posteucă, *Destinul imperial al românilor. Dumnezeu, Neamul, Omul*, Editura *Criterion Publishing*, Norcross, GA, U.S.A., f.a., pag. 58, 59